

VASTGESTELD IN DE AB-VERGADERING
VAN 23 NOVEMBER 2022

BEGROTING 2023

COLOFON

De Begroting 2023 is een uitgave van waterschap Brabantse Delta.
Meer informatie over het waterschap vindt u op www.brabantsedelta.nl

Datum

23 november 2022

BEGROTING 2023

Vastgesteld door het algemeen bestuur van waterschap Brabantse Delta
in de openbare vergadering van 23 november 2022.

De dijkgraaf

drs. C.J.G.M de Vet

De secretaris-directeur

dr. A.F.M. Meuleman

Documentnummer: 574269

WATERSCHAPSBEGROTING IN ÉÉN OOGOPSLAG

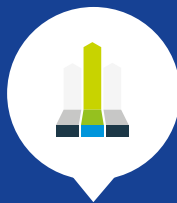
WATERSCHAP BRABANTSE DELTA ZORGT VOOR VEILIGE DIJKEN EN KADES, ZUIVERT RIOOLWATER, VERBETERT EN BEWAAKT DE KWALITEIT VAN HET OPPERVLAKTEWATER EN REGELT DE HOOGTE VAN HET WATER IN MIDDEN- EN WEST-BRABANT. IN DE JAARLIJKE BEGROTING STAAT WAT HET WATERSCHAP HET KOMENDE JAAR GAAT DOEN, WAT DAT KOST EN WAT DAT BETEKENT VOOR DE BELASTINGTARIEVEN.

**UITVOERING VAN
DE KERNTAKEN**

**VEILIGHEID IS
PRIORITEIT**

**SAMEN
VERNIEUWEN**

**ACCEPTABELE
BELASTINGTARIEVEN**

ACCENTEN

UITDAGINGEN

**KLIMAAT-
VERANDERING**

**NIEUWE
REGELGEVING**

**TECHNIEK &
DIGITALISERING**

**RISICO'S
BEHEERSEN**

De waterschappen staan voor een grote uitdaging. Voor een veilige, klimaatbestendige delta zijn forse investeringen nodig. Tegelijkertijd moeten we dat doen met realistische tarieven.

KERNTAKEN

**DROGE
VOETEN**

Veilig wonen, werken en genieten dankzij **568** kilometer dijken, **227** gemalen en **17** sluizen en waterbergingsgebieden.

**SCHOON
WATER**

Gezonde natuur dankzij een goede waterkwaliteit. Schoonmaken van rioolwater van huizen en bedrijven in **17** rioolwaterzuiveringen.

**VOLDOENDE
WATER**

Genieten van water dankzij het maaien en baggeren van **8.115** km sloten, beken en rivieren. Zorgen dat het niet te droog is dankzij **1.752** stuwen.

Totale kosten kerntaken:

€ 166 mln

GROTE PROJECTEN

OVERZICHT

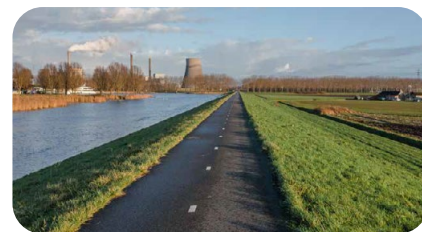
VERVANGEN ELEKTROTECHNISCHE INSTALLATIE RWZI BATH

Op onze grootste rioolwaterzuivering in Bath (bij de Zeeuwse grens) moet de elektrotechnische installatie opnieuw worden ingericht. De oude installatie is namelijk aan het einde van zijn technische levensduur. Het is een moeilijk project omdat tijdens het vervangen van de installatie de zuivering in bedrijf moet blijven. Daarnaast brengen we de automatisering en informatisering van de rwzi naar de nieuwste, moderne standaard. In 2023 zijn we hard bezig om de installatie te ontwerpen en in 2024 worden de werkzaamheden gepland.

HERINRICHTING MARKDAL BREDA

Het project voor de herinrichting van het Markdal ten zuiden van Breda maakt een doorstart. We zorgen voor het verbeteren van de natuur en de waterkwaliteit in dit gebied. Denk aan meer vissen en andere waterdieren in en om het water. We kijken daarnaast ook naar de kansen om andere doelen, bijvoorbeeld recreatie, mee te nemen. We werken nu aan het ontwerp voor het zuidelijke deel van het Markdal ten zuiden van de stuw Galder tot aan de grens met België, samen met onze partners. De verwachting is dat de uitvoering in september 2023 start.

DIJKVERBETERING STANDHAZENSEDIJK

Een deel van de Standhazensedijk voldoet niet aan de wettelijke veiligheidseisen. Dit deel van de dijk is 730 meter en ligt in de gemeente Drimmelen. De dijk wordt versterkt door een kunststof scherm in de dijk. In 2023 wordt het ontwerp verder uitgewerkt en een start gemaakt met de uitvoering. Het is uniek dat dit project zo snel in uitvoering gaat. Dat heeft te maken met de urgentie maar ook doordat het een kort dijktraject is. Dit project is onderdeel van het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma.

Totale investeringen:

€ 102 mln

INKOMSTEN : € 166 MLN

BELASTINGEN

Iedereen die belang heeft bij het waterschap betaalt waterschapsbelasting

€ 161mln

RESERVES EN BIJDRAGE PROVINCIE

Reserves worden ingezet om tariefschommelingen tegen te gaan. Provincie Noord-Brabant levert een bijdrage voor het uitvoeren van vaarwegenbeheer.

€ 5 mln

WAT BETEKEN DAT VOOR DE TARIEVEN?

Voorbeeldaanslagen:

*STUJING TO.V. 2022

+
* 7,6%

Eénpersoonshuishouden
Huurwoning

WATERSCHAPSLASTEN:
€ 139,26

+
* 6,9%

Gezin met 2 kinderen
WOZ-waarde: € 440.000

WATERSCHAPSLASTEN:
€ 407,68

+
* 6,7%

Productiebedrijf voedingsmiddelen
300 vervuilingseenheden
WOZ-waarde: € 13 miljoen

WATERSCHAPSLASTEN:
€ 24.488,-

+
* 6,8%

Agarisch bedrijf • 50 hectare
3 vervuilingseenheden
WOZ-waarde: € 500.000

WATERSCHAPSLASTEN:
€ 4.000,-

INHOUD

Waterschapsbegroting 2023 in één oogopslag	4 & 5
--	-------

1. NOTA FINANCIEEL BEHEER --- 7 t/m 28

1.1	<u>Inleiding en ontwikkelingen</u>	7
1.1.1	<u>Inleiding</u>	7
1.1.2	<u>Belangrijke ontwikkelingen in het begrotingsjaar</u>	8
1.2	<u>Bedrijfsvoering</u>	10
1.3	<u>Gehanteerde financiële uitgangspunten</u>	11
1.4	<u>Verwachte resultaten exploitatie en investeringen 2023</u>	14
1.4.1	<u>Bedrijfsresultaat exploitatie 2023</u>	14
1.4.2	<u>Investeringen 2023</u>	15
1.5	<u>Ontwikkeling van de tariefegalisatiereserves</u>	15
1.6	<u>Ontwikkeling van de overige reserves en voorzieningen</u>	16
1.7	<u>Incidentele baten en lasten</u>	18
1.8	<u>Kostentoedeling Watersysteembeheer</u>	19
1.9	<u>Belastingtarieven</u>	20
1.10	<u>Risicoparagraaf</u>	21
1.10.1	<u>Inleiding</u>	21
1.10.2	<u>Risico's waterschap Brabantse Delta</u>	21
1.10.3	<u>Risico's verbonden partijen</u>	22
1.11	<u>Weerstandvermogen</u>	24
1.12	<u>Openbaarheidsparagraaf</u>	26
1.13	<u>Financiering</u>	27
1.14	<u>EMU-saldo</u>	28

2. PROGRAMMAPLANNEN --- 29 t/m 53

2.1	<u>Totaal netto lasten en dekkingsmiddelen per programma</u>	29
2.2	<u>Toelichting netto lastenontwikkeling</u>	30
2.3	<u>Programmaplannen</u>	32

3. BEGROTING INGEDEELD NAAR TAKEN --- 54 t/m 56

3.1	<u>Begroting 2023 Watersysteembeheer</u>	54
3.2	<u>Begroting 2023 Zuiveringsbeheer</u>	56
3.3	<u>Begroting 2023 Vaarwegenbeheer</u>	56

4. BEGROTING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTENSOORTEN --- 57 t/m 58

4.1	<u>Overzicht van de begroting naar kosten- en opbrengstensoort</u>	57
-----	--	----

5. VERBODEN PARTIJEN --- 59 t/m 70

BIJLAGEN --- 71 t/m 89

I	<u>Staat van reserves en voorzieningen</u>	71
II	<u>BBP-Productenlijst naar taken</u>	72
III	<u>BBP-Productenlijst naar programma's</u>	75
IV	<u>Staat van vaste activa</u>	78
V	<u>Staat van geldleningen (gecomprimeerd)</u>	80
VI	<u>Principes toerekening kosten en opbrengsten aan beheerproducten</u>	81
VII	<u>Resultatentabel programma Watersystemen</u>	82
VIII	<u>Begroting Muskusrattenbestrijding</u>	84

1. NOTA FINANCIEEL BEHEER

1.1 INLEIDING EN ONTWIKKELINGEN

1.1.1 INLEIDING

Het algemeen bestuur bestaat uit 30 bestuursleden van verschillende partijen en groeperingen. In 2019 zijn zij gezamenlijk tot het Bestuursakkoord 2019-2023 “Samen beter!” gekomen. Het akkoord vormt een belangrijke basis voor de koers van het waterschap, waarbij het accent ligt op samenwerking, innovatie, waterveiligheid, waterkwaliteit, zoet water en peilbeheer, waterketen, klimaat, duurzaamheid, biodiversiteit en dierwelzijn en bestuurs- en organisatieontwikkeling. De wettelijke taken staan daarbij voorop, deze veranderen niet, maar de opgaven worden wel groter.

Het waterschap is wettelijk verplicht om jaarlijks een meerjarenraming op te stellen die de koers en financiële kaders weergeeft. Het waterschap legt dit vast in de Kadernota met een tienjarige doorkijk. De Kadernota 2023-2032 vormt, samen met het Bestuursakkoord “Samen beter!” en het Waterbeheerprogramma 2022-2027 “Klimaatbestendige en veerkrachtige waterlandschappen”, het belangrijkste kaderstellende document voor de bestuursperiode. De Begroting 2023 is een nadere uitwerking van het eerste jaar uit de Kadernota 2023-2032. In de Begroting 2023 is vastgelegd welke doelen waterschap Brabantse Delta in 2023 nastreeft en welke financiële middelen daarvoor nodig zijn. Op basis hiervan zijn de tarieven voor de waterschapsbelastingen 2023 bepaald.

Leeswijzer

De Begroting is als volgt opgebouwd:

- In hoofdstuk 1 zijn de ontwikkelingen, uitgangspunten, resultaten en risico's weergegeven en worden de financiën samengevat.
- Hoofdstuk 2 bevat de programmaplannen en geeft per programma inzicht in het doel en wat het waterschap daarvoor doet. Tevens zijn hier de netto lasten, indicatoren en de bijdrage aan de duurzame ontwikkeldoelen opgenomen.
- Hoofdstuk 3 geeft inzicht in de totale netto lasten en opbrengsten per taak, inclusief de benodigde inzet van reserves.
- In hoofdstuk 4 worden op hoofdkostensoortniveau de belangrijkste financiële afwijkingen ten opzichte van de Begroting 2021 toegelicht.
- In hoofdstuk 5 worden de ontwikkelingen bij de verbonden partijen weergegeven.

In de bijlagen I tot en met V is de volgende uitvoeringsinformatie opgenomen:

- De staat van reserves en voorzieningen.
- De BBP-productenlijsten met de raming van de netto-kosten naar beleids- en beheerproducten en de toerekening van de netto kosten aan de taken.
- De gecomprimeerde staat van activa.
- De gecomprimeerde staat van geldleningen.
- De principes waarmee de kosten en opbrengsten aan de beheerproducten zijn toegerekend.
- De resultatentabel van het programma Watersystemen.
- De Begroting 2023 Muskusrattenbeheer.

Als algemene opmerking bij deze Begroting dient te worden gemeld dat door het afronden op duizendtallen mogelijk kleine afrondingsverschillen kunnen voorkomen.

1.1.2 BELANGRIJKE ONTWIKKELINGEN IN HET BEGROTINGSJAAR

De wereld verandert sneller dan ooit. De veranderingen zijn groot en hebben vaak forse impact. Hier worden enkele ontwikkelingen kort aangestipt. Het is geen volledig overzicht van alle maatschappelijke ontwikkelingen. Het geeft een schets van het speelveld van het waterschap.

Ontwikkelingen in de wereld

De afgelopen jaren kenmerken zich door voor het waterschap niet te beïnvloeden en relatief onvoorspelbare ontwikkelingen in de wereld. De impact van de corona pandemie neemt af, maar de gevolgen ijlen na. De oorlog in Oekraïne heeft in Nederland een grote impact. De combinatie van deze en andere ontwikkelingen maakt de huidige financiële situatie zeer uitdagend en moeilijk te voorspellen. De ontwikkelingen hebben een nadrukkelijk effect op de Begroting van het waterschap. De inflatie is momenteel uitzonderlijk hoog. De verwachting is dat de inflatie in 2023 minder hoog zal zijn, maar historisch gezien relatief hoog blijft. De prijzen stijgen over de gehele breedte en de prijzen van energie en sommige grondstoffen en materialen zelfs harder dan de inflatie. Daarnaast is er sprake van krapte op de arbeidsmarkt en naar verwachting blijft dit in 2023 zo. Het is lastig om vacatures te vullen en de krapte en inflatie zorgen voor stijgende lonen. De voorspellingen voor de economie zijn nog meer dan andere jaren van onzekerheid omgeven. Ontwikkelingen in Oost Europa of opleving van het Corona virus kunnen grote effecten hebben.

Prijsontwikkeling projecten

Door de gevolgen van de COVID-19 pandemie en de oorlog in Oekraïne zijn de prijzen voor energie, grondstoffen en materialen (bijvoorbeeld staal en elektronica) al enige tijd sterk aan het stijgen. Levertijden voor bijvoorbeeld metalen zijn niet te garanderen. Er wordt steeds vaker gewerkt met dagprijzen. Het gevolg is dat aannemers geen risico's willen lopen in projecten. Daarnaast is er volop werk voor aannemers en ingenieursbureaus (overspannen markt) en ook de krapte op de arbeidsmarkt speelt een rol. Voor 2022 is het effect op de projectuitgaven nog in beperkte mate merkbaar en veelal op te vangen binnen de opgenomen risicoserveringen. Deze projecten zijn reeds aanbesteed en worden voor het overgrote deel uitgevoerd op basis van de afgesproken prijs-/contractafspraken.

Voor projecten zonder uitvoeringskrediet gelden de actuele prijzen en wordt er in de kostenramingen rekening gehouden met het huidige prijspeil. Het is belangrijk om in nieuwe contracten beheersmaatregelen op te nemen en deze tijdens de uitvoering van de contracten op te volgen. De ontwikkeling van de projectenuitgaven is grotendeels gerelateerd aan de prijsontwikkeling in de Grond- Weg- en Waterbouw, welke vanaf 2021 explosief is gestegen.

Waterschapsverkiezingen

We werken aan een duurzame toekomst voor onszelf en de generaties na ons. Bij al onze opgaven is duurzaamheid een belangrijke afweging. De duurzame uitvoering van onze waterschapstaken is een belangrijk doel. We werken aan de realisatie van een klimaat-robuust watersysteem (denk aan het beperken van wateroverlast door neerslag en het creëren van een goede balans tussen vraag en aanbod in droge perioden), we produceren duurzame energie voor onszelf en anderen, winnen grondstoffen terug uit afvalwater, kopen producten en diensten duurzaam in en zijn een maatschappelijk betrokken werkgever. Ook streven we naar duurzaam financieel beleid. We willen onze schulden niet te hoog op laten lopen en daardoor voorkomen dat we de lastendruk vooruitschuiven naar toekomstige generaties.

Omgevingswet

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is uitgesteld. De minister mikt vooralsnog op 1 juli 2023. Met de Omgevingswet wordt de wetgeving rondom de fysieke leefomgeving, waaronder water, gebundeld. De Nederlandse overheden hebben zich jarenlang voorbereid om inwerkingtreding mogelijk te maken. Het wederom uitstellen van de wet vraagt van de organisatie flexibiliteit: organisatorisch, financieel en ten aanzien van de ontwikkeling van de juridische instrumenten die bij de nieuwe wet horen.

Wet open overheid (Woo)

De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 in werking getreden. De Woo is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) en verplicht een bestuursorgaan - het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en de voorzitter - tot actieve openbaarmaking van informatie.

De Woo verplicht het waterschap om jaarlijks in de verslaglegging en begroting aandacht te besteden aan de beleidsvoornemens en uitvoering van de Woo. In paragraaf § 1.12 wordt op hoofdlijnen een kwalitatieve beschrijving gegeven van de activiteiten die zullen worden uitgevoerd in 2023 op de thema's actieve en passieve openbaarmaking, verbetering van de informatiehuishouding en benoeming van een Woo-contactpersoon.

Aanpassing belastingstelsel

Op 11 december 2020 heeft de Ledenvergadering van de Unie van Waterschappen unaniem ingestemd met de Unievoorstellen tot aanpassing van het belastingstelsel. Het doel van het pakket aan voorstellen is om in gezamenlijkheid te komen tot een toekomstbestendig belastingstelsel. De voorstellen tot aanpassing van het belastingstelsel zijn aangeboden aan het ministerie van I&W. Het ministerie heeft de afgelopen periode gebruikt om de voorstellen om te zetten naar een wetsvoorstel. Dit wetsvoorstel heeft tot en met 30 september 2022 ter consultatie voorgelegd. Na het sluiten van de openbare consultatie wordt het wetgevingstraject vervolgd. Dit betekent onder meer een besluit in de Ministerraad, advies van de Raad van State en behandeling in Tweede Kamer en Eerste Kamer. Concreet betekent dit dat het de verwachting is dat het wetsvoorstel op zijn vroegst in werking kan treden op 1 januari 2025. De voorstellen lossen de urgente knelpunten op en nemen een aantal meekoppelkansen mee.

Kostentoedeling

De Waterschapswet verplicht het waterschap tenminste eenmaal in de vijf jaar de kostentoedelings-verordening te herzien waarmee de kosten voor het watersysteembeheer worden toegedeeld aan de heffingsplichtige categorieën. Hier gaat meestal een kostentoedelingsonderzoek aan vooraf. Het vorige kostentoedelingsonderzoek is in 2018 uitgevoerd en de daaruit voortvloeiende kostentoedelings-verordening 2019 is van kracht voor de begrotingsjaren 2019-2023. In 2023 zal het kostentoedelingsonderzoek voor het jaar 2024 plaatsvinden. Vanwege de wijziging van de wet in 2025 wijzigt ook de wijze van kostentoedeling en daarmee het bijbehorende onderzoek. Hierdoor zal er ook in 2024 een kostentoedelingsonderzoek moeten plaatsvinden. Uit navraag bij het Ministerie is gebleken dat een gecombineerde aanpak wettelijk niet tot de mogelijkheden behoort.

Bedrijfswaarden

In 2014 is waterschap Brabantse Delta gaan werken met bedrijfswaarden en een risicomatrix. De bedrijfswaarden worden gebruikt in de besluitvorming en bieden ondersteuning aan assetmanagement. In de Kadernota 2023-2032 zijn geactualiseerde bedrijfswaarden opgenomen, zodat gewerkt kan worden met bedrijfswaarden die in lijn zijn met de zaken die nu belangrijk worden geacht zoals duurzaamheid en omgevingsgerichtheid. De nieuwe bedrijfswaarden zijn opgenomen in paragraaf 1.10.

Cloud software

Cloud software is software die als online dienst wordt aangeboden. De afnemer schaft deze niet in eigendom aan, maar betaalt abonnementskosten voor het gebruik. Daarnaast worden er implementatiekosten gemaakt. Dit betreft vaak het grootste gedeelte van de investering.

De Unie van Waterschappen doet op verzoek van het Ministerie van IenW - samen met de waterschappen - momenteel onderzoek naar de consequenties indien de vergelijkbare regels voor gemeenten en provincies (het BBV) van toepassing zouden worden voor de waterschappen. Gedurende dit traject heeft de Unie de conclusie getrokken dat het voor waterschappen ook onder de huidige regels niet is toegestaan om cloud software als investering te activeren en af te schrijven. De huidige accountant is op basis van de notitie Materiële Vaste Activa (MVA) eveneens tot de conclusie gekomen dat - hoewel harmonisatie nog geen feit is - de kosten voor cloud software niet langer geactiveerd mogen worden. De notitie MVA stelt dat deze ook van toepassing is op waterschappen en daarmee ook voor het BBVW geldt.

Waterschap Brabantse Delta zal het activabeleid aanpassen op de nieuwe situatie. In de Begroting 2023 zijn de kosten voor cloud software volledig in exploitatie genomen. Het investeringsvolume Bedrijfsvoering is met € 600.000 per jaar verlaagd. Deze verlaging heeft een positief effect op de schuldpositie van het waterschap. Om de hogere kosten in de eerste jaren te dekken wordt de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid ingezet.

1.2 BEDRIJFSVOERING

Organisatieontwikkeling

Waterschap Brabantse Delta is als modern waterschap continu in ontwikkeling. De organisatie blijft zich verder ontwikkelen langs de lijnen van Buiten Gewoon Doen. De resultaten van de tussenevaluatie na 2 jaar laten een overall positief beeld zien van de organisatieontwikkeling. Zo worden de kernwaarden positief beoordeeld, staan de waterschapstaken meer centraal en is de samenwerking met partners verbeterd. Er is ook ruimte voor verbetering, onder andere op het ontschotten en versterken van de samenwerking tussen de processen onderling. Dit leidde tot de aanbevelingen om geen structurele aanpassingen te doen, maar wel aandacht voor een aantal zaken als communicatie, ontschotting, rolduidelijkheid, strategische personeelsplanning en overlegvormen.

De meeste van deze zaken krijgen aandacht in de zogenaamde rivier Buiten Gewoon Doen die in 2021 gestart is. In deze rivier liggen stapstenen. Dat zijn thema's die verbetering behoeven om de organisatieontwikkeling Buiten Gewoon Doen verder te brengen. Rondom een thema werkt een groep medewerkers/leidinggevenden/bestuurders (ambassadeurs) samen aan initiatieven om het betreffende thema verder te brengen. Enkele voorbeelden zijn: 'leren en ontwikkelen', 'samenwerking tussen processen verbeteren' en 'management 2.0'. De ambassadeurs zorgen voor een olievlekwerking binnen de organisatie. Via Spraakwaterberichten en nieuwsbrieven en de Delta Talk wordt over deze voortgang gerapporteerd.

Ontwikkeling en vernieuwing

Waterschap Brabantse Delta vindt het belangrijk om kritisch te kijken naar hoe werkzaamheden slimmer of beter aangepakt kunnen worden. Bewustwording, wendbaarheid, samenwerking en realisatiekracht wordt steeds belangrijker bij de taakuitvoering. Innovaties worden geprioriteerd aan de hand van een innovatie strategie en agenda en sluiten aan bij de doelstellingen.

Activiteiten in het kader van de digitale transformatie, zoals het werken met data, de digitale dienstverlening en investering in de benodigde ontwikkeling van onze medewerkers en bestuur worden voortgezet en uitgebouwd. Door verdere digitalisering, het koppelen van informatie en systemen en het werken met een Datalab wordt ingezet op het genereren van betere en meer toegankelijke informatie die van belang is voor de bedrijfsvoering. Hierbij wordt aangesloten bij de doelstellingen van de waterprogramma's. Aanvullend wordt het thema ethiek rondom digitalisering steeds maatschappelijk relevanter. In algemene zin kan gesteld worden dat afhankelijkheid, kwetsbaarheid, kosten en kansen op dit onderwerp toenemen.

Andere belangrijke thema's die richting geven voor de toekomst zijn de doorontwikkeling van assetmanagement en Procesautomatisering en -informatisering (PA/PI). Daarnaast wordt gewerkt aan de Planning- en controlcyclus 2.0, de voorbereidingen voor een nieuw financieel systeem en wordt voorgesorteerd op veranderde wetgeving rondom 'rechtmatigheid' en financiële regels. Er wordt ingezet op het verder uitrollen van de Visie op Risicomanagement met daarin de aandacht voor de risicodialoog met stakeholders en aandacht voor het steeds beter 'in control' komen en blijven. Ook is er het HR kompas, met hierin aandacht voor de (krapte op de) arbeidsmarkt, participatie, vitaliteit en diversiteit. Kortom, we blijven continu leren en ontwikkelen om als waterschap onze kerntaken goed uit te kunnen blijven voeren, nu en in de toekomst.

1.3 FINANCIËLE UITGANGSPUNTEN

Het waterschap houdt bij de berekening van kosten en opbrengsten in de Begroting rekening met de huidige financiële ontwikkelingen en de verwachting voor 2023. Hieronder staan de aannames die het waterschap als uitgangspunt heeft gekozen. De peildatum van de aannames is 1 augustus 2022. Op dat moment zijn de financiële uitgangspunten vastgezet en is het kadernota- en begrotingstraject verder ingegaan. Latere wijzigingen krijgen hun beslag in de diverse Managementletters 2023.

De extreme prijsontwikkeling van de afgelopen periode zorgt ervoor dat de verwachte netto lasten voor 2023 fors hoger zijn dan vorig jaar. Het huidige prijspeil 2022 is, waar nodig, verhoogd met de verwachte inflatie 2023. Waar mogelijk is ervoor gekozen een taakstellend budget op te nemen. Door het zogenaamde inhaaleffect mee te nemen wordt voorkomen dat het waterschap de watertaken niet kan uitvoeren. Mocht het prijspeil weer normaliseren naar bijvoorbeeld het prijsniveau van 2021, dan zal dit worden meegenomen in de volgende Begroting en Kadernota. Voor een meer uitgebreide toelichting zie § 2.2.

Kadernota 2023-2032 en lastenontwikkeling

In § 1.9 zijn de belastingtarieven en voorbeeldaanslagen opgenomen. Hierin is te zien hoe de ontwikkeling van de tarieven wordt doorberekend naar de belastingaanslag voor negen specifieke voorbeeldprofielen. Het waterschap hanteert het volgende uitgangspunt voor de tariefontwikkeling:

“De maximale tariefstijging komt voor alle voorbeeldprofielen in de planperiode gemiddeld niet boven 2,5% + inflatie, waarbij de voorbeeldprofielen voor huishoudens en bedrijven (inclusief agrarische bedrijven) in geen enkel jaar boven dit percentage uitkomen. Hierbij is ruimte voor een hogere tariefontwikkeling bij van buiten komende, door het waterschap niet beïnvloedbare omstandigheden (tegenvallers). Indien de inflatie lager is dan 2%, rekenen we bij de vaststelling van tarieven toch met een vast percentage van 2%. Hiermee houden we ruimte om invulling te geven aan onze inhoudelijke ambities.”

Vanwege de extreme prijsontwikkeling die in 2021 al is ingezet, wordt het waterschap geconfronteerd met van buiten komende niet beïnvloedbare financiële tegenvallers. Het waterschap is hierdoor genoodzaakt een inhaaleffect op te nemen. Dit inhaaleffect is berekend op 3,4%. Dit betekent dat de tariefstijging voor huishoudens en bedrijven (inclusief agrarische bedrijven) in 2023 maximaal 9,9% mag bedragen (2,5% + inflatie 4% + inhaaleffect 3,4%). Door dit zogenaamde inhaaleffect mee te nemen wordt voorkomen dat het waterschap de watertaken niet kan uitvoeren. Alle voorbeeldprofielen blijven onder deze berekende maximale tariefstijging.

Inflatie

Het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB) richt zich op het handhaven van prijsstabiliteit. Als de prijzen met net iets minder dan 2% per jaar stijgen op de middellange termijn is er sprake van prijsstabiliteit. In 2022 is de inflatie flink gestegen door de hoge energieprijzen en de economische effecten van de COVID-19 pandemie en de oorlog in Oekraïne. De onzekerheid bij de schatting van inflatie is groot. Publicaties van financiële instellingen (ABN AMRO, ING en Rabobank) laten een verwachte inflatie voor 2023 zien die varieert tussen de 2% en 5%. Bij de maartraming van het CPB is de verwachte inflatie voor 2023 en 2024 2,4%.

De juni-raming van de DNB laat een hogere raming zien ten opzichte van de CPB raming. Zij verwacht voor 2023 een inflatie van 3,9%. De verwachting van de markt is dat de inflatie langer hoog blijft en uiteindelijk onder invloed van de daling van de bbp-groei zal afnemen en normaliseren.

Het CPB heeft in 2022 geen juni-raming opgesteld. Voor de Kadernota komt de nieuwe prognose van CPB te laat. Daarom wordt ook gekeken naar DNB die in juli 2022 meerdere scenario's heeft opgesteld: een basisscenario met 3,9% inflatie, een zwaar scenario waar de oorlog met Oekraïne lang voortduurt (5,1%) en een zwaar plus scenario waarin tevens sprake is van een energiestop vanuit Rusland (5,5%). In de Begroting is voor de tariefontwikkeling 2023 rekening gehouden met een verwachte inflatie van 4%.

Rente nieuwe leningen

De rentestanden hangen sterk af van de economische situatie en het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). Het jaar 2021 stond in het teken van de coronacrisis en de oplopende inflatie. Om de economie te stimuleren in het corona-tijdperk is de ECB in november 2019 een opkoopprogramma van staatsobligaties gestart. In 2020 en 2021 heeft de ECB meerdere malen het opkoopprogramma aangepast. Eind 2021 is de ECB gestart met het afbouwen van het coronasteunpakket en in maart 2022 heeft de ECB aangekondigd het opkoopprogramma sneller af te bouwen.

¹ Bij de berekening is de extra prijsontwikkeling boven op de reguliere inflatie/kostenstijging meegenomen voor de personeelskosten, directe kosten en rentekosten. Niet meegenomen is de toename van de afschrijvingskosten als gevolg van het indexeren van de investeringsvolumes. Doordat de toename geleidelijk ontstaat, wordt deze opgevangen door een gematigde jaarlijkse tariefstijging in de kadernotaperiode.

In juli 2022 heeft de ECB haar rente voor het eerst sinds lange tijd verhoogd met 0,5% en in september 2022 vervolgens nog eens met 0,75%. Tevens heeft de ECB een uitbreiding van haar instrumentarium aangekondigd in strijd tegen de hoge inflatie. Na een periode van lage rentes kenmerkt begin 2022 zich door een stijging van de rente. Deze heeft onder andere te maken met de oplopende inflatie en de afbouw van het opkoopprogramma door de ECB.

Het waterschap heeft voor de inschatting van de rente contact gezocht met andere waterschappen, de Nederlandse Waterschapsbank, Thésor en gebruik gemaakt van rentevisies van andere financiële instellingen. De verwachting van de financiële markt is dat de rente in 2023 en verder weer gaat stijgen. Voor 2023 is de rente voor nieuwe leningen op 2,0% ingeschat. Hierdoor ontstaat een financieel nadeel ten opzichte van de Kadernota 2022-2031, waar 1% was opgenomen voor 2023.

Loonkostenontwikkeling

De ontwikkeling van de loonkosten bestaat uit een aantal componenten: een indexering als gevolg van nieuwe cao-afspraken, premieontwikkelingen en een autonome component door toekenning van reguliere salarisverhogingen (zoals voorgeschreven in de cao). Voor 2023 is een verwachte cao-stijging van 3,5% meegenomen. Voor de autonome verhoging is jaarlijks 0,1% opgenomen. De cao-verhoging is gebaseerd op de vastgestelde cao Werken voor Waterschappen 2022 en de oplopende inflatie. Kanttekening hierbij is dat de huidige inflatie en de geopolitieke ontwikkelingen er mogelijk voor zorgen dat de loonkosten meer zullen stijgen dan verwacht.

Werkwijze investeringsvolumes

Voor het gelijkmatig programmeren van investeringen wordt jaarlijks een afgesproken netto investeringsvolume per programma gehanteerd. Het gaat hierbij om de investeringsuitgaven na aftrek van bijdragen van derden en subsidies. Bovenop dit bedrag komen nog de extra benodigde investeringen voor verbetering van de regionale keringen en de inhaalslag baggeren vaarwegen alsmede de jaarlijkse bijdrage aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).

Indexering investeringsvolumes en inhaaleffect extreme prijsontwikkeling

De ontwikkeling van de projecten uitgaven is grotendeels gerelateerd aan de prijsontwikkeling in de Grond- Weg- en Waterbouw en dan met name aan de deelgebieden 'Civieltechnische werken en bouw', 'Waterbouwkundige werken en bouw' en 'Elektrische installaties'. Tot 2021 was de prijsontwikkeling voor deze deelgebieden gematigd en ongeveer gelijk aan de inflatie (2% per jaar of lager). In de periode 1 januari 2021 - 30 juni 2022 is er maar liefst een prijsstijging te zien van 19%.

Om de met het bestuur afgesproken opgaven en doelstellingen te kunnen realiseren en de instandhouding van de installaties en overige objecten tegen een aanvaardbaar risicoprofiel te kunnen uitvoeren, is het nodig de investeringsvolumes jaarlijks te indexeren en hierbij tevens een inhaaleffect op te nemen voor de huidige, extreme prijsontwikkeling. In 2014 is gestart met de afgesproken investeringsvolumes en tot en met 2022 is er geen indexering toegepast voor de prijsontwikkeling.

De toekomstige markteffecten zijn onvoorspelbaar waardoor kostenramingen voor nieuwe projecten een grotere mate van onzekerheid kunnen bevatten. De onzekerheden in levertijden en prijsontwikkeling zijn groot. Tegelijkertijd kan de situatie in 2023-2024 weer normaliseren. Om deze reden zal jaarlijks achteraf de toegepaste indexering getoetst worden aan de werkelijke prijsontwikkeling. Indien nodig zal er een correctie op de indexering plaatsvinden in de eerstvolgende Kadernota.

Concreet is in de Kadernota 2023-2032 en Begroting 2023 het volgende voorstel verwerkt:

1. De vaste investeringsvolumes jaarlijks te indexeren op basis van de verwachte inflatie.
2. Een inhaaleffect van 10% op te nemen voor de huidige extreme prijsontwikkeling.
3. De toegepaste inflatie jaarlijks te toetsen aan de werkelijke prijsontwikkeling en bij significante afwijkingen een correctie toe te passen in de eerstvolgende Kadernota.
4. Het investeringsvolume waterketen met ingang van 2026 niet te verlagen.

Ongeacht wat de prijsontwikkeling is, de taakuitvoering is altijd leidend bij het bepalen van de investeringsvolumes. Indien het vanuit de taakuitvoering nodig is om de afgesproken investeringsvolumes tijdelijk of structureel aan te passen, dan zal dit aan het algemeen bestuur worden voorgelegd. De huidige taakuitvoering is als uitgangspunt genomen. De indexering (inclusief het inhaaleffect) betreft dus alleen een compensatie voor de prijsontwikkeling. Er is geen verhoging voor extra ambities of taken meegenomen. Voor de hoogte van de investeringsuitgaven 2023 wordt verwezen naar § 1.4.2 Investerings 2023.

Mandatering investeringen

Gelijktijdig met de Begroting 2023 worden de projectlijsten ter mandatering aan het dagelijks bestuur aangeboden. Conform de afspraken rondom het sturen op hoofdlijnen zal het algemeen bestuur op basis van die lijsten bepalen voor welke investeringen de kredietverstrekking gemandateerd wordt aan het dagelijks bestuur en welke investeringen voorbehouden blijven aan het algemeen bestuur.

Waardering en afschrijving van activa

Objecten met een meerjarig gebruiksnuut worden bij het waterschap geactiveerd en afgeschreven over de periode dat het nut van de investering optreedt. In het Waterschapsbesluit zijn wettelijke regels vastgelegd voor het waarderen, activeren en afschrijven van activa. Deze regelgeving is verder uitgewerkt in de beleidsnotitie "Waardering van afschrijving en activa". Het activabeleid is voor het laatst vastgesteld in 2020.

Activeren van personeelskosten en kosten van huisvesting en ICT

Voor zover eigen personeel een directe bijdrage levert aan projecten worden de kosten daarvan geactiveerd. Tevens wordt er een opslag voor kosten van huisvesting en ICT toegerekend aan de projecten. Hierdoor ontstaat inzicht in de werkelijke kosten van een project. In de Begroting 2023 wordt in totaal € 14,7 miljoen aan kosten geactiveerd.

Energie

Het waterschap wekt conform doelstelling momenteel ongeveer 40% van het totale energieverbruik (elektriciteit, warmte, aardgas en olie) zelf op. Het grootste gedeelte van deze geproduceerde energie is afkomstig van de opwekking van biogas uit het slib van het afvalwater op de rwzi's. De energievolumes met bijbehorende bedragen welke worden ingekocht voor de komende jaren zijn geïndexeerd. Vanaf 1 januari 2022 koopt het waterschap duurzame elektriciteit in van Nederlandse bodem (Nederlandse windenergie certificaten) om zo de ontwikkeling van nieuwe duurzame bronnen en dus de energietransitie in Nederland en de regio verder te stimuleren.

De kosten voor energie zijn de afgelopen periode enorm gestegen. De verwachting is dat de hoge energieprijzen voorlopig zullen aanhouden. Dit vanwege de huidige geopolitieke situatie en de directe invloed daarvan op de energiemarkt. Het waterschap is in 2020 langdurige energie contracten aangegaan met betrouwbare grote leveranciers. Binnen deze contracten zijn de variabele kosten voor bepaalde tijd "vastgeklikt". De elektriciteitsstarieven zijn inmiddels voor 100% vastgeklikt in 2023, 73% in 2024 en 30% in 2025. Hierdoor zijn forse meerkosten voorkomen. In 2024 zullen de kosten van elektriciteit voor het waterschap sterk gaan stijgen op basis van de huidige prijzen en het nog in te kopen volume, aangezien de huidige prijzen op de energie termijnmarkt fors hoger zijn en sterk fluctueren. Dit ondanks de sterke inkoopstrategie van de Brabantse waterschappen en eventuele verlagingen van energiebelasting en/of btw.

Kostentoedelingsverordening

De Begroting 2023 is gebaseerd op de Kostentoedelingsverordening 2019-2023 inclusief de 1e wijziging (zie § 1.8 Kostentoedeling).

Belastbare eenheden zuiveringsheffing en watersysteemheffing

De heffingen in deze Begroting zijn geraamd op basis van actuele inzichten in de ontwikkeling van de belastbare eenheden. Pas na enkele jaren wanneer alle bedrijfsaanslagen definitief zijn afgewikkeld blijkt de werkelijke definitieve opbrengst.

Beginsaldi (egalisatie)reserves 2023

De gehanteerde beginsaldi 2023 van met name de egalisatiereserves, kunnen nog worden beïnvloed door de definitieve exploitatieresultaten over 2022. Deze resultaten zijn zo nauwkeurig mogelijk ingeschat op basis van Managementletter 2022-3.

Bijdrage van de provincie Noord-Brabant in het kader van het vaarwegenbeheer

De bijdrage van de provincie in het kader van het vaarwegenbeheer is afgestemd op de voor 2023 verwachte netto lasten van de taak Vaarwegenbeheer. De provincie Noord-Brabant heeft het vaarwegenbeheer gedelegeerd aan het waterschap.

Voor de kostenverdeling naar de taak vaarwegen is een sleutel afgesproken met de provincie, die verwerkt is in de productenlijst (zie bijlage II) De begrote bijdrage voor 2023 is bijna € 1,8 miljoen.

Vaststellen subsidieplafond

Met ingang van 1 januari 2011 is de Subsidieverordening waterschap Brabantse Delta in werking getreden. Voor de subsidies genoemd in deze verordening stelt het waterschap jaarlijks in de Begroting een subsidieplafond vast. Hiermee is de subsidieverstreking voor het begrotingsjaar opengesteld. Het subsidieplafond voor de "Subsidie voor aanpak van emissies uit diffuse bronnen" (artikel 2.1 Subsidieverordening waterschap Brabantse Delta) is vastgesteld op € 36.000 totaal.

Besluit

Het algemeen bestuur besluit het subsidieplafond voor de "Subsidie voor aanpak van emissies uit diffuse bronnen" voor 2023 vast te stellen op € 36.000 (conform artikel 2.1 van de Subsidieverordening waterschap Brabantse Delta)

1.4 VERWACHTE RESULTATEN EXPLOITATIE EN INVESTERINGEN 2023

1.4.1 BEDRIJFSRESULTAAT EXPLOITATIE 2023

In de Kadernota 2023-2032 zijn de inhoudelijke en financiële kaders, inclusief de belastingtarieven, bepaald. De Begroting 2023 is een nadere uitwerking van de eerste jaarschijf uit de meerjarenraming van de Kadernota. De (financiële) uitgangspunten, netto lasten en grondslagen voor de belastingheffing zijn dezelfde als in de Kadernota 2023-2032.

Verwacht bedrijfsresultaat 2023

Het verwachte bedrijfsresultaat van de voorliggende Begroting 2023 is ruim € 3,7 miljoen negatief. Er is voor gekozen om een deel van de egaliseringsreserve in te zetten om de belastingtarieven in 2023 nog enigszins te dempen. In het reserve- en voorzieningenbeleid is als uitgangspunt opgenomen dat de egaliseringsreserve binnen de meerjarenraming wordt afgebouwd naar nul. Met de Begroting 2023 is hier (deels) invulling aan gegeven.

Verwacht bedrijfsresultaat 2023 (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2022	Jaarrekening 2021
Totale bruto lasten	189.951	172.069	164.079
Totale baten (incl. bijdrage provincie Noord-Brabant)	-186.228	-170.044	-165.178
Verwacht Bedrijfsresultaat	+3.724	+2.024	-1.099

(+ = nadelig / - = voordelig)

De Begroting 2023 resulteert in de volgende verwachte resultaten en dekking per taak:

Verwacht resultaat en dekking per taak (bedragen x € 1.000)	Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer	Vaarwegenbeheer	Totaal
Netto lasten	82.472	81.814	1.791	166.077
Opbrengst verontreinigingsheffing	-413			-413
Heffingen/omslagen	-79.137	-81.013		-160.150
Bijdrage Provincie			-1.791	-1.791
Resultaat per taak 2023	+2.923	+801	0	+3.724
Toevoeging bestemmingsreserve DFB (financiële meevallers) ³	+1.051	+1.123		+2.174
Onttrekking bestemmingsreserve DFB ²	-1.679	-859		-2.538
Mutatie algemene/calamiteiten reserve	+48	-24		+24
Onttrekking egaliseringsreserve	-2.343	-1.041		-3.384
Dekking resultaat per taak 2023	-2.923	-801		-3.724

Voor de netto lasten per programma wordt verwezen naar hoofdstuk 2.

² Bruto lasten zijn de totale kosten van het waterschap. Netto lasten zijn de bruto lasten verminderd met de overige opbrengsten (niet zijnde belastingopbrengsten).

³ De toevoegingen en onttrekkingen aan de bestemmingsreserve DFB worden apart voorgelegd. Reserves ontstaan, worden gevoerd, opgeheven of verminderd door aparte besluiten van het algemeen bestuur.

1.4.2 INVESTERINGEN 2023

In onderstaande grafiek worden de investeringsvolumes 2023 weergegeven.

Zoals in § 1.3 is aangegeven zijn de vaste investeringsvolumes van de programma's verhoogd met de verwachte inflatie 2023 (4%) en een inhaaleffect voor de huidige extreme prijsontwikkeling (10%)

Investeringsuitgaven 2023 (bedragen x € 1 miljoen)	Netto Uitgaven 2023	Subsidies/Bijdragen 2023	Bruto Uitgaven 2023
Programma Waterketen	32,00	0,46	32,46
Programma Watersystemen	10,90	7,17	18,07
- Vaarwegenbeheer	2,20		2,20
- Achterstand baggeren vaarwegen	1,60	1,60	3,21
Programma Waterveiligheid	5,10	3,06	8,16
- Regionale keringen	26,38	0,79	27,17
- HWBP-bijdrage	8,10		8,10
Ondersteuning	2,38		2,38
Totaal investeringsuitgaven	88,66	13,08	101,75

Verder zijn de volgende wijzigingen verwerkt in de investeringsvolumes:

- De investering in de regionale keringen is in tijd naar achter geschoven en geeft nu een piek in 2023 (en 2024).
- Het investeringsvolume voor bedrijfsvoering is naar beneden bijgesteld om twee redenen:
 - Bedrijfsauto's worden voortaan geleased en niet meer in eigendom aangeschaft (–€ 320.000).
 - Het activeren van investeringen in cloud software is niet meer toegestaan (–€ 600.000).
- Op 14 juli 2021 heeft het AB ingestemd met de nota 'Afronding motie extra ambities' en daarmee met de mogelijkheid om indien (substantiële) projectuitgaven over de jaargrens heen schieten, dit in de jaarrekening te rapporteren en aan het AB voor te leggen deze uitgaven op te plussen bij het volume van de vastgestelde begroting. In 2021 zijn er uitgaven vertraagd en over de jaargrens heen geschoten. Omdat de verwachting was dat dit effect zich in 2022 zal doorzetten, is er niet voor gekozen om deze uitgaven op te plussen bij de investeringsvolumes 2022. De doorgeschoven uitgaven zijn echter wel hard nodig in het meerjarenperspectief van de programma's. In navolging van de werkwijze die in de Kadernota 2022-2031 is afgesproken met betrekking tot het verevenen van investeringsvolumes, zijn de volgende volumes, die in 2021 niet zijn uitgegeven, meegenomen in 2023:
 - Waterveiligheid: € 1.200.000.
 - Bedrijfsvoering: € 780.000.

Voor Waterketen was er in 2021 € 4,9 miljoen over. In de Kadernota is dit bedrag meegenomen in het investeringsvolume 2025.

1.5 ONTWIKKELING VAN DE TARIEFEGALISATIERESERVES

De tariefegaliseringsreserves zijn bedoeld om grote schommelingen in de belastingtarieven op te vangen. Als deze reserves niet aanwezig zijn, moet het waterschap kostenontwikkelingen direct doorberekenen in de tarieven. De tariefegaliseringsreserves kunnen groeien door positieve saldi van de Jaarrekening toe te voegen. Het waterschap heeft ervoor gekozen de egaliseringsreserves over de planperiode van de Kadernota geleidelijk in te zetten voor demping van de tarieven. Bij de berekening van de egaliseringsreserves voor de Begroting 2023 is rekening gehouden met de Jaarrekening 2021 en de verwachte dekking van het resultaat 2022 op basis van Managementletter 2022-3. Hiermee ziet de ontwikkeling van de tariefegaliseringsreserves er als volgt uit:

Tariefegaliseringsreserves (bedragen x € 1.000)	Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer
Stand per 31-12-2021	6.241	2.585
Verwachte mutatie 2022	-354	-1.888
Verwachte stand per 31-12-2022	5.887	697
Begrote mutatie 2023	-2.343	-1.041
Verwachte stand per 31-12-2023	3.545	-345

Op basis van Managementletter 2022-4 – die na het opstellen van de peildatum van de Begroting 2023 is opgesteld – ontstaat er financiële ruimte door een van het Rijk ontvangen coronacompensatie voor de gedeelde belastinginkomsten 2020 en door een aanpassing van de afschrijvingsmethode en –duur bij Slibverwerking Noord-Brabant B.V. Omdat de lasten voor alle belastingcategorieën significant stijgen door de geopolitieke ontwikkelingen is na de peildatum op basis van een ingediende motie besloten om in het meerjarenperspectief € 1.000.000 extra reserve in te zetten ter egalisatie van het tarief voor de zuiveringsheffing. De extra egaliseringsreserve is zodanig ingezet dat meerjarig de stijging van alle voorbeeldprofielen van bedrijven en huishoudens binnen de kaders/afspraken van het huidige bestuursakkoord blijven. De verwachte stand per 31-12-2023 van de egaliseringsreserve Zuiveringsbeheer in bovenstaande tabel is tijdelijk € 345.000 negatief, omdat nog geen rekening is gehouden met het positieve resultaat van Managementletter 2022-4.

1.6 ONTWIKKELING VAN DE OVERIGE RESERVES EN VOORZIENINGEN

Algemene reserve/calamiteitenreserve

De algemene/calamiteitenreserves hebben geen specifieke bestemming en fungeren als algemeen 'weerstandsvermogen' van het waterschap. Voor het verloop van het weerstandsvermogen en de ontwikkeling van de algemene/calamiteitenreserves wordt verwezen naar § 1.11 Weerstandsvermogen.

Bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid

In de Kadernota 2017-2026 heeft het waterschap beleid ontwikkeld ter verbetering van de schuldpositie. Er zijn duurzame maatregelen genomen om de groei van de schulden te beperken. Deze maatregelen leiden in eerste instantie tot een stijging van de lasten. Om deze extra lasten op te kunnen vangen zonder grote tariefstijgingen, is bij de Kadernota 2017-2026 besloten om (toekomstige) financiële meevallers apart te zetten in een bestemmingsreserve. In het bestuursakkoord 2019-2023 is opgenomen dat financiële meevallers gelijkmatig verdeeld worden ingezet: enerzijds op extra ambities zoals verwoord in het bestuursakkoord, anderzijds op duurzaam financieel beleid.

Op basis van de huidige wet- en regelgeving mogen de kosten voor cloud software niet langer geactiveerd worden. In de Begroting 2023 zijn deze kosten dan ook volledig in exploitatie genomen en is het investeringsvolume Bedrijfsvoering structureel met € 600.000 verlaagd. De schuldpositie van het waterschap verbetert hierdoor. Om de hogere kosten in de eerste jaren te dekken wordt de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid ingezet.

Naar verwachting gaat de nieuwe wetgeving op het gebied van de verslagleggingsvoorschriften voor waterschappen vanaf 2025 gaan gelden. Deze wetgeving beperkt de activeerbaarheid van investeringen. Hierdoor verbetert de schuldpositie, maar zijn er ook financiële consequenties voor het waterschap. Om de financiële effecten voor waterschappen beheersbaar te laten zijn komt er een overgangsbepaling. Daarnaast kan de inzet van de bestemmingsreserve DFB hier ook aan bijdragen. Het verloop van de bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid is in 2023 als volgt:

Bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid (bedragen x € 1.000)	Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer
Stand per 31-12-2021	4.758	479
Toevoeging financiële meevallers 2022	1.072	1.174
Onttrekking 2022	-1.385	-664
Verwachte stand per 31-12-2022	4.445	989
Toevoeging financiële meevallers Begroting 2023	1.051	1.123
Onttrekking Begroting 2023	-1.679	-859
Verwachte stand per 31-12-2023	3.817	1.254

De financiële meevallers betreft met name het financiële voordeel als gevolg van herstructurering van de leningenportefeuille en de dividenduitkeringen van de Nederlandse Waterschapsbank.

Bestemmingsreserve GR Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant

Deze bestemmingsreserve is in 2020 gevormd vanuit de voorziening Sociaal Statuut Muskusrattenbestrijding. Besloten werd 1/3 deel van de voorziening (deel waterschap Brabantse Delta; € 170.000) af te splitsen in een bestemmingsreserve. In de periode 2021-2024 worden de bestemmingsreserve en het resterende deel van de voorziening ingezet voor de dekking van de kosten van de tijdelijke uitbreiding van de formatie met 2 fte voor het project "Terugdringen tot aan de Landsgrens". De besturen van de waterschappen Aa en Maas en De Dommel hebben daarmee ingestemd. In 2023 bedraagt de vrijval van de bestemmingsreserve € 40.000.

Bestemmingsreserve Onderhoud waterstaatswerken overdracht Rijkswaterstaat 2021-2024

Bij de overdracht van waterstaatswerken in 2021 van Rijkswaterstaat naar het waterschap is een afkoopsom van € 6.064.500 ontvangen bestaande uit:

- Een bedrag van € 5.232.000 voor de verbetering van de waterkeringen Markkanaal en Drongelense Kanaaldijk. Hiervoor zijn projecten opgenomen in het Investeringsplan 2023-2032.
- Een bedrag van € 832.500 voor achterstallig onderhoud, gewenningsbijdragen en het uitvoeren van maatregelen toetsing voor het Markkanaal, het Oude Maasje, het Zuiderkanaal en de Drongelense Kanaaldijk. Dit bedrag is in 2021 toegevoegd aan de bestemmingsreserve Overdracht waterstaatswerken Rijkswaterstaat voor € 832.500. Hieruit wordt het onderhoud van de genoemde waterstaatswerken in de jaren 2021 tot en met 2024 gedekt. Overleg hierover met de accountant heeft plaatsgevonden bij het vormen van de reserve. Voor 2023 is een onttrekking voorzien van € 178.500.

Voorzieningen

Voorzieningen zijn voornamelijk verplichtingen en risico's waarvan de omvang en/of tijdstip van nakoming niet exact te bepalen zijn, maar die wel redelijkerwijs zijn in te schatten. Waterschap Brabantse Delta heeft de volgende voorzieningen getroffen:

Voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Voorzieningen arbeidsgelateerde verplichtingen			Onderhoud
	GR Muskusratten-beheer	WW uitkeringen personeel	Pensioen leden DB	Zandfilter Efteling
Stand per 31-12-2022	125	150	2.511	32
Toevoegingen begroting 2023 - dotaties				11
Onttrekkingen begroting 2023 - uit te keren - overige onttrekkingen	-79			
Stand per 31-12-2023	46	150	2.511	43

Voorziening GR Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant

In 2020 is 1/3 deel van de voorziening (deel waterschap Brabantse Delta) afgesplitst in een bestemmingsreserve. Het resterende bedrag in de voorziening betreft het 2/3 deel waarop de waterschappen Aa en Maas en De Dommel aanspraak kunnen maken. In de periode 2021-2024 worden de bestemmingsreserve en het resterende deel van de voorziening ingezet voor de dekking van de kosten van de tijdelijke uitbreiding van de formatie met 2 fte voor het project "Terugdringen tot aan de Landsgrens". De besturen van de waterschappen Aa en Maas en De Dommel hebben daarmee ingestemd. In 2023 bedraagt de vrijval van de voorziening € 79.000.

Voorziening werkloosheidsuitkeringen personeel

Voor de ingegane aanspraken op werkloosheidsuitkeringen van het personeel is een voorziening gevormd. Jaarlijks bij het opstellen van de jaarrekening wordt de hoogte van de voorziening ingeschat.

Voorziening pensioenen leden dagelijks bestuur

Op grond van de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA) hebben gewezen bestuurders en hun nabestaanden recht op pensioen ten laste van het waterschap. Een deel van de pensioen-verplichtingen is ondergebracht bij een externe pensioenverzekeraar. Voor het andere deel is de voorziening op de balans gevormd, berekend op basis van erkende actuariële grondslagen.

Voorziening zandfilter

Per 1 juli 2022 is de overeenkomst voor het onderhoud van de zandfilter met één jaar verlengd.

Zowel het waterschap als de Efteling zijn voornemens om in 2023 voor langere tijd te verlengen (5 of 10 jaar). Jaarlijks wordt een bedrag van € 10.000 aan waterschap Brabantse Delta betaald. Dit bedrag wordt toegevoegd aan de voorziening. De uitgaven van het groot onderhoud worden ten laste van de voorziening geboekt.

1.7 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

In deze begroting zijn incidentele baten en lasten opgenomen. Omdat deze de reguliere nettolasten kunnen vertekenen en tevens relevant zijn voor het beoordelen van de financiële positie zijn ze hieronder in beeld gebracht.

Begrotingspost	Bedrag x € 1.000	Omschrijving
Incidentele lasten		
Omgevingswet	197,5	Extra inleen van personeel ten behoeve van het beleidsrijk maken van het instrumentarium Omgevingswet, het ondersteunen van de processen Vergunningverlening, toezicht en handhaving en Juridische Zaken en het operationaliseren van de Waterschapsverordening.
Inhaalslag bemonsteren baggeren	100	Er wordt in 2023, evenals in 2022, extra ingezet op het bemonsteren voor het baggeren, dit om de baggeropgave beter in beeld te krijgen.
Totaal	297,5	Incidentele lasten 2023

Er zijn vooralsnog geen incidentele baten voorzien voor 2023.

1.8 KOSTENTOEDELING WATERSYSTEEMBEHEER EN GRONDSLAGEN

Kostentoedelingsverordening

De kostentoedeling in de Begroting 2023 is gebaseerd op de kostentoedelingsverordening 2019, die van kracht is voor de begrotingsjaren 2019–2023. De verdeling van de kosten van het Watersysteembeheer is voor 2019-2023 als volgt vastgesteld:

Categorie Watersysteembeheer	Verdeling 2021-2023
Ingezetenen	30 %
Gebouwd	58,1 %
Ongebouwd	11,7 %
- Verharde openbare wegen	2,9 %
- Overig ongebouwd	8,8 %
Natuur	0,2 %

Grondslagen tarief Watersysteembeheer

De tarieven voor het Watersysteembeheer zijn gebaseerd op het aantal inwoners (categorie 'ingezetenen'), de economische waarde (categorie 'gebouwd') en de belastbare hectaren (categorieën 'ongebouwd' en 'natuur'):

- Ingezetenen nemen 30% van de watersysteemheffing voor hun rekening. Dit aandeel hangt samen met de gemiddelde inwonersdichtheid (aantal inwoners per vierkante kilometer). Het waterschap gaat voor het begrotingsjaar uit van 361.992 ingezetenen. Naar verwachting zullen 25.023 ingezetenen geen heffing betalen, omdat zij in aanmerking komen voor kwijtschelding of omdat de aanslag oninbaar is.
- De heffing die de categorie gebouwd betaalt, hangt samen met de economische waarde van het gebouwde onroerend goed (WOZ-waarde). Het tarief een vast percentage van de WOZ-waarde. Voor 2023 is dit percentage 0,0306%.
- De heffing die de categorie ongebouwd betaalt, hangt samen met de ongebouwde (agrarisch) hectares grond. Voor openbare wegen geldt een tariefdifferentiatie van 400%. Bij de Begroting 2023 is uitgegaan van 6.224 hectare verharde openbare wegen en 96.053 hectare overig ongebouwd.
- Natuur: onder natuurterreinen worden ongebouwde onroerende zaken verstaan waarvan de inrichting en het beheer geheel of nagenoeg geheel duurzaam zijn afgestemd op het behoud of de ontwikkeling van natuur. Ook bossen en open wateren met een oppervlakte van ten minste één hectare behoren tot natuurterreinen. Bij de Begroting 2023 is uitgegaan van 30.326 hectare natuur.

Grondslagen tarief Zuiveringsheffing

Het tarief voor de Zuiveringsheffing hangt af van het aantal vervuilingseenheden:

Vervuilingseenheden Zuiveringsheffing	Huishoudens	Bedrijven	Kwijtschelding/ oninbaar	Netto
Begroting 2023	854.257	375.267	-52.176	1.177.347

Verontreinigingsheffing

Voor directe lozingen van afvalwater op oppervlaktewater wordt een belastingaanslag verontreinigingsheffing opgelegd. De opbrengst wordt ingezet voor het nemen van maatregelen tot het tegengaan en voorkomen van verontreiniging van het oppervlaktewater als gevolg van het direct lozen vanuit woon/bedrijfsruimte. In de begroting 2023 is uitgegaan van 6.000 vervuilingseenheden.

1.9 BELASTINGTARIEVEN

De belastingtarieven voor de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing zijn hieronder weergegeven:

Belastingtarieven per eenheid (bedragen in €)	Begroting 2023	Begroting 2022	%
Watersysteemheffing			
- ingezetenen	70,45	66,54	+5,9%
- gebouwd (basis 2.500)	0,739	0,788	-6,2%
- gebouwd % WOZ waarde	0,0296%	0,0315%	-6,2%
- natuur	5,23	4,92	+6,3%
- ongebouwd openbare wegen	364,60	339,95	+7,2%
- overig ongebouwd	72,92	67,99	+7,2%
Zuiveringsheffing/verontreinigingsheffing	68,81	62,85	+9,5%

Het waterschap hanteert het volgende uitgangspunt voor de tariefontwikkeling van de voorbeeldprofielen:

De maximale tariefstijging komt voor alle voorbeeldprofielen in de planperiode gemiddeld niet boven 2,5% + inflatie, waarbij de voorbeeldprofielen voor huishoudens en (agrarische)bedrijven in geen enkel jaar boven dit percentage uitkomen. Hierbij is ruimte voor een hogere tariefontwikkeling bij van buiten komende, door het waterschap niet beïnvloedbare omstandigheden (tegenvallers). Indien de inflatie lager is dan 2%, rekenen we bij de vaststelling van tarieven toch met een vast percentage van 2%. Hiermee houden we ruimte om invulling te geven aan onze inhoudelijke ambities.

Vanwege de extreme prijsontwikkeling die in 2021 al is ingezet, wordt het waterschap geconfronteerd met van buiten komende niet beïnvloedbare (financiële) tegenvallers. We merken het allemaal om ons heen: de prijzen stijgen. In de supermarkt, bij het tankstation, de energierekening. Het waterschap heeft daar ook mee te maken. Door de oorlog in Oekraïne zijn de energie-, grondstof- en materiaalprijzen op sterk gestegen en nog verder aan het doorstijgen. Daarnaast zijn de consequenties van de COVID-19 pandemie ook nog duidelijk merkbaar. Het consumentenprijsindexcijfer is explosief gestegen en de prijsontwikkeling in de Grond- Weg- en Waterbouw is nog meer toegenomen. Daarnaast was de cao-stijging in 2022 hoger dan waar in de begroting rekening mee was gehouden en is de rente voor langlopende leningen aan het stijgen. Het waterschap is hierdoor genoodzaakt een inhaaleffect op te nemen voor deze extreme prijsontwikkeling. Dit inhaaleffect is berekend op 3,4%².

Dit betekent dat de tariefstijging voor huishoudens en bedrijven in 2023 maximaal 9,9% mag bedragen: 2,5% + inflatie 4% + inhaaleffect 3,4%. In onderstaande tabel is de belastingaanslag voor alle voorbeeldprofielen weergegeven. De stijging van de lastendruk voor de profielen varieert van -0,7% voor een groothandel tot +8,5% voor een meerpersoonshuishouden met een huurwoning. Hoe de kosten worden verdeeld is bepaald op basis van de kostentoedeling Watersysteembeheer en de belastinggrondslagen. Huishoudens met een huurwoning betalen minder belasting, maar de belastingstijging is voor deze categorieën wel hoger, omdat ze naar verhouding meer zuiveringsheffing dan watersysteemheffing betalen. Zoals in bovenstaande tabel te zien is, stijgt de zuiveringsheffing meer dan de watersysteemheffing. Dit komt doordat veel kostenstijgingen betrekking hebben op de zuiveringstaak.

Op basis bovenstaande belastingtarieven zijn de belastingaanslagen per voorbeeldprofiel - zoals opgegeven door de Unie van Waterschappen - als volgt:

Voorbeeldaanslagen (bedragen in €)	Begroting 2023	Begroting 2022	%
Voorbeeldaanslagen huishoudens			
Meerpersoons huishouden, huurwoning, 3 ve	€ 276,88	€ 255,09	+8,5%
Eenpersoonshuishouden, huurwoning, 1 ve	€ 139,26	€ 129,39	+7,6%
Meerpersoons huishouden, koopwoning, € 250.000, 3 ve	€ 350,82	€ 333,92	+5,1%
Eenpersoons huishouden, koopwoning, € 250.000, 1 ve	€ 213,20	€ 208,22	+2,4%
Voorbeeldaanslagen bedrijven			
Productiebedrijf voedingsmiddelen, € 13.000.000, 300 ve	€ 24.487,51	€ 22.954,09	+6,7%
Agrarisch bedrijf, € 500.000, 50 ha grond, 3 ve	€ 4.000,35	€ 3.745,88	+6,8%
Groothandel, € 2.600.000, 7 ve	€ 1.250,57	€ 1.259,77	-0,7%
Overige voorbeeldaanslagen			
Natuurterreinen, 1000 ha	€ 5.226,84	€ 4.918,58	+6,3%
Gemeente, 600 ha wegen	€ 218.763,35	€ 203.978,64	+7,2%

² Bij de berekening is de extra prijsontwikkeling boven op de reguliere inflatie/kostenstijging meegenomen voor de personeelskosten, directe kosten en rentekosten. Niet meegenomen is de toename van de afschrijvingskosten als gevolg van het indexeren van de investeringsvolumes. Doordat de toename geleidelijk ontstaat, wordt deze opgevangen door een gematigde jaarlijkse tariefstijging in de kadernotaperiode.

Voor een koopwoning met een meer realistische WOZ-waarde van € 400.000 in 2022 die stijgt naar € 442.280 in 2023, ziet de ontwikkeling van de lastendruk er als volgt uit:

Voorbeeldaanslagen (bedragen in €)	Begroting 2023	Begroting 2022	%
Voorbeeldaanslagen huishoudens			
Meerpersoons huishouden, koopwoning, € 400.000 (2022) en € 442.280 (2023), 3 ve	€ 407,68	€ 381,22	+6,9%
Eenpersoons huishouden, koopwoning, € 400.000 (2022) en € 442.280 (2023), 1 ve	€ 270,06	€ 255,52	+5,7%

1.10 RISICO'S

1.10.1 INLEIDING

In de Kadernota 2023-2032 en bijbehorende meerjarenraming zet het bestuur de koers uit voor de komende jaren. Deze koers bevat doelstellingen waaraan risico's verbonden zijn. Risicomanagement is een activiteit én een houding die ons kan helpen bij het bereiken van onze doelen. Het helpt te focussen op wat ertoe doet. Daarnaast stimuleert het een effectieve communicatie. Risicomanagement is geen doel op zich, het is een middel.

Risicomanagement is verweven met alles wat we doen en besluiten, vaak zonder het te beseffen (houding) en geregeld ook expliciet (activiteit). Het wordt op alle niveaus van de organisatie ingezet: voor de beheersing van processen en projecten, voor de besturing van primaire taken en programma's en voor de besturing van het waterschap als geheel. Actief en expliciet risicogestuurd werken stimuleert het risicobewustzijn én kansenbewustzijn van alle medewerkers.

Conform de systematiek van voorgaande jaren zijn ook dit jaar de kansen en de mogelijke gevolgen van de grootste risico's in beeld gebracht en vastgelegd in een risicoregister. De totale impact van deze risico's wordt vergeleken met de bestuurlijk vastgestelde norm voor het weerstandsvermogen. Op die manier zorgt het waterschap ervoor dat het voldoende weerstandscapaciteit heeft om financiële tegenslagen op te vangen. Een overzicht hiervan is opgenomen in § 1.11 Weerstandsvermogen.

1.10.2 VISIE OP RISICOMANAGEMENT

Inmiddels is de organisatie ruim een jaar aan de slag met de Visie op Risicomanagement. Op basis van deze visie wordt gewerkt aan het verbeteren van de risicocultuur en het zo goed mogelijk beheersen van de belangrijkste risico's. Het jaar 2022 stond in het teken van het goed werkend krijgen van deze visie. Hiertoe zijn diverse belangrijke stappen gezet.

Zo is begonnen met de Pilot Risicodialoog: Binnen het Programma Watersystemen (doel voldoende water) en het Proces Onderhouden zijn de belangrijkste risico's in beeld gebracht. Uit evaluatie van deze pilot blijkt dat het op deze manier in beeld brengen van de risico's toegevoegde waarde biedt. Het biedt een gemeenschappelijke taal om zaken gestructureerd en onderbouwd met elkaar op te pakken. Daarbij wordt duidelijk wie eigenaar van het risico is en welke beheersmaatregelen er noodzakelijk zijn. Vanuit meerdere programma's en processen is de wens om op dezelfde wijze de belangrijkste risico's in beeld te brengen. Dit staat gepland voor het vierde kwartaal 2022.

De interne auditors zijn gestart met het plannen, opzetten en uitvoeren van audits en het opstellen van auditrapportages met bevindingen en aanbevelingen. Dit om de risico's die het bereiken van onze doelen bedreigen zo goed als wenselijk af te dekken. In 2022 is een standaard auditplan opgesteld, waarbij de focus met name lag op audits die voorbereidend zijn op een wettelijke verplichting in de toekomst, zoals de Verbijzonderde Interne Controle (VIC) en Rechtmatigheids-verantwoording (2025). Bij de Verbijzonderde Interne Controle wordt nagegaan of de processen intern worden nageleefd zoals opgesteld. Ook is gecontroleerd of de geïdentificeerde risico's voldoende afgedekt worden door de beheersmaatregelen. De focus hierbij wordt gelegd op getrouwheid en financiële rechtmatigheid. Dit is een ontwikkeltraject waarbij reeds de eerste VIC's en thema audits zijn uitgevoerd. De komende jaren zal dit uitgebouwd worden tot een volledig raamwerk. De ambitie is het waterschap verder te ondersteunen om te komen tot een volwassen lerende organisatie waarin de Plan-Do-Check-Act cyclus (PDCA) geheel wordt doorlopen waardoor de processen beheerst worden uitgevoerd.

Om te bezien welke zaken al goed gaan uit de Visie op Risicomanagement en welke onderdelen eventueel beter kunnen, volgt begin vierde kwartaal 2022 een evaluatie van deze Visie.

1.10.3 GROOTSTE RISICO'S

De omvang van een risico wordt berekend met de formule 'Risico = Kans x Effect'. Dit leidt tot de volgende grootste operationele risico's in het risicoregister:

- 1) Breuk persleiding
- 2) Uitval zuiveringsinstallaties
- 3) Ontwikkelingen in uitvoering projectportfolio
- 4) Lozing met onverwacht hoge concentratie giftige stoffen door RWZI in de omgeving
- 5) Cybercriminaliteit en falende informatiesystemen

Van deze vijf risico's zijn er drie die toe te rekenen zijn aan Zuiveringsbeheer. Dit zijn (1) Breuk persleiding, (2) Uitval zuiveringsinstallaties en (4) Lozing met onverwacht hoge concentratie giftige stoffen door RWZI in de omgeving. De overige twee risico's zijn organisatie brede risico's en zijn derhalve van toepassing op zowel Zuiveringsbeheer als Watersysteembeheer.

De vijf grootste risico's waren ook de vijf grootste risico's vorig jaar. Echter, de volgorde binnen de top vijf is gewijzigd. Een breuk in de persleiding is in de huidige simulatie het risico wat het meeste bijdraagt aan de omvang van de risicoportefeuille. In de simulatie van 2021 stond dit risico op plaats 2. Het risico dat vorig jaar op nummer 1 stond (Ontwikkelingen in uitvoering projectportfolio) is gedaald naar de 3e plek. Bij de overige risico's (hier niet opgenomen) zijn de kans, impact en trendontwikkeling waar nodig geactualiseerd op basis van de externe ontwikkelingen en de interne beheersmaatregelen.

Bij de huidige identificatie en kwalificatie van risico's ligt de focus veelal op financiële gevolgen. Dit sluit aan bij de verplichtingen uit de Waterschapswet. De wet verlangt van waterschappen namelijk dat zij inzicht verkrijgen in hun risico's en hun financiële middelen om deze risico's af te kunnen dekken.

Bedrijfswaarden

Met behulp van de nieuwe bedrijfswaarden is de ambitie om de grootste risico's op basis van meer facetten inzichtelijk te maken. In 2022 is daar een begin mee gemaakt door middel van de pilot risicodialoog bij het Programma Watersystemen (doel voldoende water) en het Proces Onderhouden. Om de geïdentificeerde risico's af te dekken worden maatregelen opgesteld. De werking van de belangrijkste maatregelen zal risico gestuurd getoetst worden door periodieke interne audits. Na evaluatie wordt in het vierde kwartaal 2022 gezien hoe dit voort te zetten bij de overige Programma's en Processen.

Zo zijn de bedrijfswaarden een kapstok voor strategische keuzes met bijbehorende investeringen en dragen ze bij aan een bewuste en transparante besluitvorming vanuit een dialoog. Daarnaast ondersteunen de bedrijfswaarden assetmanagement, het toetsen op doelmatigheid en besturen op hoofdlijnen.

Bedrijfswaarde	Gedefinieerd als ...
Compliance	Voldoen aan afspraken en wettelijke verplichtingen
Financieel gezond	Op orde hebben en houden van de financiën en hebben van lage maatschappelijke kosten
Continuïteit	Op orde hebben en houden van de bedrijfszekerheid
Imago	Een positief beeld hebben en houden bij belanghebbenden
Duurzaam	Een positieve impact op klimaat, milieu en biodiversiteit
Omgevingsgericht	De (leef)omgeving staat centraal

Toelichting top 5 risico's

1) Breuk persleiding

Een breuk van een persleiding heeft een lozing van afvalwater of slib tot gevolg. De kosten voor reparatie, noodmaatregelen, opruimen en claims van externen kunnen aanzienlijk zijn. Oorzaken van leidingbreuken zijn slijtage van binnenuit, verzakkingen of (graaf)werkzaamheden in de buurt van de leidingen. Om voldoende zicht te krijgen en te houden op de toestand waarin onze assets verkeren, worden periodieke inspecties uitgevoerd via de exploitatie en minder frequente, kostbare inspecties worden projectmatig uitgevoerd via het investeringsprogramma.

Het is onmogelijk om de persleidingen periodiek compleet te inspecteren aan de binnen- en buitenzijde. Inspecties worden uitgevoerd op basis van risicoanalyses en steekproeven. Door de toenemende leeftijd van de assets moet het waterschap steeds meer inspanning leveren om voldoende zicht te blijven houden, de risico's te bepalen en de vervangingsinvesteringen doelmatig te kunnen plannen. Deze inspanningen zullen via de meerjarenprogramma's van de exploitatie en de projecten in concrete aanvragen bij het bestuur voorgelegd worden. Als AWP2.0 helemaal klaar is, is de kans op een breuk van deze persleiding vele malen lager.

2) Uitval zuiveringsinstallaties

Een afvalwaterzuiveringsinstallatie kan uitvallen als gevolg van technisch falen. Ondanks adequate procesvoering en preventief onderhoud is uitval van dergelijke omvangrijke en complexe infrastructuur niet altijd uit te sluiten. Slijtage van de installaties, in combinatie met een hoge belastinggraad en veroudering van de installaties, verhogen daarbij de kans op uitval. Daarnaast zijn er externe factoren, zoals een brand, cybercriminaliteit of extreem weer, die voor uitval kunnen zorgen. De (financiële) gevolgen van de uitval kunnen aanzienlijk zijn door herstelkosten, claims van derden, boetes van gemeente/EU, kosten lozingsheffing, milieuschade, imago schade, extra transportkosten en eigen schade.

Binnen ons waterschap naderen diverse assets het einde van hun technische levensduur en/of de grenzen van hun capaciteit. Zolang hier sprake van is, blijft de kans op negatieve gevolgen aanzienlijk en zal dit risico de komende jaren toenemen. Rekening houdend met de overige kerntaken en ambities van het waterschap plus de grenzen aan de financiële mogelijkheden, moeten met behulp van assetmanagement en risicomanagement goed onderbouwde keuzes gemaakt worden voor instandhouding en/of vernieuwing.

3) Ontwikkelingen in uitvoering projectportfolio

Onze projectenportfolio kent een grote diversiteit aan type projecten. Dat maakt ook dat er meerdere factoren meespelen bij de voorbereiding en realisatie van projecten, zoals de complexiteit van een project, aanbestedingstrajecten, marktwerking, grondverwerving, grondstofprijzen en levertijden van materialen. Bij de realisatie van projecten zien we dat twee risico's momenteel een prominente rol spelen. Deze risico's worden hieronder toegelicht.

Grondverwerving

Tijdig kunnen beschikken over gronden is essentieel voor de voortgang van projecten. Het uitgangspunt van het waterschap is om eerst te verkennen of eigenaren openstaan voor zelfrealisatie. Als een grondeigenaar daar geen mogelijkheden in ziet, gaat het waterschap in overleg met de eigenaar om deze gronden op vrijwillige basis te verwerven. We lopen inmiddels tegen de grenzen aan van grondverwerving op vrijwillige basis.

Een voorbereidingsteam heeft de focus op de grondverwerving om geprogrammeerde projecten voor 2027 tot uitvoering te brengen. Daarnaast gaat het om de anticiperende en strategische grondpositie te versterken. Naast een goede grondpositie zijn de mate van voortgang en draagvlak in integrale gebiedsprocessen (Gebiedsgerichte Aanpak) en beschikbare capaciteit bij marktpartijen belangrijke succesfactoren voor een voortvarende realisatie van KRW-maatregelen.

Marktontwikkelingen

Bij de realisatie van bouwprojecten merken we dat de prijzen voor grondstoffen, elektronica en bijvoorbeeld staal in de eerste helft van 2022 flink zijn gestegen. Dit leidt tot hogere kosten en ook in sommige projecten tot enkele maanden vertraging vanwege de levering en productie die nog op gang moet komen na COVID. Het werken met bouwteams in projecten zorgt er bijvoorbeeld voor dat eerder inzichtelijk wordt gemaakt welke alternatieven voor materialen voorhanden zijn, doordat marktpartijen meedenken. De krapte op de arbeidsmarkt is afgelopen jaar zichtbaar toegenomen. Met name op het gebied van elektrotechniek en waterveiligheid ligt hier een opgave voor het gehele waterschap om voldoende kennis binnenshuis te halen en te houden. Door gebruik te maken van de nieuwe raamovereenkomst voor inleen worden echte knelpunten in capaciteit voorkomen. De raamovereenkomst

voor Integrale Technische Adviesdiensten (ROK ITA) loopt inmiddels twee jaar, waarin duurzame samenwerking voorop staat. De aanbestedingskalender wordt goed benut en helpt adviesbureaus om te anticiperen op de capaciteitsvraag.

4) Illegale lozing met onverwacht hoge concentratie giftige stoffen

Illegale lozingen met onverwacht hoge concentraties giftige stoffen kunnen schade veroorzaken aan flora en fauna. Ook kan er schade ontstaan bij de zuiveringen door een verstoorde procesvoering (die niet direct tot uitval van de installatie leidt). Door onvoldoende zicht op en tijdige signalering van de illegale lozingen is tijdig ingrijpen niet altijd mogelijk. De financiële gevolgen kunnen aanzienlijk zijn, zeker indien die niet te verhalen zijn bij een dader.

5) Cybercriminaliteit en falende informatiesystemen

Het profiel van (cyber)dreigingen (zoals verstoring, manipulatie, spionage) verandert continu en dreigingen nemen toe in omvang. Door de toenemende afhankelijkheid van ICT kan de procesvoering bij zuiveren en peilbeheer gedurende korte of langere tijd stil komen te liggen. Met lozingen van vuil water, hoog water, overstroming, onvoldoende stuurinformatie en maatschappelijke ontwrichting als mogelijke gevolgen. Bij een kwetsbaar gebied als bijvoorbeeld de stad Breda of industriegebied Moerdijk kan dit tot aanzienlijke kosten en commotie leiden. Door de implementatie van de BIO (Baseline Informatieveiligheid Overheid) en de aandacht voor informatieveiligheid in alle bedrijfsprocessen wordt er continu gewerkt aan beveiliging en wordt er regelmatig getoetst wat de status en effecten ervan zijn.

1.11 WEERSTANDSVERMOGEN

Het weerstandsvermogen van het waterschap is het vermogen om onvoorziene financiële tegenvallers op te vangen, rekening houdend met de risico's die het waterschap loopt. Waterschap Brabantse Delta beoordeelt ieder jaar opnieuw de grootste risico's en vergelijkt deze met de norm voor het weerstandsvermogen. Het is van belang hier te benoemen dat het gaat om de restrisico's na het treffen van beheersmaatregelen. Alles wat is afgedekt door beheersmaatregelen (waaronder de verzekeringen) vormt geen (rest-)risico meer. Op deze manier houdt het waterschap zicht op de benodigde weerstandscapaciteit en voldoet het aan de verplichting uit de Waterschapswet. De Waterschapswet verlangt namelijk van waterschappen dat zij inzicht hebben in hun risico's en de financiële middelen om deze risico's af te kunnen dekken. Net als voorgaande jaren heeft het waterschap de omvang van het weerstandsvermogen geactualiseerd.

Algemene reserves/calamiteitenreserves

Het waterschap hanteert per taak een algemene/calamiteitenreserve. De norm voor het weerstandsvermogen (1,2 x omvang risico's) is steeds beschikbaar als algemene buffer voor calamiteiten/risico's. De norm voor de algemene reserve/calamiteitenreserve is in 2023 als volgt:

Omvang risico's en weerstandsvermogen per 1-1-2023 (bedragen x € 1.000)	Inschatting Begroting 2023	Inschatting Begroting 2022
Omvang risico's Watersysteembeheer	2.120	2.246
Omvang Algemene en calamiteitenreserve watersysteembeheer	2.544	2.695
Omvang risico's Zuiveringsbeheer	2.980	2.954
Omvang Algemene en calamiteitenreserve Zuiveringsbeheer	3.576	3.545

De norm voor de weerstandscapaciteit is 1,2 x de risico's. De daadwerkelijke weerstandscapaciteit op 1-1-2023 is als volgt:

Weerstandscapaciteit Watersysteembeheer per 1-1-2023 (bedragen x € 1.000)	Inschatting Begroting 2023	Inschatting Begroting 2022
Algemene/calamiteitenreserve Watersysteembeheer	2.037	2.051
Algemene reserve/wachtgeld Watersysteembeheer	507	644
Totaal algemene/calamiteitenreserve WS	2.544	2.695
Egalisatiereserve Watersysteembeheer	5.887	1.775
Bestemmingsreserve DFB Watersysteembeheer	4.445	4.359
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit WS	12.876	8.829
Omvang risico's Watersysteembeheer	2.120	2.246
Weerstandsvermogen Watersysteembeheer	6,1	3,9

Weerstandscapaciteit Zuiveringsbeheer per 1-1-2023 (bedragen x € 1.000)	Inschatting Begroting 2023	Inschatting Begroting 2022
Algemene/calamiteitenreserve Zuiveringsbeheer	3.069	2.900
Algemene reserve/wachtgeld Zuiveringsbeheer	507	644
Totaal algemene/calamiteitenreserve ZB	3.576	3.544
Egalisatiereserve Zuiveringsbeheer	697	282
Bestemmingsreserve DFB Zuiveringsbeheer	989	866
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit ZB	5.262	4.692
Omvang risico's Zuiveringsbeheer	2.980	2.954
Weerstandvermogen Zuiveringsbeheer	1,8	1,6

Een weerstandsvermogen tussen 1 en 1,4 wordt als voldoende beschouwd, tussen 1,4 en 2 als ruim voldoende en boven de 2 als uitstekend. De risico's zijn uitgesplitst naar Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer omdat de kosten grotendeels direct samenhangen met de taken en ook de reserves aan de taken gekoppeld zijn.

1.12 OPENBAARHEIDSPARAGRAAF

De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 in werking getreden. De Woo is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) en verplicht een bestuursorgaan - het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en de voorzitter - tot actieve openbaarmaking van informatie.

De Woo verplicht het waterschap om jaarlijks in de verslaglegging en begroting aandacht te besteden aan de beleidsvoornemens en uitvoering van de Woo. In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen een kwalitatieve beschrijving gegeven van de activiteiten die zullen worden uitgevoerd in 2023 op de thema's actieve en passieve openbaarmaking, verbetering van de informatiehuishouding en benoeming van een Woo-contactpersoon.

1. Actieve openbaarmaking van de elf verplichte categorieën documenten - [artikel 3.3 Woo](#)

Onder actieve openbaarmaking verstaan we de activiteiten die vanuit het waterschap worden ondernomen om informatie op eigen initiatief openbaar te maken voor eenieder. Een deel van de verplichte informatie publiceert het waterschap nu al. In 2023 wordt conform de wettelijke eisen in ieder geval de volgende (nieuwe) informatie gepubliceerd:

- Organisatiegegevens van het waterschap;
- Vergaderstukken van het algemeen bestuur;
- Convenanten; en
- Woo-verzoeken (inclusief de schriftelijke beslissingen op die verzoeken en de daarbij verstrekte informatie).

2. De inspanningsverplichting tot openbaarmaking van andere documenten dan de elf voorgeschreven categorieën - [artikel 3.3 Woo](#)

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) werkt aan een landelijk Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI), waarop de beschikbare informatie gepubliceerd dient te worden. Invoering van de actieve openbaarmakingsverplichting - inclusief aansluiting op PLOOI - heeft de prioriteit. Dit begint met het opstellen van een haalbare fasering. Waterschap Brabantse Delta volgt hier in beginsel de lijn van de Unie van Waterschappen.

Ook moeten werkprocessen worden aangepast. Waterschap Brabantse Delta werkt aan de wijze waarop documenten openbaar gemaakt kunnen worden, de technische inrichting hiervan en de aansluitvoorwaarden van PLOOI.

3. Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek) - [hoofdstuk 4 Woo](#)

Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van informatie naar aanleiding van een verzoek. Bij het openbaar maken van Woo-verzoeken inclusief beantwoording houden we rekening met het anonimiseren van persoonsgegevens. Waterschap Brabantse Delta schaft hiervoor geautomatiseerde anonimiseringssoftware aan.

4. De informatiehuishouding - [hoofdstuk 6 Woo](#)

Om de kwaliteit van de informatiehuishouding te verbeteren, worden in 2023 de volgende activiteiten gerealiseerd:

- Interne bewustwordingscampagne: in 2023 worden verschillende communicatie-acties georganiseerd om medewerkers en bestuurders bewust te maken van de Woo, hun rol hierin en welke ondersteuning ze kunnen verwachten. Denk aan (interactieve) sessies en het delen van bijvoorbeeld infographics en video's via onze interne kanalen.
- Systemen en procedures: in 2023 wordt ook gewerkt aan verdere optimalisatie van systemen en procedures. Beleid en werkafspraken op het gebied van de informatiehuishouding en informatievoorziening worden geactualiseerd.

5. Aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon - [artikel 4.7 Woo](#)

De Woo schrijft voor dat ieder bestuursorgaan één of meer contactpersonen aanwijst om vragen van inwoners en bedrijven te beantwoorden over de beschikbaarheid van informatie. Het bestuur van waterschap Brabantse Delta heeft per 1 mei 2022 reeds een Woo-contactpersoon aangewezen. Op de website van het waterschap is omschreven hoe een inwoner of bedrijf een verzoek om informatie kan indienen en hoe het waterschap hierin ondersteuning aanbiedt.

6. Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren

Archivering: Het goed opslaan van verschillende vormen en informatie is essentieel voor het openbaar maken. Het waterschap werkt zaakgericht en de informatie wordt ontsloten via Djuma. Met de komst van MSTEams en Onedrive ontstaan er nieuwe vormen van informatieopslag. In 2023 wordt er geïnvesteerd in een nieuwe digitale werkomgeving waarbij maatregelen worden getroffen om ook in deze nieuwe werkomgeving de duurzame toegankelijkheid van digitale informatie te blijven borgen.

1.13 FINANCIERING

Algemeen

Met financiering wordt bedoeld het uitzetten en/of het aantrekken van gelden. In de wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) zijn de kaders gesteld waaraan het treasurybeleid moet voldoen. Het accent ligt daarbij op het onberispelijk en behoedzaam uitvoeren van het financieringsbeleid, het inzetten van de beschikbare instrumenten ten behoeve van het publieke belang en een voorzichtige toepassing van beleggingsinstrumenten en afgeleide financiële instrumenten. In verband met de vereisten van de Wet FIDO zijn er twee instrumenten op het gebied van treasury: het treasurystatuut en de jaarlijks financieringsparagraaf in de begroting en jaarrekening. Het treasurystatuut bevat het beleidskader waarbinnen de treasuryfunctie rechtmatig kan worden uitgevoerd. De treasuryfunctie omvat het beheren van de financiële vermogenswaarden, de financiële positie en de hieraan verbonden risico's en het afleggen van transparante verantwoording hierover.

Rentevisie en financieringsbehoefte

Om investeringen te kunnen financieren trekt het waterschap geld aan op de geld- en kapitaalmarkt. Het is van groot belang de ontwikkelingen te volgen en alert te reageren daar waar nodig. De rente op de leningen werkt door in de kapitaallasten.

De keuze voor de wijze van financiering (kort of lang geld, fixe of lineair) wordt bepaald op basis van de verwachte rente per type en looptijd lening en de huidige leningenportefeuille. Hierbij wordt gestreefd naar een optimum tussen lage lasten, vervalkalender (gelijke spreiding en hoogte aflossingen) en afstemming op de meerjarige financieringsbehoefte.

Voor de inschatting van de rente voor nieuwe leningen wordt verwezen naar § 1.3 Financiële uitgangspunten. De verwachte financieringsbehoefte voor 2023 bedraagt € 55 miljoen.

Kasgeldlimiet ter beperking van het renterisico op korte financiering (< 1 jaar)

Het aantrekken van kort geld geschiedt in de vorm van rekeningcourant krediet en eventuele kasgeldleningen. De kasgeldlimiet is de grens waarbinnen decentrale overheden hun activiteiten met kortlopende middelen mogen financieren in 1 jaar. Elk kalenderkwartaal wordt het gemiddelde van de kortlopende middelen getoetst aan de kasgeldlimiet. Voor waterschappen is de wettelijk vastgestelde limiet bepaald op 23% van het begrotingstotaal. Voor 2023 bedraagt de kasgeldlimiet voor het waterschap € 43,7 miljoen (23% van € 190 miljoen).

Renterisiconorm ter beperking van het renterisico op lange financiering (> 1 jaar)

Het bedrag aan aflossingen en het bedrag van leningen dat in aanmerking komt voor renteherziening mag in het betreffende jaar de renterisiconorm niet overschrijden. Voor waterschappen is in de wettelijke norm bepaald dat 30% van het begrotingstotaal opnieuw afgesloten mag worden. Voor 2023 bedraagt de renterisiconorm voor het waterschap € 57 miljoen (30% van € 190 miljoen). Voor 2023 blijft het bedrag aan aflossingen en het bedrag dat in aanmerking komt voor renteherziening (€ 30,2 miljoen) ruimschoots onder de norm.

1.14 EMU-SALDO

Binnen de Europese Unie zijn het EMU-saldo en de EMU-schuld de belangrijkste indicatoren voor de gezondheid van de overheidsfinanciën. EU-lidstaten mogen een begrotingstekort van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP) hebben en een maximale overheidsschuld van 60% BBP.

De meest recente raming van het BBP en de vastgestelde verdeelsleutel 'geraamde netto-exploitatiekosten van het voorgaande jaar' leidt tot een EMU-referentiewaarde voor de waterschappen. De Unie van Waterschappen heeft voor de jaren 2022 tot en met 2027 een schatting van deze waarden afgegeven. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft.

Bij het niet nakomen van de afspraken bestaat de mogelijkheid om maatregelen op te leggen aan de decentrale overheden, zoals het faseren van investeringen. Dit correctiemechanisme treedt alleen in werking als decentrale overheden gezamenlijk het EMU-saldo meerjarig overschrijden en pas nadat op basis van bestuurlijk overleg is geprobeerd tot een verbetering van het EMU-saldo te komen. In de macro-economische verkenning voor 2023 verwacht de Nederlandse overheid als geheel binnen de normen voor het EMU saldo te blijven.

In april 2020 maakten de Europese ministers van Financiën een aantal afspraken om de negatieve gevolgen van het coronavirus op de Europese economieën te beperken. Een van deze afspraken is dat lidstaten de begrotingsregels tijdelijk niet toe hoeven te passen, zodat extra uitgaven en investeringen gedaan kunnen worden om coronamaatregelen te financieren.

Het begrote EMU-saldo 2023 is als volgt berekend:

Berekening EMU saldo vanuit exploitatiesaldo (bedragen x € 1.000)		2023
	Exploitatiesaldo Begroting 2023	-3.724
	<i>Invloed investeringen (Staat van Activa / IP):</i>	
-/-	Bruto Investeringsuitgaven MVA en IMVA	-101.748
+	Investeringsubsidies MVA en IMVA	13.083
+	Afschrijvingen	45.057
	<i>Invloed voorzieningen (Staat van Reserves en Voorzieningen):</i>	
+	Toevoegingen ten laste van exploitatie	73
-/-	Onttrekkingen ten laste van exploitatie	-359
-/-	Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-62
	EMU saldo Begroting 2023 Waterschap Brabantse Delta	-47.680
	EMU saldo Waterschapshuis (4,5% van € 316.000)	14
	EMU saldo AQUON (10,3 % van € -20.255.000)	-2.086
	EMU saldo BWB (24,82% van € 290.000)	72
	EMU saldo WBD inclusief verbonden partijen	-49.680
	EMU referentiewaarde 2023 WBD	-23.200
	Vershil (+ is positief, -/- is negatief)	-26.480

2. PROGRAMMAPLANNEN

2.1 TOTAAL NETTO LASTEN EN DEKKINGSMIDDELEN PER PROGRAMMA

Het verwachte bedrijfsresultaat van de voorliggende Begroting 2022 is ruim € 3 miljoen negatief. Er is voor gekozen om een deel van de egaliseringsreserve in te zetten om de belastingtarieven in 2023 nog enigszins te dempen. In het reserve- en voorzieningenbeleid is als uitgangspunt opgenomen dat de egaliseringsreserve binnen de meerjarenraming wordt afgebouwd naar nul. Met de Begroting 2023 is hier (deels) invulling aan gegeven.

In onderstaande tabel zijn de te dekken netto lasten per programma weergegeven, evenals de dekkingsmiddelen. Het verschil geeft het bedrijfsresultaat. Voor de resultaatbestemming wordt verwezen naar § 1.4.1.

Netto lasten per programma en dekkingsmiddelen (alle bedragen x € 1.000)	Rekening 2021	Begroting 2022	ML 2022-3	Kadernota 2022-2031 jaar 2023	Begroting 2023
Netto lasten					
Programma Waterketen	71.633	73.981	74.758	75.915	81.814
Programma Watersystemen	49.851	54.878	53.772	57.015	59.720
Programma Waterveiligheid	21.027	22.544	22.799	24.029	24.543
Totaal netto lasten	142.511	151.403	151.329	156.959	166.077
Opbrengst waterschapsbelastingen					
Omslag watersysteem gebouwd	-41.480	-42.935	-42.819	-44.874	-45.978
Omslag watersysteem ongebouwd	-6.172	-6.530	-6.524	-6.823	-6.990
Omslag watersysteem wegen	-1.936	-2.116	-2.116	-2.213	-2.269
Omslag watersysteem ingezetenen	-21.435	-22.169	-22.268	-23.171	-23.741
Omslag watersysteem natuurterrein	-143	-148	-148	-154	-159
Omslag verontreinigingsheffing	-283	-377	-377	-391	-413
Omslag WS voorgaande jaren	62		78		
Zuiveringsheffing bedrijven	-21.132	-23.142	-23.105	-24.221	-25.571
Zuiveringsheffing huishoudens	-47.708	-50.319	-50.364	-52.366	-55.442
Omslag zuivering voorgaande jaren	-1.795		78		
Totaal waterschapsbelastingen	-142.023	-147.736	-147.565	-154.214	-160.563
Bijdrage provincie	-1.587	-1.643	-1.684	-1.668	-1.791
Totaal dekking	-143.610	-149.379	-149.249	-155.881	-162.354
Resultaat	-1.099	+2.024	+2.080	+1.078	+3.724

(+ = nadelig / - = voordelig)

In de volgende paragraaf wordt op hoofdlijnen een toelichting gegeven op de netto lastenontwikkeling.

2.2 TOELICHTING NETTO LASTENONTWIKKELING

De tabel in § 2.1 laat de ontwikkeling zien van de totale netto lasten ten opzichte van de Begroting 2022 en Kadernota 2022-2031, jaarschijf 2023. De extreme prijsontwikkeling van de afgelopen periode zorgt voor een forse stijging van de netto lasten in 2023. Voor de Begroting 2023 is, waar nodig, het huidige prijspeil 2022 verhoogd met de verwachte inflatie 2023. Waar mogelijk is ervoor gekozen om een taakstellend budget op te nemen. Mocht het prijspeil weer normaliseren naar bijvoorbeeld het prijsniveau van 2021, dan zal dit worden meegenomen in de volgende Kadernota. De belangrijkste financiële afwijkingen worden hieronder toegelicht.

De **kapitaallasten** nemen de komende jaren toe als gevolg van de in de kadernota opgenomen indexering van de investeringsvolumes. De afschrijvingen zullen jaarlijks stapsgewijs toenemen. Voor 2023 zijn met name de rentelasten hoger doordat de verwachte rentepercentages voor nieuwe langlopende leningen hoger zijn ingeschat dan vorig jaar.

Ook de **personeelskosten** nemen toe, met name doordat de verwachte loonkostenontwikkeling voor de jaren 2023 en 2024 hoger is dan bij de Kadernota van vorig jaar. Ook was de cao-stijging 2022 hoger dan verwacht. Door middel van strategische personeelsplanning beoordeelt het waterschap doorlopend of het de voorkeur heeft bepaalde kennis en werkzaamheden in eigen beheer te nemen of door de markt te laten leveren. Met de oplopende marktprijzen voor materialen, onderhoud en specialistische kennis en de krapte op de arbeidsmarkt is het extra belangrijk geworden om flexibel in te spelen op de ontwikkelingen.

Voor diverse **goederen en diensten** is er sprake van een prijsstijging hoger dan inflatie:

- De kosten voor **slibeindverwerking** – uitgevoerd door de SNB (N.V. Slibverwerking Noord Brabant) – zijn fors hoger. Doordat SNB nagenoeg elektriciteitsneutraal opereert hebben de prijsstijgingen van gas en elektriciteit een beperkt direct effect. Er ontstaat een groter financieel effect doordat vanwege de hoge energieprijzen in 2023 geen SDE-subsidie (Stimulering Duurzame Energieproductie en Klimaattransitie) wordt ontvangen. Door de oorlog in Oekraïne zijn de energie- en grondstofprijzen (waaronder chemicaliën zoals nantroloog) voor SNB aanzienlijk gestegen. Ook de transportkosten en de verwerkingskosten van reststoffen vallen hoger uit.
- De kosten van **chemicaliën** voor het waterschap zijn de afgelopen periode ook fors toegenomen. Door het opgelopen grondstoffentekort zijn de prijzen van metaalzouten toegenomen. De prijs voor polymeren is afhankelijk van de oliemarkt en eveneens fors toegenomen.
- De kosten voor **energie** zijn de afgelopen periode enorm gestegen. De verwachting is dat de hoge energieprijzen voorlopig zullen aanhouden. Dit vanwege de huidige geopolitieke situatie en de directe invloed daarvan op de energiemarkt. Het waterschap is in 2020 langdurige energie contracten aangegaan met betrouwbare grote leveranciers. Binnen deze contracten zijn de variabele kosten voor bepaalde tijd “vastgekleit”. De gastarieven zijn vastgekleit tot en met 2022. De elektriciteitsstarieven zijn 100% vastgekleit in 2023 en 73% in 2024 en 30% in 2025. Hierdoor zijn forse meerkosten voorkomen. Vanaf 2024 zullen de kosten van elektriciteit sterk gaan stijgen. Dit ondanks de sterke inkoopstrategie van de Brabantse waterschappen en eventuele verlagingen van energiebelasting en/of btw. De gemiddelde prijzen op de termijnmarkt zijn simpelweg sterk aan het stijgen en zullen dus ook op het waterschap uiteindelijk effect gaan hebben.
- De prijzen voor **onderhoud en materialen** zijn grotendeels gerelateerd aan de Grond- Weg- en Waterbouw prijsindex, en dan met name de deelgebieden ‘Civieltechnische werken en bouw’, ‘Waterbouwkundige werken en bouw’ en ‘Elektrische installaties’. Tot 2021 was de prijsontwikkeling voor deze deelgebieden gematigd en ongeveer gelijk aan de inflatie (2% per jaar of lager). In de periode 1 januari 2021 - 30 juni 2022 is er maar liefst een prijsstijging te zien van 19%. Voor deze extreme prijsontwikkeling was het noodzakelijk in 2023 een inhaaleffect op te nemen.

Naast bovengenoemde forse prijsstijgingen werken de hogere energie-, materiaal- en loonkosten en de krapte op de arbeidsmarkt ook door in de prijzen van andere producten en diensten. Zo zijn bijvoorbeeld de prijzen van bepaalde verzekeringen fors gestegen en nemen de kosten voor specialistische kennis al enige tijd toe, wat zich uit in hogere inleentarieven en prijzen van bepaalde diensten. Het waterschap heeft geprobeerd deze kostenstijgingen zoveel mogelijk op te vangen (zie verder).

Andere ontwikkelingen die hogere kosten met zich meebrengen:

- Op basis van de wetgeving zijn de kosten van **cloud software** overgeheveld van projecten naar exploitatie. Doordat de contracten van een aantal grote softwaresystemen op korte termijn aflopen, zijn de kosten voor 2023 en 2024 aanzienlijk.
- Er worden steeds hogere eisen gesteld aan de **ICT**-infrastructuur, de vraag naar en complexiteit van IT-oplossingen neemt toe, er is meer wetgeving (met name op het gebied van informatieveiligheid) en het aantal en de prijzen voor licenties stijgen.
- In afwachting van toekomstige keuzes worden de **objecten in de waterketen** steeds ouder. Voor deze 'end of life' objecten is meer preventief onderhoud, reparaties en vervanging nodig. Het waterschap wil voorkomen dat installaties uitvallen met overschrijding van vergunningseisen en hoge kosten tot gevolg. Het komende jaar wordt de toekomstvisie voor de diverse zuiveringskringen verder vormgegeven en besproken met het nieuwe bestuur.
- Er is meer geld nodig voor bijdragen aan/**samenwerkingen met derden**. Hiermee wordt invulling gegeven aan de doelstelling uit het bestuursakkoord om de samenwerking met de omgeving en partners te intensiveren en samen te werken aan gedeelde doelstellingen, zoals op het gebied van klimaatadaptatie.

Naast de toename in kosten zijn er ook financiële voordelen, zoals een hoger verwacht dividend van de Nederlandse Waterschapsbank, een lagere bijdrage aan de Belastingssamenwerking West-Brabant en een besparing op de energiekosten omdat er binnen het project AWP 2.0 energiezuinige pompen zijn geplaatst.

Om de ontwikkeling van de voorbeeldaanslagen zo veel mogelijk binnen het afgesproken kader van het bestuursakkoord te krijgen, zijn er waar mogelijk en verantwoord bezuinigingen, taakstellingen en versoberingen doorgevoerd.

De afgelopen jaren laat de jaarrekening van het waterschap steeds een groot positief financieel resultaat zien ten opzichte van de laatste managementletter. Om dit voor 2022 te voorkomen heeft Financien samen met de managers **trendanalyses** uitgevoerd op basis van de cijfers van de afgelopen 6 jaar. Het doel was specifieke trends en patronen te ontdekken, deze te beoordelen en zo scherp en realistisch mogelijk de prognoses voor de Begroting en Kadernota op te stellen. Dit heeft geleid tot een aantal structurele bijstellingen/besparingen.

Daarnaast zijn er - waar het mogelijk en verantwoord is - **taakstellingen** verwerkt. Hierbij is het uitgangspunt altijd dat de verlagingen niet ten koste mogen gaan van de opgaven waar het waterschap voor gesteld staat. Zo is er bijvoorbeeld een taakstelling verwerkt op de personeelskosten en inleen. Het doel is om de huidige budgetten en personeel zo efficiënt mogelijk te benutten, waarbij prioriteiten integraal worden afgewogen. Hetzelfde geldt voor de overige budgetten, zoals onderhoud (optimaal benutten van de huidige investerings- en exploitatiebudgetten). Verder zijn de 'vrij besteedbare' budgetten, zoals advieskosten, niet verhoogd conform het huidige prijspeil, maar met een lager percentage of zelfs naar beneden bijgesteld. Tenslotte temporiseren we waar mogelijk werkzaamheden, zoals de implementatie van cloud software, het doorvoeren van modificaties (nieuwe technieken), de veiligheidstoetsing voor keringen en (de analysekosten voor) het baggeren.

De **belastingopbrengsten** zijn in 2023 fors hoger. Zowel de belastingopbrengsten van het Watersysteembeheer als het Zuiveringsbeheer zijn hoger geraamd doordat de netto kosten zijn toegenomen als gevolg van bovengenoemde oorzaken.

PROGRAMMAPLANNEN 2023

VANUIT DE ONTWIKKELINGEN RONDOM PROGRAMMATISCH WERKEN IN BUITEN GEWOON DOEN EN DE VISIE OP RISICOMANAGEMENT IS EEN SPOOR GESTART VOOR DE VERBETERING VAN DE PLANNING EN CONTROL CYCLUS. EEN BELANGRIJKE STAP HIERIN IS HET VERHOGEN VAN DE KWALITEIT EN LEESBAARHEID VAN DE PROGRAMMAPLANNEN. BIJ DE KADERNOTA 2022-2031 EN DE BEGROTING 2022 ZIJN DEZE IN EEN NIEUWE FORM WEGGEZET.

OP BASIS VAN DE ONTVANGEN FEEDBACK IS DIT JAAR EEN EXTRA ONDERDEEL 'AANDACHTSPUNTEN EN RISICO'S' OPGENOMEN. DE PROGRAMMAPLANNEN LATEN ZIEN WAT DE KOMENDE JAREN OP HOOFDLIJNEN WORDT UITGEVOERD. ZE ZIJN INTEGRAAL OPGESTELD, IN LIJN MET DE DOELEN UIT HET WATERBEHEERPROGRAMMA.

KOSTEN ONTWIKKELPROGRAMMA'S

Voor de ontwikkelprogramma's zijn de kosten niet afzonderlijk in beeld gebracht. De activiteiten in deze programma's dragen altijd bij aan de drie waterprogramma's. De kosten voor deze activiteiten maken zodoende integraal onderdeel uit van de waterprogramma's. Een uitzondering hierop zijn de investeringen op bedrijfsvoering. Deze zijn gezien het geringe bedrag niet verder uitgesplitst naar de ontwikkelprogramma's, maar worden onder de 'Investerings 2023' verder toegelicht.

* De 193 lidstaten van de Verenigde Naties (VN) hebben een ontwikkelingsagenda voor 2015 – 2030 vastgesteld. De agenda bestaat uit 17 duurzame doelen. Deze Sustainable Development Goals (SDG's) gelden in alle landen en voor alle mensen. De 17 werelddoelen worden aangeduid met 'tegeltjes' die opgenomen zijn in de programmaplannen en staan vermeld en toegelicht op: <https://www.sdg-nederland.nl/sdgs/> en <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ontwikkelingssamenwerking/internationale-afspraken-ontwikkelingssamenwerking/global-goals-wereld-doelen-voor-duurzame-ontwikkeling>

ZELFDE OPBOUW

De programma's zijn onderverdeeld in drie waterprogramma's (Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen) en drie ontwikkelprogramma's (Samen Werken, Digitaal Transformeren en Klimaat & Duurzaamheid). Het programma Veerkrachtig Organiseren is met ingang van 2023 als apart programma komen te vervallen. Elk programma heeft een programmaplan met dezelfde opbouw.

HOE ZIET DE OPBOUW ERUIT?

Op het eerste blad wordt het doel van het programma uitgelegd, wat het waterschap daarvoor doet (ons werk) en hoeveel dat kost (netto kosten en investeringen). Ook zijn de belangrijkste indicatoren voor het programma weergegeven en kort toegelicht. Tot slot is aangegeven aan welke duurzame ontwikkeldoelen* het programma bijdraagt.

Het vervolgblad begint met nieuwe inzichten die het programma raken en ambities, gevolgd door de aandachtspunten en belangrijkste risico's van het programma. Daaronder staan de concrete resultaten vermeld waar het waterschap op stuur om haar doelen te bereiken. Hierin is aangegeven wat het einddoel is en in welk jaar dat gerealiseerd moet zijn (laatste 2 kolommen) en wat er komend jaar, 2023, wordt gedaan om het einddoel te behalen. Tot slot is voor de waterprogramma's aangegeven wat voor soort verplichting het is conform de uitgangspunten in het waterbeheerprogramma (resultaatverplichting, inspanningsverplichting of een eigen wens).

PROGRAMMA WATERVEILIGHEID

DOEL

BESCHERMEN VAN ONS BEHEERGEBIED TEGEN OVERSTROMING. ZO KAN IEDEREEN RONDOM WATER VEILIG WONEN, WERKEN EN GENIETEN. DE PRINCIPES VAN MEERLAAGSVEILIGHEID (STERKE KERINGEN, RUIMTELIJKE INRICHTING MINDER KWETSBAAR MAKEN, EN CRISISBEHEERSING) ZIJN HIERTOEF DE BASIS.

BIJDRAGE DUURZAME DOELEN

Op welke vlakken dragen we bij aan duurzame doelen?

ONS WERK

- Periodiek beoordelen van onze dijken en versterken als deze niet voldoen aan de landelijke en provinciale normen;
- Uitvoeren van de Zorgplicht, zoals het onderhouden van dijken en sluisen;
- We werken samen met de omgeving, gebiedspartners en het Hoogwaterbeschermingsprogramma;
- We versterken slim en doelmatig, voorbereid op klimaatverandering;
- Toepassen van assetmanagement, waarin de prestaties, risico's en kosten worden afgewogen.

WAT KOST HET?

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Kosten	24.543	25.704	27.331	27.649	26.890	27.203	27.622	28.564	29.536	30.527
Netto investeringen*	39.581	35.716	12.371	12.100	13.200	13.500	13.800	14.300	15.800	16.200

* In 2023 bedragen de bruto investeringen € 43.438 (derden dragen € 3.857 bij aan de uit te voeren projecten).

Toelichting kosten: De lasten nemen in 2027 af, omdat het project 4e ronde veiligheidstoetsing primaire keringen dan volledig is afgeschreven. De kosten stijgen in 2024 en 2025 vanwege de ingebruikname Regionale keringen.

Toelichting investeringen: Het programma Waterveiligheid bevat de investeringsvolumes voor reguliere waterveiligheidsprojecten, project regionale keringen en de HWBP bijdragen. De uitgaven voor regionale keringen vallen in de jaren 2023 en 2024 met een kleine restpost in 2025. In 2025 is de investering waterveiligheid lager omdat regionale keringen is afgelopen. Met ingang van de kadernota 2023-2032 zijn de investeringsvolumes jaarlijks geïndexeerd.

132 km primaire keringen

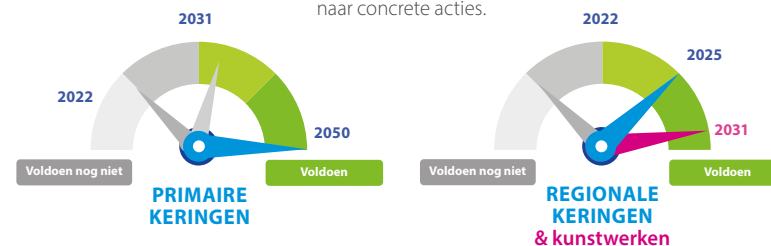
186 km regionale keringen

63 km compartimenterings keringen

129 km waterkerende kunstwerken

BELANGRIJKSTE INDICATOREN

Van waterkeren naar waterveiligheid:
Uitwerken van de visie waterveiligheid
naar concrete acties.

TOELICHTING INDICATOREN

Naar aanleiding van de Eerste Beoordeling op Overstromingsrisico (LBO-1) blijkt dat 78 kilometer (59%) primaire waterkering voldoet aan de norm. In 2022 voldeed 122 km (66%) regionale keringen aan de norm.

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA WATERVEILIGHEID

NIEUWE INZICHTEN EN AMBITIE

In 2022 heeft het waterschap een visie op het gebied van waterveiligheid geformuleerd. Die visie definieert een aantal sporen:

- het beperken van overstromingen;
- het verkleinen van de impact van een overstroming en;
- het herstel na een overstroming.

In 2023 worden deze sporen verder uitgewerkt. Het waterschap gaat daarnaast onverminderd door met het verbeteren van de primaire en regionale keringen, zodat deze aan de vastgestelde norm gaan voldoen. Tevens worden beheermaatregelen genomen om het risico van een overstroming verder te beperken, bijvoorbeeld door het nemen van preventieve maatregelen tegen graverij en het zorgen voor continu inzicht. Initiatieven en projectvoorstellen worden integraal beoordeeld, geprogrammeerd en uitgevoerd.

RISICO'S EN AANDACHTSPUNTEN

- Doordat er geen direct gevaar dreigt, is het gevoel voor urgentie voor waterveiligheid een blijvend aandachtspunt. Het waterschap wordt hierdoor geconfronteerd met oneigenlijk gebruik van de waterkeringen (grootvee) en onwenselijke activiteiten. Actieve en gerichte communicatie op het gebied van waterveiligheid is essentieel en zal in 2023 verder vormgegeven worden.
- De nieuwe wettelijke veiligheidsnorm zorgt voor een basisveiligheid voor iedereen. De aangescherpte normering zorgt voor een uitdagende opgave.
- Veel kilometers dijk voldoen niet aan de norm. Het waterschap volgt bij het verbeteren van de primaire keringen in principe de prioritering en programmering van het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Dit programma is echter niet stabiel, waardoor maatregelen getroffen worden die van impact kunnen zijn op het waterschap, zoals voorfinancieren.
- In het kader van de klimaatontwikkelingen zien we op termijn grote uitdagingen op het gebied van Waterveiligheid, waaronder Zeespiegelstijging, hogere rivierafvoeren en veranderingen in het neerslagpatroon.
- Recente ontwikkelingen, waaronder bovenstaande punten, vragen om een duidelijke grondhouding en ambitie vanuit het waterschap op alle facetten van waterveiligheid.
- Deze punten zijn opgenomen in de opgestelde visie waterveiligheid. Het gaat naast "sterke dijken" ook om (de rol in de) ruimtelijke inrichting en crisismanagement. Dit is in lijn met de uitkomsten van evaluaties en adviezen naar aanleiding van het hoogwater in Limburg (2021).
- Het waterschap is op het gebied van waterveiligheid op dit moment vooral ingericht als een instandhoudingsorganisatie. De hoeveelheid expertise, capaciteit en middelen om de huidige doelen te realiseren is momenteel ontoereikend. De ambities vanuit de visie waterveiligheid zullen ervoor zorgen dat dit nog verder onder druk komt te staan.

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA WATERVEILIGHEID

RESULTATEN

	2023	Einddoel	Jaar
Assetmanagement			
Assetmanagement is doorontwikkeld tot certificeerbaar niveau conform NEN ISO 55000 (status)	start	certificeerbaar	2024
Sterke waterkeringen			
Primaire keringen: (deel)trajecten Willemstad-Noordschans zijn in uitvoering (status)	voorbereiding	uitvoering	2028
Primaire keringen: versterking Standhazensedijk is in uitvoering (status)	voorbereiding	uitvoering	2024
Primaire keringen: (deel)trajecten Moerdijk-Drimmelen is in uitvoering (status)	voorbereiding	uitvoering	2031
Primaire keringen: doorlopen trajectaanpak en ingangstoets HWBP voor project GEA-WAD (status)	doorlopen	doorlopen	2023
Primaire keringen: doorlopen trajectaanpak voor 34-2 (omgeving Schipdiep) (status)	start	doorlopen	2025
Regionale keringen: project Verbeteren regionale keringen is afgerond (in %)	40%	100%	2025
Monitoring en beheer			
Visie waterveiligheid is vertaald in maatregelen monitoring en beheer (status)	PvA opgesteld	ingeregeld	2030
Beoordeling primaire keringen LBO-2 (voortrollend) (status)	PvA opgesteld	rapportage	2035
Toetsing regionale keringen (voortrollend) (status)	PvA opgesteld	rapportage	2031
Keringen die nog niet worden versterkt, worden gemonitord (status)	loopt	ingeregeld	2024
Geen beweiding meer door groot vee op de kering (% keringen met groot vee beweiding)	0%	0%	2023
Muskusratten zijn teruggedrongen naar de landsgrenzen (status)	start	teruggedrongen	2035
Ruimtelijke inrichting minder kwetsbaar			
Visie waterveiligheid is vertaald in maatregelen ruimtelijke inrichting (status)	PvA opgesteld	ingeregeld	2030
Besloten is hoe de compartimentskeringen bijdragen aan het verminderen van risico's (status)	start	besluit	2027
Risicobeheersing Waterveiligheid / Crisisbeheersing			
Visie waterveiligheid is vertaald in maatregelen crisisbeheersing en risico management (status)	PvA opgesteld	ingeregeld	2030
Aanbevelingen uit de peer review Zorgplicht zijn vertaald in maatregelen (status)	start	ingeregeld	2024
Actueel deelbestrijdingsplan Waterveiligheid crisisbeheersing (mate van actualiteit bestrijdingsplan in %)	100%	100%	continu
Alle medewerkers kennen het handelingsperspectief bij overstroming en dragen deze uit (% medewerkers wat het handelingsperspectief kent)	0-meting	100%	2024
Het waterschap kan real-time een inschatting geven van de overstromingskansen en -gevolgen (d.m.v. actuele scenario's) (status)	start	ingeregeld	2027
Systeemoefening op overstroming met alle partners is uitgevoerd (status)	uitgevoerd	ingeregeld	2023
Alle leerpunten uit de systeemoefening zijn opgelost (in %)	start	100%	2027

PROGRAMMA WATERKETEN

DOEL

DE WATERKETEN FLEXIBELER, DUURZAMER EN TOEKOMSTGERICHT MAKEN;
HIERBIJ BLIJVEND ZORGEND VOOR EEN GOEDE WATERKWALITEIT. WE VOEREN DE KERNTAKEN EFFICIËNTER UIT,
WERKEN INTENSIEVER SAMEN, ZIJN MEER OMGEVINGSGERICHT, HALEN MEER WAARDE UIT DATA EN
STELLEN HET BESTUUR BETER IN STAAT OP HOOFDLIJNEN TE STUREN.

BIJDRAGE DUURZAME DOELEN

Op welke vlakken dragen we bij aan duurzame doelen?

ONS WERK

- Transporteren en zuiveren van afvalwater en het verwerken van slib volgens geldende normen en lokale kansen en ambities.
- Verder doorontwikkelen van assetmanagement.
- Implementeren van de lange termijn toekomstvisie.
- Inzet van innovaties en pilots voor verandering.
- Samenwerken met de omgeving, om de bronnen aan te pakken om de aanvoer kwaliteit te verbeteren, partners en overige programma's.
- Vooruitstrevend gebruik maken van data en technologie.

WAT KOST HET?

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Kosten	81.814	86.074	87.153	89.113	92.729	96.171	97.522	99.503	101.227	104.604
Netto investeringen*	32.000	32.800	38.400	34.100	34.800	35.500	36.200	36.900	37.700	38.400

* In 2023 bedragen de bruto investeringen € 32.458 (derden dragen € 0,458 bij aan de uit te voeren projecten)

Toelichting kosten: De lasten van programma Waterketen stijgen in 2024 door ingebruikname van het (deel)project AWP 2.0 Moerdijk/Hoeven.

Toelichting investeringen: Met ingang van de kadernota 2023-2032 zijn de investeringsvolumes jaarlijks geïndexeerd.

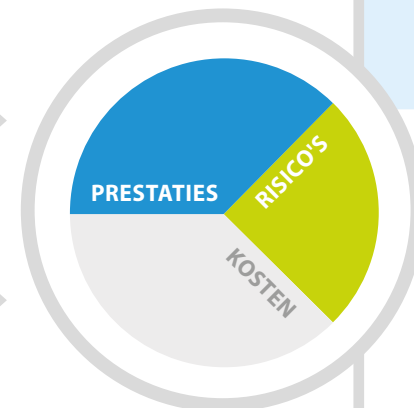
BELANGRIJKSTE INDICATOREN

In 2024 is assetmanagement doorontwikkeld tot certificeerbaar niveau conform NEN ISO 55000

30 % van de investeringsvoorstellen heeft (ook) een innovatieve oplossing die bijdraagt aan de visie waterketen.

TOELICHTING INDICATOREN

Assetmanagement helpt ons om betere keuzes te maken voor de transitie van de waterketen waarbij innovatie en samenwerken essentiële onderdelen zijn. Innovatie is essentieel voor de transitie van de waterketen.

PROGRAMMA WATERKETEN

NIEUWE INZICHTEN EN AMBITIE

Het programma heeft de ambitie om een duurzame, volhoudbare waterketen te realiseren die optimaal waarde toevoegt aan de samenleving en toekomstige generaties de ruimte biedt eigen keuzes te maken (uit visie waterketen). Dat vraagt om een compleet herontwerp van de waterketen op basis van waarde en gericht op de omgeving en de samenleving. Niet alleen technisch, maar ook organisatorisch.

Voor deze transitie is een apart budget nodig welke nu niet is voorzien. Mede aan de hand van het project AWP 2.0 hebben we ervaren dat het moeilijk is om keuzes te maken voor de komende 30 jaar. Er is een noodzaak tot het maken van scherpe keuzes. In 2023 ligt de focus op het verder uitwerken van de transitie en herontwerp van de waterketen en het door ontwikkelen van assetmanagement met als doel de bedrijfsvoering en de investeringsprojecten in control te hebben en te houden. De strakke financiële kaders geven op korte termijn beperkt ruimte om mede invulling te geven aan ambities die onder andere met de programma's Digitale Transformatie en Klimaat en Duurzaamheid worden ontwikkeld.

Met de huidige infrastructuur bereiken we goede resultaten, om dit te continueren zijn extra investeringen nodig. Om over 20 jaar nog steeds goed te presteren zullen we ook fors moeten inzetten op een herontwerp van het zuiveringssysteem.

RISICO'S EN AANDACHTSPUNTEN

- Economische situatie (inflatie toenemende energie en grondstofprijzen, krapte op de arbeidsmarkt)
- Omdat de prioriteit (noodgedwongen) blijft liggen bij het instandhouden van de installaties, wordt het moeilijk om de transitie vorm te geven.
- Er is geen extra geld beschikbaar in de huidige kadernota om de transitie vorm te geven. Voor de transitie zijn extra investeringen nodig in onderzoek en innovatieve pilots.
- Lozingsnormen voor de RWZI's worden mogelijk, als gevolg van Europese regelgeving, aangepast en strenger. Dit kan forse consequenties hebben voor de zuivering.

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA WATERKETEN

RESULTATEN

Resultaat	2023	Einddoel	Jaar
Prestaties			
Voldoen aan lozingseisen (% wat voldoet)	99%	99%	continu
Voldoen aan gemaakte afnameafspraken (% wat voldoet)	99%	99%	continu
Realiseren stikstofverwijderingsrendement (% gerealiseerd rendement)	77%	77%	continu
Realiseren fosfaatverwijderingsrendement (% gerealiseerd rendement)	76%	76%	continu
Assetmanagement			
Assetmanagement is doorontwikkeld tot certificeerbaar niveau conform NEN ISO 55000 (status)	start	certificeerbaar	2024
We beschikken over actuele, betrouwbare en complete assetinformatie (basis op orde), inclusief een koppeling met de financiële boekhouding, en zorgen er ook voor dat we dit op orde houden (% op orde)	100%	100%	2023
Uitvoeren van het implementatieplan assetmanagement (status)	uitgevoerd	uitgevoerd	2023
Het bepalen van de einde gebruiksdatum van de assets (% van de assets waarvoor dit is bepaald)	100%	100%	2023
Innovatie / vernieuwing			
Knelpunten in hydraulische of vervuilingcapaciteit lossen we op met innovaties en pilots om de transitie in de waterketen vooruit te helpen (% knelpunten opgelost met innovaties en pilots)	50%	100%	2024
We maken gericht plannen waarbij we naast instandhouding ook tenminste mogelijke innovaties en herontwerp als alternatief meenemen (% plannen met herontwerp als alternatief)	80%	100%	2024
Jaarlijks worden minimaal 2 kansrijke innovatievoorstellen voorgelegd aan het bestuur (aantal)	minimaal 2	minimaal 2	jaarlijks

PROGRAMMA WATERSYSTEMEN

DOEL

HET WATERSCHAP INVESTEERT MET GEBIEDSPARTNERS EN WATER- EN BODEMGEBRUIKERS IN GRENDOVERSCHRIJDENDE KLIMAATROBUUSTE WATERLANDSCHAPPEN (HORIZON 2050). WE SLUITEN AAN BIJ NATUURLIJKE PROCESSEN EN WERKEN AAN GEZOND, VOLDOENDE EN BEVAARBAAR WATER ALS LEVENSADER VOOR BIODIVERSITEIT EN EEN AANTREKKELIJKE LEEFOMGEVING. HIERBIJ ZORGEN WE VOOR EEN GOEDE (WATER)BALANS BIJ ZOWEL DROGE, NORMALE EN NATTE SITUATIES.

BIJDRAGE DUURZAME DOELEN

Op welke vlakken dragen we bij aan duurzame doelen?

ONS WERK

Samen met de omgeving voldoen aan vastgestelde doelen, normen en wettelijke verplichtingen door:

- Monitoren, onderhouden, bedienen en inrichten van het watersysteem;
- Beheren en reguleren van activiteiten in het watersysteem;
- Stimuleren en versterken van water-gerelateerde initiatieven van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

WAT KOST HET?

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Kosten	59.720	61.366	63.028	65.759	67.265	68.594	70.049	72.097	73.585	73.947
Netto investeringen*	14.704	15.550	15.625	14.052	14.200	14.400	14.800	15.000	15.400	15.600

* In 2023 bedragen de bruto investeringen € 23.473 (derden dragen € 8.769 bij aan de uit te voeren projecten).

Toelichting investeringen:

Het programma Watersystemen bevat de investeringsvolumes van Watersystemen en Vaarwegen, waaronder ook de inhaalslag baggeren vaarwegen. Het programma inhaalslag vaarwegen loopt tot in 2026. Met ingang van de kadernota 2023-2032 zijn de investeringsvolumes jaarlijks geïndexeerd.

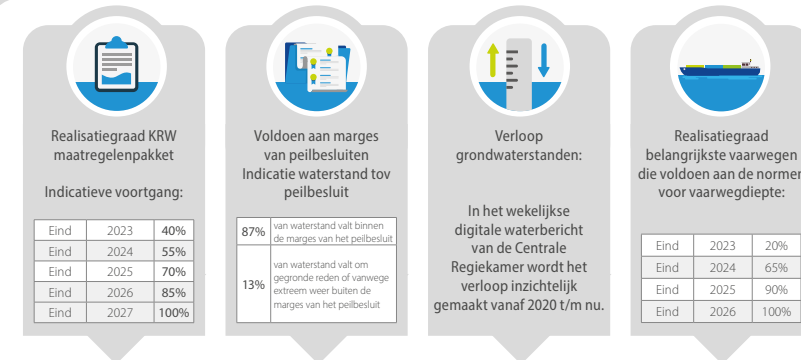
11073 km watergang in beheer (cat. a en b)

223 gemalen

2042 stuwen

77 km vaarwegen

254 km ecologische verbingszones in beheer en onderhoud

TOELICHTING INDICATOREN

In 2027 dient het waterschap het gehele KRW maatregelen-pakket benoemd in het waterbeheerprogramma uitgevoerd te hebben. Dit is een resultaatverplichting. Ook voldoen de belangrijkste vaarwegen door de 'inhaalslag Baggeren' in 2027 aan de normen voor vaarwegdiepte. Het waterschap streeft ernaar 87% van de tijd te voldoen aan de marges van het peilbesluit. De enige twee redenen die afwijking rechtvaardigen zijn extreem weer en gegronde afwijking. Tot slot wordt inzicht gegeven in de gemiddelde grondwaterstand in het peil gereguleerde (polder) en vrij afwaterende gebied vanaf 2020. Het streven is dit op gemiddeld niveau te houden. Neerslag heeft de meeste invloed op de grondwaterstanden.

BELANGRIJKSTE INDICATOREN

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA WATERSYSTEMEN

NIEUWE INZICHTEN EN AMBITIE

We willen, met de Omgevingswet in de hand, meer invloed krijgen op ruimtelijke processen en daarin water en bodem leidend/sturend laten worden. We doen dit door middel van een gebiedsgerichte aanpak en geven zo invulling aan de wateropgaven als onderdeel van o.a. het Nationaal programma landelijk gebied (NPLG) en de verstedelijkingsagenda.

Er is extra aandacht voor veranderende wet- en regelgeving vanuit Europa in verband met eventuele nieuwe eisen die gesteld gaan worden aan water en bodem.

Constaterende dat niet alles meer kan in het watersysteem (maakbare maatschappij door middel van technische oplossingen) is de vraag hoe we hiermee omgaan. Daarmee samenhangend lijkt het einde van vrijwilligheid bij de realisatie van gestelde doelen voor ingelanden in beeld te komen.

We stellen een ambitie en bijbehorende strategie vast, waarin we aangeven hoe we willen omgaan met microverontreinigingen.

Conform de nota Biodiversiteit wordt in 2023 de praktische vertaling met bijbehorende planning geïntegreerd in de reguliere bedrijfsvoering.

RISICO'S EN AANDACHTSPUNTEN

- Door middel van de uitgevoerde risicosessies voor watersystemen is inzicht verkregen in de belangrijkste risico's op het gebied van wateroverlast en watertekort. De belangrijkste restrisico's bij wateroverlast zijn klimaatverandering, personele bezetting en de ruimtelijke functie die conflicteert met de waterhuishoudkundige mogelijkheden. Bij watertekort zijn de belangrijkste restrisico's de klimaatverandering, detailontwatering die zorgt voor teveel verdroging en ontwerp- en aanlegfouten uit het verleden. In 2023 zal een risicodialoog worden gevoerd over de deelprogramma's vaarwegen en gezond water.
- Vanuit gehouden klimaattransitie/uitdaging sessies zijn veel aandachtspunten naar voren gekomen op het gebied van wateroverlast en watertekort. In 2023 zal (na ordening eind 2022) worden bepaald welke aandachtspunten al in andere kaders worden opgepakt en welke overblijven om verder te concretiseren qua aanpak.
- De grondwatervoorraad in Brabant staat al langere tijd onder druk. In het grondwaterconvenant werken we samen met alle betrokken partijen aan herstel en het bewaken van de grondwaterbalans in Brabant. Daarnaast zullen adviezen Commissie Droogte verder worden geconcretiseerd en zullen acties worden uitgevoerd naar aanleiding van leerpunten uit droogte periodes (2018-2022).
- Vervolg moet worden gegeven om deze aandachtspunten te borgen in zowel reguliere als projectwerkzaamheden.
- Is de personele bezetting, zeker ook kijkend naar de huidige arbeidsmarktkrapte, kwantitatief nog voldoende afgestemd op de gewenste werkwijze en capaciteit? En met name voor het omgevingsgericht werken via gebiedsgerichte aanpak (GGA) vraagt dit ook kwalitatief om een personele versterking en/of andere werkwijze.
- Om sneller te kunnen schakelen en zo meer veerkracht te krijgen is er bestuurlijke flexibiliteit benodigd vanuit het dagelijks en algemeen bestuur (besturen op hoofdlijnen en mandatering). Het rekenkamercommissierapport over de voortgang van de KRW maatregelen geeft aanleiding tot het nemen van maatregelen. Deze zullen in 2023 worden vormgegeven. Met de (mogelijke) inwerkingtreding van de Omgevingswet zullen een aantal projecten in 2023 worden opgestart met een projectbesluit.

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA WATERSYSTEMEN

RESULTATEN

ALGEMEEN	Begroting 2023	Einddoel	Jaar einddoel
De watersystemen blijven aan de norm voldoen door risicogestuurd beheer en onderhoud (assetmanagement)* (in %)	100%	100%	continu
Onderhoud watersysteem wordt uitgevoerd conform AOWW 2020-2030 (% gewerkt conform AOWW)	100%	100%	continu
Kennisagenda voor zover geen KRW onderzoeken uitgevoerd, inclusief onderzoek naar broeikasgassen en periodieke update watersysteemanalyses (aantal onderzoeken uitgevoerd)	4	20	2027
GEZOND WATER			
Natuurlijk water			
Realisatie KRW-maatregelpakket* (% gerealiseerd)	40%	100%	2027
KRW waterlichamen met herziene peilafweging (waterlichamen Ligne, Gat van den Ham, Bavelse Leij en Markiezaatsmeer) (aantal herzien)	0	4	2027
Onderzoeken of kwaliteitsbaggeren (voedselrijke sliblaag verwijderen) kan leiden tot verbeterde waterkwaliteit (waterlichamen Gat van den Ham, Rietkreek-Langewater, Oude Maasje en Binnenschelde) (aantal onderzoeken uitgevoerd)	0	4	2027
Strategie en uitvoeringsagenda opgesteld voor vergroten waterbewustzijn en handelingsperspectief (2022) en uitvoeringsagenda uitgevoerd (2027 - voortgang in %)	10% uitgevoerd	100%	2027
Conform de nota Biodiversiteit wordt in 2023 de praktische vertaling met bijbehorende planning geïntegreerd in de reguliere bedrijfsvoering (status)	geïntegreerd	geïntegreerd	2023
Alle vergunningen die de waterkwaliteit (blijvend) verslechteren worden geweigerd (% hieraan voldaan)	100%	100%	continu
Schoon water			
Onderzoek uitgevoerd naar doelmatige, aanvullende maatregelen voor het verbeteren van de effluentkwaliteit (RZWI's Halsteren, Rijen en Baarle-Nassau) (aantal onderzoeken uitgevoerd)	1	3	2027
Het waterschap monitort de voortgang van de genomen bovenwettelijke maatregelen conform Deltaplan Agrarisch Waterbeheer in het beheergebied (voortgang in % van het beheergebied)	20%	80%	2027
Onderzoek uitgevoerd met ketenpartners naar voorkomen, verspreiding van en behandelingsperspectief bij microplastics, medicijnresten en nieuwe stoffen (aantal onderzoeken uitgevoerd)	0	1	2027
Het waterschap zorgt jaarlijks voor betrouwbare, actuele waterkwaliteitsmetingen conform de landelijke voorschriften en regelgeving (% hieraan voldaan)	100%	100%	continu
Adviseren van gemeenten bij rioolverstoringen die een probleem vormen (in ieder geval bij de stroomgebieden Bavelse Leij, Zoom-Bleekloop en Donge) (aantal uitgebrachte adviezen)	0	3	2027
Aantrekkelijk water			
Officiële zwemwateren hebben altijd minstens de kwaliteitsklasse 'aanvaardbaar' (aantal wat hieraan voldoet)	18	18	continu
We stellen een ambitie en bijbehorende strategie vast, waarin we aangeven hoe we willen omgaan met microverontreinigingen (status)	vastgesteld	vastgesteld	2023
Van iedere prioritaire blauwalgoverlastlocatie is onderzocht wat oorzaken en mogelijke gebiedsspecifieke oplossingen zijn (aantal onderzocht)	8	31	PM
Beleid voor recreëren in niet-aangewezen zwemwateren is samen met medeoverheden en belanghebbenden ontwikkeld en vastgesteld (status)	in voorbereiding	vastgesteld	2027

*In bijlage VII is een nadere uitwerking van de maatregelen te vinden

PROGRAMMA WATERSYSTEMEN

RESULTATEN

VOLDOENDE WATER		Begroting 2023	Einddoel	Jaar einddoel
Ruimtelijke adaptie				
Als tussendoel is geformuleerd dat het DPRA de standaard moet zijn en dat in 2021 het beleid van alle overheden hierop aangepast moet zijn. Voor het waterschap is het waterbeheerprogramma het meeste centrale beleidsdocument waarin de verankering plaats vindt. Het gaat echter niet alleen om de overheid of het waterbeheerprogramma, maar om de manier van denken en doen van iedereen.	Er is een operationeel programma om burgers en ondernemers van informatie op maat te voorzien over de klimaatgevolgen in hun omgeving en de mogelijkheden die zij hebben om daar zelf iets aan te doen (status)	operationeel	operationeel	2023
	Met de gemeenten zijn een aantal knelpunten in stedelijk gebied aangepakt die ook leiden tot vermindering van hittestress (aantal aangepakt)	0	5	2027
	De waterschapsverordening is bijgewerkt, zodat deze klimaatadaptie ondersteunt waar dat kan (status)	n.v.t.	bijgewerkt	2024
Zoet water in de Zuid Westelijke Delta				
In 2027 willen we bereikt hebben dat we werken aan een klimaatrobuuste inrichting en zoetwatervoorziening in de polders van West-Brabant. Dit om ze weerbaarder te maken tegen zoetwatertekorten. Om dit te bereiken voeren we in de periode tot en met 2027 de maatregelen uit die zijn afgesproken in de Bestuursvereenkomst zoet water Zuidwestelijke Delta	De maatregelen afgesproken in de Bestuursvereenkomst zoet water Zuid Westelijke Delta zijn uitgevoerd* (aantal maatregelen uitgevoerd)	-	11 + PM	2027
	Voor het peilbesluitplichtige areaal is er een actueel peilbesluit (% van het areaal wat voldoet)	80%	80%	continu
Deltaplan Hoge Zandgronden				
Wij nemen de doelstelling van het Deltaplan Hoge Zandgronden over: in 2027 is Klimaatbestendig en waterrobuust inrichten 'het nieuwe normaal' en voldoet 20% van de Hoge Zandgronden in het beheergebied aan de ambitie voor 2050. Voor de waterlandschappen in het grensgebied met de provincie Antwerpen werken we ook samen met Vlaamse partners.	In de prioritaire gebieden Zundert en ABG-gebied (Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Gilze en Rijen) is een gebiedsgerichte aanpak uitgevoerd of in uitvoering (aantal in uitvoering)	1	2	2027
	Maatregelen om het watersysteem aan te passen aan de nieuwe omstandigheden en de grondwatervoorraad op een efficiënte manier te beheren zijn uitgevoerd (in omvang geïnvesteerde €)	€ -	8,25 miljoen	2027
	Maatregelen voor aanpassing van het huidige gebruik om minder kwetsbaar te worden voor extreem weer zijn uitgevoerd (in omvang geïnvesteerde €)	€ -	2 miljoen	2027
Aanpak wateroverlast				
Om uiterlijk in 2050 te komen tot een klimaatrobuuste inrichting van Midden- en West-Brabant dienen we wateroverlast in het landelijk en stedelijk gebied te beperken. Met het oog op klimaatverandering conform het Deltaplan ruimtelijke adaptatie plaatsen wij het bereiken van die klimaatrobuuste inrichting boven het halen van de toetsnormen.	Aandachtspunten uit NBW toetsing 2019 aangepakt* (aantal aangepakt)	5	110	2027

*In bijlage VII is een nadere uitwerking van de maatregelen te vinden

De Natura 2000-opgaven worden door de provincie en Rijkswaterstaat geformuleerd.

Eventuele aanpassingen zijn op dit moment niet bekend. De opgave kan daarmee nog veranderen.

PROGRAMMA WATERSYSTEMEN

RESULTATEN

	GGOR en verdrogingsbestrijding			
Om uiterlijk in 2050 te komen tot een klimaatrobuuste inrichting van Midden- en West-Brabant dienen we in elk geval de maatregelen voor hydrologisch herstel van Natura-2000 gebieden en natte natuurgebieden voor 2027 genomen	Maatregelen genomen voor hydrologisch herstel N2000, Natte Natuurgebieden en overige verdroogde natuurgebieden* (in ha waar maatregelen zijn genomen)	506	3740	2027
	Streefpeilplannen zijn opgesteld voor ieder vrijafwaterend gebied, gecommuniceerd en goed vindbaar / raadpleegbaar (% van het vrijafwaterend oppervlak wat voldoet)	10%	100%	2027
	Knelpunten landelijk gebied uit de NBW/GGOR-toetsing 2019 zijn aangepakt in de 3 prioritaire gebieden waar een gebiedsgerichte aanpak wordt doorlopen (aantal knelpunten aangepakt)	0	24	2027
	Van ten minste 1 stroomgebied uit de prioritaire gebieden is een grens-ontkennende stroomgebiedbenadering uitgewerkt met Vlaamse partners, voor een samenhangende aanpak van voldoende en gezond water (aantal uitgewerkt)	0	1	2027
	Mogelijke acties vanuit Commissie Droogte (afhankelijk van bestuurlijk commitment waterschappen, nog te besluiten 2023)	pm	pm	pm
	Grondwater			
	Er is een nieuw grondwaterbeleid gemaakt en geoperationaliseerd waardoor de aanvulling en het gebruik van grondwater weer in evenwicht is (status)	in voorbereiding	operationeel	2027
	VAARWEGEN	Begroting 2023	Einddoel	Jaar einddoel
	Vaststellen nieuw nautisch beleid en volledige implementatie (2024) (status)	implementatie gestart	geïmplementeerd	2024
	De belangrijkste trajecten voldoen aan de diepte conform vaarwegklassen en BRTN-diepten (in %)	20%	100%	2027
	Het waterschap heeft het gegevensbeheer op orde (in %) om actuele risicoanalyse te maken	40%	100%	2025

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA KLIMAAT & DUURZAAMHEID

DOEL

WATERSCHAP BRABANTSE DELTA HEEFT EEN MAATSCHAPPELIJKE VERANTWOORDELIJKHEID OM ACTIEF EEN ROL TE PAKKEN IN HET VERDUURZAMEN VAN ONZE OMGEVING. WE WERKEN SAMEN MET PARTNERS AAN EEN VITALE REGIO DIE KLIMAATBESTENDIG, KLIMAATNEUTRAAL EN CIRCULAIR IS.

BIJDRAGE DUURZAME DOELEN

Op welke vlakken dragen we bij aan duurzame doelen?

ONS WERK

Het programma Klimaat & Duurzaamheid draagt bij aan de ontwikkeling van het waterschap door:

- Het vergroten van het **bewustzijn** binnen en buiten de organisatie om duurzaam gedrag te bevorderen.
- Het vergroten van het **inzicht** in en kennis van de status, kansen en risico's rondom verduurzaming.
- Het formuleren van een **strategie** en handelingsperspectief om klimaat en duurzaamheid in de waterprogramma's vorm te geven. Waarbij de uitwerking afhankelijk van de zowel inhoudelijk als strategisch kan zijn.

WAT KOST HET?

De activiteiten die in dit programma plaatsvinden zorgen voor een impuls en strategiebepaling op het gebied van Klimaat & Duurzaamheid in de uitvoering van onze kerntaken die opgenomen zijn in de programma's Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen. De kosten van de activiteiten van dit programma maken integraal onderdeel uit van de geraamde kosten voor de drie bovengenoemde programma's.

Bovenstaande geldt ook voor de investeringen. Aan dit programma zijn geen directe investeringen gekoppeld.

CO₂ uitstoot (verbruik 2018) = 110.200 ton

Energieverbruik = 7.900 ton

Waterketen 95.300

Assets 7.000 (Voor zover bekend)

BELANGRIJKSTE INDICATOREN

KLIMAAT NEUTRAAL

2025 energieneutraal
2035 eigen bedrijfsvoering klimaatneutraal
2040 waterschap in de keten klimaatneutraal

CIRCULAIRE SAMENLEVING

2025 circulair uitvragen
2030 50% van onze gebruikte grondstoffen zijn circulair.
2050 waterschap is circulair

KLIMAAT ADAPTATIE

In 2050 is ons werkgebied waterrobuust en klimaatbestendig ingericht

TOELICHTING INDICATOREN

De indicatoren voor het programma Klimaat & Duurzaamheid komen voort uit wetgeving of akkoorden als de Klimaatwet, het Grondstoffenakkoord en het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA KLIMAAT & DUURZAAMHEID

NIEUWE INZICHTEN EN AMBITIE

Het aanscherpen van de ambities op het gebied van klimaatneutraliteit (Europa, Nederland, Unie van Waterschappen) heeft ook voor Brabantse Delta impact. Ambities die voorheen voor 2050 gesteld waren, worden nu al relevant voor 2035 (100% klimaatneutraal bedrijfsvoering). De ambitie voor 2030 wordt aangescherpt. Tevens laten de meest recente IPCC rapporten zien dat de klimaatopgave groot is. Deze ambities zijn verwerkt in de strategische doelstellingen.

De interbestuurlijke trajecten van de Verstedelijkingsakkoorden en het Nationaal programma landelijk gebied (NPLG) zijn op hoofdlijnen richtinggevend voor de ruimtelijke ontwikkelingen in het werkgebied. In het NPLG worden activiteiten rondom stikstof, natuur en waterkwaliteit gecoördineerd en voor verstedelijking gaat het om woningbouw. Deze trajecten zijn voor het realiseren van de wateropgaven van groot belang.

De afgelopen jaren is met het spoor vitaal ingezet op biodiversiteit, microverontreinigingen en verduurzaming vastgoed en pacht. De verdere ontwikkeling en uitvoering wordt opgepakt in de waterprogramma's.

RISICO'S EN AANDACHTSPUNTEN

- Het programma loopt van bewustwording, inzicht naar handelings-perspectief. Een groot deel van het programma komt terecht in de concretiseringsfase. Dat vraagt een bestuurlijke, inhoudelijke, organisatorische en financiële uitwerking van complexe en integrale vraagstukken. Zoals hoe om te gaan met CO2 beprijzing of hoe landelijke doelstellingen en adviezen te vertalen naar het werkgebied. Dit vraagt een andere werkwijze dan dat we gewend zijn.
- De ambities, uitdagingen en ontwikkelingen op het vlak van energievoorziening (prijzen, uitstoot, netschaarste) zorgen voor een grote mate van onvoorspelbaarheid op doelrealisatie.
- De politieke druk en tijdsdruk die voor verschillende onderwerpen steeds groter worden (stikstof, waterkwaliteit) biedt realisatie kansen. Tegelijkertijd brengt dit risico's op het vlak van integrale doelrealisatie en draagvlak mee omdat draagvlak en uitwerking tijd kosten.
- Een circulair waterschap waarbij grondstoffen terug gewonnen worden kan alleen door samenwerking met partners.

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA KLIMAAT & DUURZAAMHEID

RESULTATEN

	2023	Einddoel	Jaar
Algemeen (Medewerkers en bestuur werken aan de duurzame ontwikkelingsdoelen waar we de meeste impact hebben. De opgaven pakken we samen met onze partners aan)			
Bij alle op te starten grond-, weg- en waterbouw (GWW) projecten wordt de methodiek Duurzaam grond-, weg- en waterbouw (DGWW) toegepast (in %)	100%	100%	2023
Bewustwording en kennisbevordering onder medewerkers Stimuleren en faciliteren van het bijdragen aan de programmadoelstellingen en vertalen naar de processen. (aantal processen)	3	10	2024
Klimaatadaptatie* (In 2050 is ons werkgebied waterrobuust en klimaatbestendig ingericht)			
Het waterschap wordt gezien als een volwaardige klimaatpartner bij stedelijke en landelijke ontwikkelingen (impact in aantal strategische ruimtelijke trajecten als NPLG, Verstedelijking, RES, Samenwerking Groen Blauw, Grote Oogst)	3	5	2024
Inzicht in huidige klimaatbestendigheid en ontwikkelmogelijkheden voor de toekomst door gebiedsprofielen te maken (% van het beheergebied met gebiedsprofielen)	inhoudelijk voorbereiden en deelnemers	100%	2024
Er is een pakket stimulerende maatregelen dat inwoners en ondernemers in staat stelt in hun eigen omgeving aan klimaatadaptatie te werken (status)	operationeel	operationeel	2023
Klimaatneutraal			
Bedrijfsgebouwen (15 panden) naar minimaal energielabel C (aantal panden)	2 (Bouvine en Heerle)	15	2030
Alle bedrijfswagens zijn elektrisch (% elektrische bedrijfswagens van het totaal)	5%	90%	2028
Het energieverbruik van de gehele organisatie verminderen. Verkenning mogelijke extra besparingsmaatregelen. (energieverbruik organisatie in TJ)	337 TJ	300 TJ	2025
Vergroten duurzame opwek op assets (zowel eigen gebruik als voor derden) uitwerking projecten op diverse rwi's (windmolens Waalwijk, Oosterhout, Breda) (duurzame opwek in TJ)	374 TJ	400 TJ	2030
Inzicht uitstoot oppervlakte water (in 2023 eerste inzicht bij Westelijke Langstraat)	eerste inzicht	nog onbekend	nog onbekend
Klimaatneutraal 2035, in 2023 vergroten inzicht uitstoot broeikasgassen + vertalen onderzoeksresultaten uit 2022 over lachgas Dongemond (% klimaatneutraal)	vergroten inzicht	100%	2030
Circulair in 2050			
Water uit de keten (gemaalpompen terugdraaien) (% regenwater in het riool)	voorstel geen hydraulische uitbreiding waterketen	0%	2040
Water uit de keten (% effluent hergebruik)	voorstel hergebruik effluent Bath bestuurlijke route in	50%	2025
Water uit de keten (stimuleren van waterneutrale nieuwbouw in Verstedelingsakkoorden, te beginnen met pilot 't Zoet als onderdeel van de stedelijke regio Breda-Tilburg) (status)	start pilot	afronding pilot	2024
Hergebruik materialen watersystemen (beschoeiingen, maaisel, bagger) (% hergebruik)	inzicht krijgen hoeveelheid huidig hergebruik	90%	2030
Terugwinnen van grondstoffen uit influent (% teruggewonnen CZV, fosfaat, stikstof)	- subsidie aanvraag Vivianet ingediend - voorbereiding pilot NH4 terugwinnen - eindrapport PHA demon opgeleverd	80% P (fosfaat) 80% N (stikstof) 80% CZV	2028 2045 2045
Vitaal (in de kerntaken dragen we bij aan een vitale leefomgeving)			
De afgelopen jaren is met het spoor vitaal ingezet op biodiversiteit, microverontreinigingen en verduurzaming vastgoed* en pacht. De verdere ontwikkeling en uitvoering wordt opgepakt in de waterprogramma's. *Deze actie wordt nog afgerond binnen het programma Klimaat & Duurzaamheid.	-	-	-

* Samenhang met resultaten ruimtelijke adaptatie programma watersystemen

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA DIGITALE TRANSFORMATIE

DOEL

WE ONTWIKKELEN ONSZELF NAAR EEN DIGITAAL GEORIËNTEERDE ORGANISATIE WAARBIJ DE OMGEVING CENTRAAL STAAT. INFORMATIEGESTUURDER WERKEN LEIDT TOT SLIMMER STUREN, BETER VOORSPELLEN EN PREVENTIEF ACTEREN. ZO VOEREN WIJ ONS WERK BETER EN EFFICIËNTER UIT, ZIJN WE WENDBAAR EN VERBETEREN WE DE DIENSTVERLENING.

BIJDRAGE DUURZAME DOELEN

Op welke vlakken dragen we bij aan duurzame doelen?

ONS WERK

- Verder informatiseren van ons werk (investeren in assetmanagement, business intelligence).
- Vergroten van de meerwaarde uit beschikbare en nieuw te verzamelen data.
- Vergroten van bewustwording, kennis en digitale vaardigheden bij medewerkers en bestuur.
- Digitale dienstverlening verbeteren en uitbreiden
- Meer digitaal (samen) werken
- Vergroten van het innovatieklimaat
- Beheersen van de risico's van digitalisering (informatieveiligheid)

WAT KOST HET?

De activiteiten die in dit programma plaatsvinden zorgen voor een impuls op het gebied van Digitale Transformatie in de uitvoering van onze kerntaken die opgenomen zijn in de programma's Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen. De kosten van de activiteiten van dit programma maken integraal onderdeel uit van de geraamde kosten voor de drie bovengenoemde programma's.

De investeringen die samenhangen met dit programma voor digitale transformatie maken onderdeel uit van het totale netto investeringsbudget voor bedrijfsvoering.

BELANGRIJKSTE INDICATOREN

De mate van digitale vaardigheid van medewerkers

De mate van klanttevredenheid over de digitale dienstverlening, minimaal een voldoende

De mate waarin in de strategische personeelsplanning de digitale transformatie van functies zichtbaar is

Aantal digitale innovaties neemt zichtbaar toe via toepassing van de innovatiestrategie

TOELICHTING INDICATOREN

1. De meting digitale vaardigheden 2021 is de nul-meting. Jaarlijkse herhaling zal een stijgende lijn moeten laten zien. Cijfermatig nog verder onderzoeken.
2. Obv pilot bij onderhouden wordt breder. Extern KTO moet nog ontwikkeld worden.
3. Peildatum (0=meting) bepalen SPP
4. Peildatum (0-meting) bepalen

PROGRAMMA DIGITALE TRANSFORMATIE

NIEUWE INZICHTEN EN AMBITIE

Digitale transformatie is een onderwerp dat de hele organisatie raakt. Een wendbare en lerende organisatie, data en nieuwe technologieën (augmentend reality, virtual reality, sensing en power BI) zijn de grondstoffen om de blijvende transformatie mogelijk te maken. Hiertoe zijn de afgelopen jaren succesvolle stappen gezet. De volgende fase in transformatie dient zich aan door een aantal aspecten: Kansen van algemeen naar concreter in waterprogramma's zien en te realiseren; nieuwe Europese regelgeving die in wording is (o.a. op het gebied van gebruik van data, dienstverlening en toegankelijkheid, privacy en veiligheid); een toenemende urgentie op risico's rondom informatieveiligheid en tot slot steeds belangrijker wordende kansen voor én afhankelijkheid van data. Van verzameling, beheer en analyse van data en het uiteindelijk pro-actiever benutten van de hierdoor ontstane informatie.

De noodzaak om de meerwaarde en rol van data in de organisatie te organiseren en te borgen vergt aandacht en inspanning. Daarnaast focust het programma zich onverminderd op het vergroten van bewustwording van de noodzaak tot transformatie, en deze als kans te benutten, binnen de hele organisatie en het bestuur. Ook het leren en blijvend ontwikkelen van medewerkers en bestuur is komende jaren een speerpunt. Om deze transformatie succesvol te laten zijn vraagt dit wendbaarheid, lef, tijd, strategisch verstandige formatieve keuzes en geld. De afronding van de visie op informatievoorziening en de implementatie ervan in 2023 is hierbij randvoorwaardelijk. Zowel in de exploitatie als in de investeringsfeer.

RISICO'S EN AANDACHTSPUNTEN

- De digitale transformatie biedt veel kansen en mogelijkheden om ons werk innovatiever, slimmer en handiger uit te voeren. De afhankelijkheid van systemen en informatie neemt hierdoor steeds meer toe. Informatieveiligheid en het borgen van de privacy wordt daardoor belangrijker. Wanneer we steeds digitaal worden is het (vroegtijdig) investeren in en borgen van die informatieveiligheid in alle processen van essentieel belang.
- Het is een gegeven dat de operationele kosten door alle ontwikkelingen zullen toenemen.
- Brabantse Delta is niet uniek qua digitale transformatie uitdagingen. Vele organisaties transformeren met ons mee. Dit brengt op de beschikbaarheid van de benodigde kennis en vaardigheden in een zeer krappe arbeidsmarkt extra risico's en uitdagingen met zich mee.

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA DIGITALE TRANSFORMATIE

RESULTATEN

	2022	Einddoel	Jaar
Assetmanagement			
Er is een actueel, betrouwbaar en compleet assetregister met bijbehorende risico's en het beheer is geborgd in het proces (status)	integrale aanpak opgesteld	gerealiseerd	2024
Bewustwording			
Medewerkers en bestuurders hebben deelgenomen of gebruik gemaakt van minimaal één leeractiviteit om digitale vaardigheden te vergroten (in %)	100%	100%	2023
De medewerkertevredenheid is minimaal gelijk aan vóór de flexibele werksituatie (aantal onderdelen waarvan de score minimaal gelijk is gebleven aan het MO van 2019)	7 van 7	7 van 7	continu
Ieder proces heeft zicht op kansen en risico's digitale transformatie en heeft dit opgenomen in procesplan (aantal procesplannen waarin kansen en risico's zijn opgenomen)	7 van 11	7 van 11	2024
Innovatie			
We maken alle digitale innovaties intern en extern zichtbaar om te leren, samenwerken en inspireren (% digitale innovaties die intern en extern zichtbaar zijn gemaakt)	100%	100%	vanaf 2023
Business Intelligence (BI)			
Er wordt in processen aantoonbaar gebruik gemaakt van BI tools (in aantal processen)	11	11	2023
BI geeft mede invulling aan data gedreven besluitvorming, zichtbaar in aparte paragraaf in beleidsnota's (in % waarin dit zichtbaar is tov het totaal aantal beleidsnota's per jaar)	30%	100%	2025
Data			
Er is een duidelijke visie, strategie en beleid bepaald op het gebied van gegevensmanagement (status)	vaststellen	vaststellen	2023
Alle activiteiten rondom data komen samen in een datalab, waar data wordt omgevormd naar waardevolle informatie (fase)	datalab	operationeel	2024
Functioneel beheer wordt organisatiebreed georganiseerd (in % voldoen aan volwassenheidsniveau 2 o.b.v. Bisl)	100%	100%	2023
Dienstverlening			
Voldoen aan de nieuwe normen van de Omgevingswet op het gebied van dienstverlening (baseline basis op orde) (in % wat voldoet)	75%	100%	2025
Het meer dan in 2021 aan de omgeving beschikbaar stellen van open data én informatie op maat (in % meer beschikbaar gesteld tov 2021)	50%	100%	continu

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA SAMEN WERKEN

DOEL

DOOR SAMEN TE WERKEN MET PARTNERS WIL HET WATERSCHAP MEERWAARDE REALISEREN IN DE LEEFOMGEVING. HET PROGRAMMA FACILITEERT EN STIMULEERT DE ORGANISATIE HIERBIJ.

BIJDRAGE DUURZAME DOELEN

Op welke vlakken dragen we bij aan duurzame doelen?

Versterken van het (mondiaal) partnerschap om doelen te bereiken.

ONS WERK

- Bevorderen van de (interne) samenwerking waardoor de samenwerking met partners in de leefomgeving wordt waargemaakt;
- Ontwikkelen van een samenwerkingsagenda. Doel: Inzicht op samenwerkingsverbanden, sturing en afweging m.b.t. of en hoe samenwerking vormgegeven kan worden;
- Ontwikkelen van activiteiten die samen werken stimuleren (bijv. leerprogramma, internationale samenwerking).

WAT KOST HET?

De activiteiten die in dit programma plaatsvinden zorgen voor een impuls op het gebied van Samen Werken in de uitvoering van onze kerntaken die opgenomen zijn in de programma's Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen. De kosten van de activiteiten van dit programma maken integraal onderdeel uit van de geraamde kosten voor de drie bovengenoemde programma's.

Bovenstaande geldt ook voor de investeringen. Aan dit programma zijn geen investeringen gekoppeld.

BELANGRIJKSTE INDICATOREN

1 TEVREDENHEID INTERNE SAMENWERKING TUSSEN PROCESSEN (MEDEWERKERSONDERZOEK)

2 NAZORGFASE OMGEVINGSWET

3 PLANNING ONTWIKKELEN SAMENWERKINGSAGENDA

TOELICHTING INDICATOREN

- Medewerkersonderzoek meet ook tevredenheid over samenwerking tussen interne processen. En daarmee ook over de samenwerking met en benadering van externe partners. MO vindt eind 2023 plaats..
- Afronden van de losse eindjes in 2023 is nodig t.b.v. borging in de processen.
- Samenwerkingsagenda groeit en is gereed eind 2023. Daar is de planning op afgestemd.

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA SAMEN WERKEN

NIEUWE INZICHTEN EN AMBITIE

In de afgelopen jaren zijn de doelen van het programma gedeeltelijk behaald. De implementatie van de Omgevingswet is een belangrijke mijlpaal. Participatie maakt meer en meer vanzelfsprekend onderdeel uit van het werk, waarbij de afweging voor de vorm van participatie meer expliciet wordt gemaakt. Het realiseren van de overige doelen is veelal een samenspel met de verschillende processen in de organisatie en partners waarbij de voortgang niet in alle gevallen zichtbaar en meetbaar is. Door het opstellen van een samenwerkingsagenda brengen we in beeld waar de meeste toegevoegde waarde op het gebied van samenwerking te behalen valt.

Mede op basis hiervan worden samenwerkingskeuzes gemaakt. Uit het medewerkersonderzoek komt naar voren dat de interne samenwerking is verbeterd. Samenwerken is nooit af is en vraagt in- en extern blijvend de aandacht. We streven ernaar het programma samen werken eind 2023 af te sluiten endoelen en activiteiten rondom samenwerking structureel in de processen te borgen. Dit doen we o.a. via een van de stapstenen.

RISICO'S EN AANDACHTSPUNTEN

- Wanneer de kwartiermaker/programmaregisseur voor langere tijd ontbreekt ontstaat het risico dat de overdracht naar de processen en de borging niet goed verloopt. Dat leidt mogelijk tot vertraging van de realisatie van de waterdoelen en de samenwerkingsrelatie met onze partners.
- Aandachtspunt: Structurele borging is randvoorwaardelijk of cruciaal.
- Aandachtspunt: de samenwerking met partijen om doelen te bereiken zijn verbonden met de waterprogramma's.
- Het participeren van het waterschap in situaties waar opgaven van partners dominant zijn en water een meekoppelkans blijkt lastiger vanwege het ontbreken van tijd, prioriteit en financiële middelen.

PROGRAMMAPLANNEN 2023

RESULTATEN

	2022	Einddoel	Jaar
Omgevingswet			
Opstartproblemen en onvoorziene zaken rondom de implementatie van de Omgevingswet zijn opgelost (status)	opgelost	opgelost	2023
Implementatie Wet versterking participatie op decentraal niveau is gereed (status)	inregelen	gereed	2024
Interne samenwerking (t.b.v. samenwerking met externen)			
Methodiek om interne samenwerking tussen processen te versterken is ontwikkeld en wordt toegepast (status)	borgen	geborgd in de processen	2023
De ingeregelde dialoog met het bestuur leidt tot helderheid waar het waterschap zijn samenwerkingsactiviteiten op moet richten (status)	er is helderheid	er is helderheid	2023
Participatie is opgenomen in handboek projecten (status)	gereed	gereed	2023
Stimuleringsplan participatie is opgevolgd (status)	gereed	gereed	2023
Samenwerkingsagenda			
Afwegingskader om te beoordelen óf en in welke vorm kan worden samengewerkt is opgesteld (status)	opgesteld	opgesteld	2023
Inzicht en overzicht van de belangrijkste samenwerkingsverbanden (status)	gereed	gereed	2023
Het leerprogramma - de leeractiviteiten ter versterking van samenwerken (bewustwording, houding en gedrag) zijn doorontwikkeld op basis van behoefte (ook voor internationale samenwerking) (status)	doorontwikkeld	doorontwikkeld	2023
Methode van meten waardering en impact van samenwerking met partners is operationeel (status)	operationeel	operationeel	2023
Deelnemen aan de Blue Deal en internationale samenwerking waarbij hulp bieden én zelf leren/ontwikkelen (wederkerigheid) voorop staat (% deelnames internationale samenwerking met wederkerigheid)	100%	100%	continu

3. BEGROTING INGEDEELD NAAR TAKEN

3.1 BEGROTING 2023 WATERSYSTEEMBEHEER

Begroting 2023 taak Watersysteembeheer (alle bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2022	Rekening 2021
TOTAAL netto lasten programma's	82.472	75.967	69.291
Opbrengst verontreinigingsheffing	-413	-377	-422
TOTAAL te dekken netto lasten	82.059	75.590	68.869
Opbrengst heffingen	-79.137	-73.898	-70.966
TOTAAL opbrengst heffingen	-79.137	-73.898	-70.966
Voorgestelde resultaatbestemming			
Toevoeging bestemmingsreserve DFB	1.051	1.106	1.052
Onttrekking bestemmingsreserve DFB	-1.679	-1.385	-1.518
Mutatie algemene/calamiteiten reserve	48	73	
Onttrekking (-) /toevoeging (+) egalisereserve	-2.343	-1.487	2.563
TOTAAL dekking	-82.059	-75.590	-68.869

Opbrengst Watersysteembeheer (alle bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2022	Rekening 2021
TOTAAL te dekken door heffingen en egalisaties.	81.479	75.311	68.403
Splitsing over belanghebbenden:			
ingezetenen: 30%	24.444	22.593	20.521
gebouwd: 58,1%	47.339	43.756	39.742
natuur: 0,2%	163	151	137
ongebouwd: 11,7%	9.533	8.811	8.003
Uitwerking per onderdeel:			
Totaal netto lasten ingezetenen	24.444	22.593	20.521
- aantal bruto ingezetenen	361.992	358.835	356.992
- oninbaar	2.366	2.518	2.306
- kwijtschelding	22.656	23.161	22.000
- aantal netto ingezetenen	336.969	333.156	332.686
- lasten per ingezetene	72,54	67,88	62,48
Omslag per ingezetene	70,45	66,54	64,43
- stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar	+5,9%	+3,3%	+5,4%
- opbrengst omslag totaal	23.741	22.169	21.435
- onttrekking / toevoeging egalisereserve	-703	-424	769

Opbrengst Watersysteembeheer (alle bedragen x € 1.000)	Kadernota 2023	Begroting 2022	Rekening 2021
Totaal netto lasten gebouwd	47.339	43.756	39.742
- eenheid economische waarde (x 2.500) (x 1.000)	60.302	54.502	50.620
- oninbaar	108	36	95
- kwijtschelding	5	0	1
- aantal netto economische waarde	62.189	54.466	50.523
- lasten p/eenheid economische waarde (x 2.500)	0,761	0,816	0,80
omslag p/eenheid economische waarde (x 2.500)	0,739	0,788	0,821
- stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar	-6,2%	-4,0%	-1,2%
- opbrengst omslag totaal	45.978	42.935	41.479
- onttrekking / toevoeging egaliseringsreserve	-1.361	-821	1.489
Totaal netto lasten natuur	163	151	137
- aantal bruto belastbare ha	30.326	30.063	30.226
- oninbaar	45	14	45
- aantal netto belastbare ha	30.281	30.049	30.181
- lasten per belastbare ha.	5,38	5,02	4,59
omslag per belastbare ha.	5,23	4,92	4,74
- stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar	+6,3%	+3,7%	-2,5%
- opbrengst omslag totaal	158	148	143
- onttrekking / toevoeging egaliseringsreserve	-5	-3	5
Totaal netto lasten ongebouwd	9.533	8.811	8.003
- aantal bruto belastbare ha verharde openbare wegen	6.224	6.224	5.974
- aantal bruto belastbare ha overig ongebouwd	96.053	96.153	95.613
- oninbaar overig ongebouwd	200	111	200
- aantal netto belastbare ha	102.077	102.266	101.387
- lasten per belastbare ha. verharde openbare wegen	375,40	346,80	336,36
- lasten per belastbare ha. overig ongebouwd	75,08	69,36	63,77
omslag per belastb. ha. verharde openbare wegen	364,61	339,95	324,05
omslag per belastbare ha. overig ongebouwd	72,92	67,99	64,81
- stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar wegen	+7,3%	+4,9%	+4,9%
- stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar ov.ongeb.	+7,2%	+4,9%	+4,9%
- opbrengst omslag verharde openbare wegen	2.269	2.116	1.935
- opbrengst omslag overig ongebouwd	6.990	6.530	6.197
- opbrengst omslag totaal	9.259	8.646	8.132
- onttrekking / toevoeging egaliseringsreserve	-274	-165	300
TOTAAL opbrengst watersysteembeheer	79.137	73.898	70.966

3.2 BEGROTING 2023 ZUIVERINGSBEHEER

Begroting 2023 taak Zuiveringsbeheer (alle bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2022	Rekening 2021
TOTAAL te dekken netto lasten	81.814	73.793	71.633
Opbrengst heffingen	-81.013	-73.461	-69.122
Opbrengst heffingen voorgaande jaren			-1.513
TOTAAL opbrengst heffingen	-81.013	-73.461	-70.635
Voorgestelde resultaatbestemming			
Toevoeging bestemmingsreserve DFB	1.123	1.186	1.184
Onttrekking bestemmingsreserve DFB	-859	-664	-732
Mutatie algemene/calamiteiten reserve	-24	-52	
Toevoeging (+) / onttrekking (-) egalisatie reserve	-1.041	-803	-1.451
Totaal dekking	-81.814	-73.793	-71.633
Vervuilingseenheden			
Bruto op te leggen v.e.'n huishoudens	854.257	849.638	846.828
Bruto op te leggen v.e.'n bedrijven	375.267	372.932	367.157
Oninbaar v.e.'n huishoudens	4.722	5.670	7.218
Kwijtschelding v.e.'n huishoudens	43.805	43.345	46.435
Oninbaar v.e.'n bedrijven	3.639	4.718	6.935
Kwijtschelding v.e.'n bedrijven	10	10	11
Netto op te leggen aantal v.e.'n	1.177.347	1.168.828	1.153.386
Lasten per v.e.	69,69	63,54	60,92
Heffing per v.e. in euro's	68,81	62,85	60,10

stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar

+9,5%

3.3 BEGROTING 2023 VAARWEGENBEHEER

De bijdrage van de provincie in het kader van het vaarwegenbeheer is afgestemd op de voor 2023 verwachte netto lasten van de taak Vaarwegenbeheer. De provincie Noord-Brabant heeft het vaarwegenbeheer gedelegeerd aan het waterschap.

Begroting 2023 taak Vaarwegenbeheer (alle bedragen x € 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2022	Rekening 2021
TOTAAL te dekken netto lasten	1.791	1.643	1.586
Dekking			
Bijdrage provincie Noord Brabant	-1.791	-1.643	-1.586

stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar

+9,0%

4. BEGROTING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTENSOORTEN

4.1 OVERZICHT VAN DE BEGROTING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTENSOORT

In onderstaande tabel en in de tabel op de volgende pagina wordt de Begroting 2023 naar lasten en baten weergegeven. In deze cijfers is de begrote resultaatbestemming nog niet verwerkt. Voor het verwachte bedrijfsresultaat en de resultaatbestemming zie § 1.4.1 Bedrijfsresultaat exploitatie 2023.

	Begroting 2023	Begroting 2022	Rekening 2021
LASTEN (alle bedragen x € 1.000)	189.951	172.069	164.079
I. Kapitaallasten (rente en afschrijving)	53.806	48.885	47.577
a. afschrijvingen van activa	44.995	41.158	39.815
b. interne en externe rentelast	8.812	7.727	7.762
c. leaseverplichting CBL	0	0	0
II. Personeelslasten	62.032	56.621	54.155
d. salarissen personeel en bestuur	41.465	38.153	34.756
e. sociale premies	9.318	8.750	8.156
f. rechtstreekse uitkeringen bestuur/personeel	2.222	1.938	2.017
g. overige personeelslasten	2.401	2.333	1.935
h. personeel van derden	6.626	5.447	7.291
III. Goederen en diensten van derden	73.540	65.990	61.292
i. duurzame gebruiksgoederen	1.938	1.062	1.141
j. overige gebruiks- en verbruiksgoederen	7.786	5.741	5.011
k. energie	6.792	6.635	6.084
l. huren en rechten	196	214	88
m. leasebetalingen	26	0	0
n. pachten en erfpachten	16	15	14
o. verzekeringen	807	681	677
p. belastingen	1.099	1.072	939
q. onderhoud door derden	23.106	21.343	17.782
r. overige diensten door derden	31.581	29.036	29.047
s. bijdragen aan derden	195	191	512
IV. toev. voorzieningen/reserves + onvoorzien	573	573	1.054
t. toevoegingen aan voorzieningen	73	73	222
u. toevoeging egalisatiereserve watersystemen	0	0	0
v. toevoeging egalisatiereserve zuivering	0	0	0
w. toevoeging aan overige reserves	0	0	833
x. onvoorzien	500	500	0

	Begroting 2023	Begroting 2022	Rekening 2021
BATEN (alle bedragen x € 1.000)	186.228	170.044	165.178
I - Rentebaten	2.100	1.410	2.086
a. externe rentebaten	0	10	176
b. interne rentebaten	0	0	0
c. rentebaten deposito's CBL	0	0	0
d. dividenden en bonusuitkeringen	2.100	1.400	1.910
II - Personeelsbaten	10	10	623
e. baten i.v.m. salarissen	10	10	452
f. uitlening van personeel	0	0	170
III - Goederen en diensten aan derden	8.474	8.039	9.384
g. verkoop van grond	51	51	353
h. verkoop van duurzame goederen	0	0	8
i. verkoop van overige goederen	0	0	49
j. opbrengst uit grond en water	203	202	191
k. opbrengst uit overige eigendommen	369	362	389
l. diensten voor derden	5.769	5.236	5.412
m. bijdragen van overheden	1.281	1.257	2.075
n. bijdragen van overigen	800	932	907
IV - Waterschapsbelastingen	160.563	147.736	142.023
o. watersysteemheffing gebouwd	45.978	42.935	41.133
p. watersysteemheffing verharde openbare wegen	2.269	2.116	1.936
q. watersysteemheffing overig ongebouwd	6.990	6.530	6.172
watersysteemheffing ingezetenen	23.741	22.169	21.581
r. watersysteemheffing natuurterreinen	158	148	143
s. verontreinigingsheffing	413	377	423
t. zuiveringsheffing bedrijven	25.571	23.142	22.554
u. zuiveringsheffing huishoudens	55.442	50.319	48.081
V - Onttrekkingen voorz. / res. en geact. lasten	15.081	12.850	11.062
v. onttrekkingen voorzieningen	79	96	438
w. onttrekking egaliseringsreserve watersystemen	0	0	0
x. onttrekking egaliseringsreserve zuivering	0	0	0
y. onttrekkingen overige reserves	280	353	498
z. geactiveerde lasten	14.722	12.401	10.125

5. VERBONDEN PARTIJEN

Het waterschap kan op drie manieren taken uitvoeren: zelf doen, uitbesteden of deelnemen aan een verbonden partij. Verbonden partijen zijn zelfstandige organisaties met een eigen bestuur en een eigen financiële huishouding, waarin het waterschap een financieel en een bestuurlijk belang heeft. Het waterschap neemt deel aan verbonden partijen omdat samenwerking voordeel oplevert: schaalvoordelen, grotere doeltreffendheid, verbetering van de kwaliteit en continuïteit van de dienstverlening, risicospreiding en het beter benutten van kennis en expertise. Aan de andere kant kleven er ook risico's aan het deelnemen in een verbonden partij. Deelname kan verplichte uitgaven meebrengen, waar het waterschap slechts gedeeltelijk op kan sturen.

Een groot deel van de kosten van het waterschap gaat om in deze verbonden partijen. Het is een gecompliceerd speelveld: de verbonden partijen zijn zelfstandig, maar ook verweven met het waterschap. Het algemeen bestuur heeft bevoegdheden betreffende het oprichten van en deelnemen in verbonden partijen. Het dagelijks bestuur is primair verantwoordelijk voor het aansturen van de verbonden partijen en het behartigen van het belang van het waterschap. Dit "eigen belang" kan vooral gediend worden als een DB lid in het algemeen bestuur, ledenvergadering of aandeelhoudersvergadering vertegenwoordigd is. Is een DB lid tevens lid van het dagelijks bestuur of raad van commissarissen van de verbonden partij, dan dient het belang van de verbonden partij zelf in beginsel voorop te staan. Met enige regelmaat komt het thema verbonden partijen aan de orde in het algemeen bestuur. In de organisatie is per verbonden partij een rollenscheiding doorgevoerd tussen de eigenaarsrol en de klantrol van het waterschap. Die twee rollen zijn ambtelijk bij verschillende functionarissen belegd teneinde de bestuurlijke vertegenwoordiger en het bestuur optimaal te kunnen adviseren. Die rollenscheiding is ook besproken met de verbonden partijen.

In dit hoofdstuk worden de ontwikkelingen bij de verbonden partijen weergegeven.

Toetreden nieuwe aandeelhouders SNB

Op basis van de 'Toetredingsstrategie SNB' waartoe eerder besloten is hebben in 2022 onderhandelingen plaats gevonden met twee potentiële nieuwe aandeelhouders te weten Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden en Zuiveringsbedrijf Limburg/Waterschap Limburg. Zeer recent hebben zij beiden het besluit genomen definitief te willen toetreden per 1-1-2023. De besluitvorming bij de zittende aandeelhouders loopt nog en zal in november 2022 worden afgerond waarna bij positief besluit alle stappen om toetreding te realiseren genomen kunnen worden. Aangezien de besluitvorming bij het afronden van de begroting nog niet is gefinaliseerd zijn de (positieve) effecten van toetreding nog niet verwerkt in deze begroting 2023. Het voorstel omtrent toetreding wordt in dezelfde vergadering geagendeerd als deze begroting. In dat voorstel treft u een uitgebreide toelichting alsmede de financiële éénmalige en structurele voordelen die daardoor ontstaan.

Naam verbonden partij	Belastingsamenwerking West-Brabant
Vestigingsplaats	Etten-Leur
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Participerende partijen	Gemeente Bergen op Zoom Gemeente Breda Gemeente Etten-Leur Gemeente Oosterhout Gemeente Roosendaal Gemeente Halderberge Gemeente Woensdrecht Gemeente Moerdijk Gemeente Dongen Gemeente Zundert Gemeente Rucphen Waterschap Brabantse Delta
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Eén gezamenlijke belastingorganisatie voor gemeentelijke belastingen en heffingen en waterschapbelastingen in West-Brabant.
Ontwikkelingen verbonden partij	De belangrijkste aandachtspunten en beleidsontwikkelingen voor 2023 zijn: • Toetreding gemeente Loon op Zand per 1 januari 2023. • In 2023 zullen geen nieuwe grote projecten worden opgestart, maar zullen bestaande projecten worden afgerond en geoptimaliseerd. • De samenhangende objectenregistratie dient zich aan. Samen met de deelnemers wordt onderzocht hoe deze nieuwe basisregistratie ingebed gaat worden in de samenwerkende organisaties. De voorbereidingen zijn reeds gestart en zullen doorgaan in 2023. • De toepassing van kunstmatige intelligentie, machine learning en robotisering zal zich naar verwachting verder uitbreiden. • Verder wordt veel aandacht besteed aan de communicatie met burgers en bedrijven om bezwaren rechtstreeks in te dienen bij de BWB zonder tussenkomst van no cure no pay bedrijven.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	BWB heeft niet tot nauwelijks eigen vermogen. Financiering van activa geschiedt door het aantrekken van geldleningen. De kosten van de organisatie worden gedekt door de bijdragen van de deelnemers, dan wel door overige opbrengsten.
(Netto) begrotingstotaal, jaarrekening en resultaat verbonden partij	Het begrotingstotaal 2023 bedraagt € 18.126.000. Het algemeen bestuur van het waterschap heeft in de zienswijze de verwachting uitgesproken dat de BWB haar uiterste best doet om de in de begroting genoemde ontwikkelingen, optimalisatie en efficiency van de systemen en organisatie te realiseren.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Het behalen van een kwalitatief hoogwaardig en efficiënt niveau van belastingheffing en –invordering. Dit leidt tot een adequate dienstverlening aan de deelnemers en de belastingplichtigen en het reduceren van de maatschappelijke kosten.
Ontwikkelingen vanaf de business case	Sinds 2019 wordt niet meer gerefereerd aan de oorspronkelijke business case. Desondanks is er nog steeds sprake van een substantieel voordeel in 2023.
Belang waterschap in de verbonden partij aan begin en einde begrotingsjaar	Eén vaste zetel in het vierkoppig dagelijks bestuur. De stemverhouding is 1 op 12.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	De bijdrage van het waterschap in de begroting BWB bedraagt voor 2023 € 4.498.000. Ca. 25%
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Toeziën op naleving van: • De overeengekomen kwaliteitsverbeteringen van de dienstverlening; • De continuïteit en kwaliteit van de dienstverlening bij nieuwe toetreders; • Maatregelen ter beveiliging van persoonsgegevens • Kostenreductie.
Risico's	Indien de BWB geconfronteerd wordt met extra lasten die niet gecompenseerd kunnen worden gedurende het begrotingsjaar heeft dit tot gevolg dat de deelnemers deze extra lasten dienen op te vangen. Dit vanwege het feit dat de BWB geen eigen reserves aanhoudt.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	Th.J.J.M. Schots (voorzitter dagelijks bestuur en algemeen bestuur van de GR)
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	M. Musters

Naam verbonden partij	Het Waterschapshuis
Vestigingsplaats	Amersfoort
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Participerende partijen	21 waterschappen
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Het verbeteren van informatie- en bedrijfsprocessen met behulp van ICT ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van taakuitvoering door de waterschappen.
Ontwikkelingen verbonden partij	Eind 2022 loopt het huidige koersplan af. Eind 2021 is een procesvoorstel aan de Opdrachtgeverstafel (OGT) en het Algemeen bestuur (AB) voorgelegd hoe hier mee om te gaan. Afgelopen voorjaar zijn er door hWh vijf digitale bijeenkomsten georganiseerd. De genodigden voor deze bijeenkomsten waren de AB-leden van hWh, SD's van de waterschappen en overige bestuurders, managers en adviseurs van de waterschappen. Doel van deze bijeenkomsten was het gezamenlijk specificeren van de ontwikkelingen in de samenwerkingsopgave tussen waterschappen en hWh. In elke bijeenkomst werden dezelfde drie thema's behandeld: • Ondersteunen digitale transformatie van de individuele waterschappen • Leveren basisdiensten door hWh aan waterschappen • Doorontwikkeling huidige sturing programma's en projecten De resultaten van de bijeenkomsten zijn per onderdeel in een werkgroep uitgewerkt en voorzien van een advies richting het AB en de OGT van hWh. Eind 2022 wordt op basis van de uitkomsten de koers vastgesteld en de eventueel gewijzigde governance.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Het eigen vermogen op 31-12-2021 hWh is € 0.
(Netto) begrotingstotaal, jaarrekening en resultaat verbonden partij	Begroting 2023: € 25.982.811 (incl. btw), waarvan de bijdragen van waterschappen € 25.000.840 (incl. btw). De bijdrage van WBD is € 1.219.526
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Het verbeteren van informatie- en bedrijfsprocessen met behulp van ICT ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van taakuitvoering.
Ontwikkelingen vanaf de business case	De implementatie van het Koersplan 'Wijzer naar 2020' bij hWh is nog volop gaande. Dit plan geeft hWh een grotere en gestructureerde rol in het verder digitaliseren van de waterschappen. Om deze reden heeft het algemeen bestuur van hWh er in het najaar van 2019 voor gekozen de huidige koers drie jaar te continueren en loopt deze eind 2022 af.
Belang waterschap in de verbonden partij aan begin en eind begrotingsjaar	Eén van de 21 stemmen in Algemeen Bestuur Gemeenschappelijke Regeling Het Waterschapshuis.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	4,5%
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Deelname aan projecten van hWh wordt per project bekeken, mede op basis van een business case.
Risico's	Het waterschap draagt alleen risico's voor opdrachten waarvoor het zelf (mede) opdrachtgever is. Door een 'loden deur' tussen elke opdracht te plaatsen waardoor kosten, opbrengsten en risico's alleen berusten bij de opdrachtgevers van die opdrachten, worden risico's zoveel mogelijk beperkt.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	A. ten Cate (lid AB hWh)
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	E. Melaard / M. Musters

Naam verbonden partij	Unie van Waterschappen
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Participerende partijen	Alle 21 waterschappen in Nederland
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	De Unie behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen.

Ontwikkelingen verbonden partij	Er is een werkgroep ingesteld die zich gaat beraden op de toekomst van de Unie van Waterschappen. Daarnaast zet de Unie voor de eigen bedrijfsvoering in 2023 in op: • Verdere digitale transformatie van bedrijfsvoering; • Informatieveiligheid en BIO in alle processen permanent borgen; Verduurzaming van het Uniepand door het aanbrengen van duurzame en groene gevelbekleding.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen	Per 31 december 2021: Solvabiliteit (EV/TV): 12% Eigen vermogen (EV): € 3.134.712 Vreemd vermogen (VV): € 23.517.683
(Netto) begrotingstotaal en resultaat verbonden partij	Het begrotingstotaal 2023 bedraagt: € 14.761.788 (totaal contributies deelnemers inclusief bijdrages) Deze bedragen zijn gebaseerd op de conceptbegroting 2023. De daadwerkelijke begroting 2023 wordt naar verwachting op 21 december 2022 vastgesteld door de ledenvergadering en kan afwijken van de conceptbegroting. Resultaat 2021 voor bestemming: € 1.141.344 (na bestemming: € 123.899)
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Nationale en internationale behartiging van de waterschapsbelangen. Binnen de Unie ligt de nadruk op lobby, communicatie en regievoering. Daarnaast kennisuitwisseling en samenwerking over een veelheid aan onderwerpen. In 'Waterkracht' heeft het Uniebestuur in 2020 de strategische koers uitgezet voor de komende jaren. Daarin worden drie zwaartepunten geschetst: meer verantwoordelijkheid nemen voor de fysieke leefomgeving, het doorontwikkelen van publiek partnerschap en het werken aan een vitale vereniging. Deze zwaartepunten werken door in de begrotingen van 2023 en verder. Specifieke aandacht gaat in 2023 uit naar: • Water en bodem worden sturend bij ruimtelijke keuzes; • Water wordt goed verankerd in de uitwerking van het NPLG en in de woningbouwopgave; • Het HWBP staat gesteld voor de opgave; • Versneld verbeteren van de waterkwaliteit; • Het aanpassen van het belastingstelsel; • Toewerken naar klimaatneutraliteit; • Leren uit het buitenland op het vlak van klimaatadaptatie; • Duurzaam opdrachtgeverschap; • Digitale transformatie; • Inwerkingtreding Omgevingswet; • Succesvolle waterschapsverkiezingen 15 maart 2023; • Uitwerken nieuwe koers publiekscommunicatie; • Visie- en strategievorming binnen de vereniging. Dit zijn de genoemde speerpunten uit de conceptbegroting 2023. De daadwerkelijke begroting 2023 wordt naar verwachting op 21 december 2022 vastgesteld door de ledenvergadering en kan afwijken van de conceptbegroting.
Belang waterschap in de verbonden partij	Eén van de 21 stemmen.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Bijdrage 2023: De contributie bedraagt op basis van de conceptbegroting 2023: € 550.924, een aandeel van 4,7%. De totale bijdrage van Brabantse Delta inclusief bijdragen aan het tijdschrift 'Het Waterschap', de landelijke bever- en muskusrattenbestrijding, SIKB en compensatie voor het financieringstekort bedraagt op basis van de conceptbegroting 2023 € 701.587. Dit zijn de genoemde bedragen uit de conceptbegroting 2023. De daadwerkelijke begroting 2023 wordt naar verwachting op 21 december 2022 vastgesteld door de ledenvergadering en kan afwijken van de conceptbegroting.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Nee
Risico's	Waterschappers zijn op ambtelijk en bestuurlijk niveau vaak betrokken bij beleidsthema's die de Unie oppakt. Toch kunnen landelijk gemaakte Unie-afspraken afwijken van eigen beleid en/of extra druk op de organisatie leggen.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	C.J.G.M. de Vet
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	A. Meuleman / M. Musters

Naam verbonden partij	Nederlandse Waterschapsbank
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Participerende partijen	21 waterschappen, 9 provincies en de Staat der Nederlanden
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Het doel is maatschappelijke toegevoegde waarde te creëren door het verstrekken van kredieten tegen zo gunstig mogelijke condities aan onder andere Waterschappen.
Ontwikkelingen verbonden partij	Op 27 juni 2019 is de vernieuwde Europese kapitaalverordening CRR II in werking getreden. Onderdeel hiervan is een aangepaste definitie van de leverage ratio voor promotional banks. Kortweg mag de bank de kredietverlening aan de publieke sector buiten beschouwing laten bij de berekening van de leverage ratio. De leverage ratio (inclusief winst lopend boekjaar) bedraagt in dat geval 8,0% per 30 juni 2022 en dat is ruimschoots boven de toekomstige minimale eis van 3%. Zonder voornoemde aanpassing van de definitie is de leverage ratio 2,4%. In de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders is het vastgestelde dividend over boekjaar 2021 € 50 miljoen. Het aandeel van Waterschap Brabantse Delta hierin bedraagt € 2,1 miljoen (inclusief terug te vorderen dividend belasting). Waterschap Brabantse Delta heeft in de voorliggende begroting € 2,1 miljoen aan te ontvangen dividend opgenomen op basis van uitkeringen in het verleden en de te verwachten netto winst over boekjaar 2022.
Leverage ratio; verhouding eigen/balanstotaal aan het einde van het begrotingsjaar	De leverage ratio geldt als indicatie voor de kredietwaardigheid. De leverage ratio bedraagt: per ultimo 2020: 2,5% cf. oorspronkelijke definitie per ultimo 2020: 13,5% cf. vernieuwde definitie per ultimo 2021: 2,6% cf. oorspronkelijke definitie per ultimo 2021: 14,3% cf. vernieuwde definitie per medio 2022: 2,4% cf. oorspronkelijke definitie per medio 2022: 8,0% cf. vernieuwde definitie Het eigen vermogen bedraagt medio 2022 € 1,932 miljard.
Resultaat verbonden partij	Resultaat ultimo 2021: € 121 miljoen (inclusief dividend). Resultaat medio 2022: € 80 miljoen
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Dankzij de NWB kan het waterschap vreemd vermogen aantrekken tegen een gunstige rente en gebruik maken van advisering door de bank. Daarnaast profiteert het waterschap van de netto winst van de NWB Bank door middel van een dividenduitkering. Afgesproken is dit voordeel gedeeltelijk toe te voegen aan de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid om zo de schuldpositie van het waterschap op een acceptabel niveau te houden. Er wordt invulling gegeven aan de doelstelling om de maatschappelijke kosten zo laag mogelijk te houden.
Belang waterschap in de verbonden partij aan begin en einde begrotingsjaar	Historische aanschafsprijs aandelen € 308.000. WBD heeft aandelen A en aandelen B met verschillende nominale waarden. Op basis van het gewogen gemiddelde heeft WBD een aandeel van 4,7% (ongewogen gemiddelde 4,2%).
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Op 14 april is in de algemene vergadering van aandeelhouders van de NWB het besluit genomen tot het doen van een dividenduitkering over het boekjaar 2021 van € 50 miljoen. Het aandeel van Waterschap Brabantse Delta ter grootte van € 2,1 miljoen is reeds ontvangen.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Actief participeren in de algemene vergadering van aandeelhouders.
Risico's	Ontwikkelingen op financiële markten worden in hoge mate beïnvloed door mondiale gebeurtenissen zoals de ontwikkelingen rondom het coronavirus, het ECB beleid en geopolitieke ontwikkelingen (Oekraïne, Rusland, VS en China). Dit kan negatieve gevolgen hebben voor de reële economie in Europa en hierdoor ook op de toegang tot de financiële markten en de beschikbaarheid van financieringsmiddelen.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	Th.J.J.M. Schots (lid AVA NWB, namens de dijkgraaf)
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	M. Musters

Naam verbonden partij	Aquon
Vestigingsplaats	Hoofdlocatie is Tiel, nevenlocatie in Leiden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Participerende partijen	Waterschap Brabantse Delta Waterschap Hollandse Delta Hoogheemraadschap van Delfland Hoogheemraadschap van Rijnland Waterschap Rivierenland Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard Waterschap de Dommel Waterschap Aa en Maas Hoogheemraadschap van de Stichtse Rijnlanden
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Het verrichten van laboratoriumonderzoek ten behoeve van de deelnemers.
Ontwikkelingen verbonden partij	De gemeenschappelijke regeling bestaat per 1 juli 2011. De voormalige gemeenschappelijke regeling Delta Waterlab is opgegaan in Aquon. In 2017 is een nieuwe gemeenschappelijke regeling vastgesteld.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Per 31 december 2021: Solvabiliteit: 14,6% Eigen Vermogen: € 957.316 Vreemd Vermogen: € 6.531.333 Het eigen vermogen bestaat uit een bestemmingsreserve t.b.v. de frictiekosten die het gevolg zijn van de centralisatie van Aquon.
(Netto) begrotingstotaal verbonden partij	Het begrotingstotaal 2023 bedraagt : Laboratoriumdeel: € 34.296.000 Eigenaarsdeel: € 1.354.536 Totaal: € 35.650.536
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Het verrichten van laboratoriumonderzoek.
Ontwikkelingen vanaf de business case	In 2011 is de GR met 9 deelnemende waterschappen opgericht. Doelen: vergroting van efficiency, vermindering van kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering en versterking van de innovatiekracht. Het bestuur van Aquon heeft in het voorjaar 2015 een ombouwplan gepresenteerd dat gericht is op verlaging van de kosten en verhoging van de kwaliteit. Het plan gaat uit van een reductie van het aantal vestigingen en een stroomlijning van de bedrijfsvoering. Met de uitvoering van het plan wordt een jaarlijkse besparing van € 2,5 mln. nagestreefd. Op 8 februari 2016 heeft het algemeen bestuur van Aquon definitief goedkeuring gegeven aan de ombouwplannen. Daaropvolgend is een strategische heroriëntatie uitgevoerd. Dit heeft geresulteerd in een rapport "Naar Aquon 2.0". Dit rapport en de uitvoering daarvan maakt dat Aquon zich kan door ontwikkelen tot een laboratorium met grote toegevoegde waarde voor de deelnemende waterschappen. Het algemeen bestuur van het waterschap heeft kennis genomen van dit rapport dat op 7 juli 2016 voor de eerste maal in het algemeen bestuur van Aquon is behandeld. In november 2016 heeft het AB van Aquon het rapport vastgesteld. Daarna is aan de hand van een plan van aanpak met de uitvoering gestart. Er is gewerkt aan een nieuwe versie van de gemeenschappelijke regeling welke in 2017 is vastgesteld. Er zijn nieuwe pakketten samengesteld voor dienstverlening en monsternamen. Intussen wordt er ook gewerkt aan een verdere doorontwikkeling van de organisatie als strategische full ketenpartner met meer aandacht voor o.a. innovatie en digitalisering. In 2019 is een businesscase uitgewerkt waarin onderzocht is of het eerder genomen besluit om tot centrale huisvesting te komen ook daadwerkelijk voordeliger is. Uit de businesscase blijkt dat centralisatie loont en de strategisch-inhoudelijke en financiële onderbouwingen laten zien dat centralisatie ook financieel gerechtvaardigd is.

Ontwikkelingen vanaf de business case (vervolg)	Het algemeen bestuur van Aquon heeft op 3 maart 2020 een definitief besluit genomen om het scenario centralisatie en nieuwbouw verder uit te werken. Dat heeft geresulteerd in een definitief ontwerp met maximale duurzaamheidsmaatregelen. Op 4 juli 2022 heeft het Algemeen Bestuur van Aquon een budget van € 44,9 mln voor de totale realisatie van de nieuwbouw vrijgegeven. Daarnaast is aan het dagelijks bestuur een mandaat verstrekt ter dekking van onvoorziene prijsstijgingen en risico's voor een bedrag van € 5,2 mln. De voorziene oplevering van de nieuwbouw zal eind 2024 plaatsvinden.
Belang waterschap in de verbonden partij	1 van de 9 zetels in het algemeen bestuur
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Laboratoriumdeel: € 3.540.000 Eigenaarsdeel: € 132.000 Totaal: € 3.672.000 Dit is inclusief de kosten van de Covid-bemonsteringen. Dit bedrag, € 417.000, wordt vergoed door het Rijk.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	De bestuurlijke en bedrijfsmatige focus is gericht op stabiele bedrijfsvoering en het op termijn toegroeien naar 1 locatie waarmee betere dienstverlening en meer marktconforme prijzen worden bereikt.
Risico's	De centralisatie en nieuwbouw moet o.a. leiden tot kwaliteitsverbetering, kostenreductie en een gunstiger effect op de prijzen van de producten en diensten van Aquon. Risico's die nu in beeld zijn die hiermee verband houden zijn mogelijk personeelsverloop, overschrijding van bouwbudget, taxatiewaarden van de huidige panden, productiedaling e.d. Deze zijn benoemd in de businesscase.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	A. ten Cate, lid van het algemeen bestuur van de GR Aquon.
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	R. Lambregts / M. Musters

Naam verbonden partij	Noord-Brabantse Waterschapsbond
Vestigingsplaats	Boxtel
Rechtsvorm	Vereniging
Participerende partijen	Waterschap Aa en Maas Waterschap Brabantse Delta Waterschap De Dommel Waterschap Rivierenland
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	De behartiging van de belangen van gemeenschappelijke aard van de waterschappen in de provincie Noord-Brabant.
Ontwikkelingen verbonden partij	De belangrijkste activiteiten van de NBWB richten zich op het afstemmen van onderwerpen en standpunten en daarmee het gezamenlijk naar buiten optreden door of namens de vier leden. Een selectie van de belangrijkste onderwerpen voor 2023: • Uitvoering waterschapsprojecten bestuursconvenant Grondwater, waaronder inventarisatie kleine onttrekkingen en beregeningsbeleid. • Overleg in het kader van de GebiedsGerichte Aanpak [GGA] over de notitie perspectief op hogere grondwaterpeilen • Uitvoering Waterbeheerprogramma's 2022-2027 (afstemming, samenhang en programmering waterschappen en provincie); • KRW doelen waterkwaliteit in relatie tot nutriënten, nieuwe stoffen en plastics (Regionaal Bestuurlijk Overleg Maas); • Klimaatadaptatie en de vertaling hiervan naar de Waterverordening en de Brabantse Omgevingsverordening; • Samenwerking met gemeenten en regio's: - Verstedelijkingsnota's en Regionale Investerings Agenda's; - Klimaatadaptatie en de vertaalslag naar de gemeentelijke Omgevingsvisies; - Bijdrage en deelname aan de Regionale Energie Strategieën (RES). • Programmering en uitvoering grote integrale gebiedsgerichte inrichtingsopgaven KRW en NatuurNetwerk Brabant; • Afstemming over Plaagsoortenbeleid

Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen	Per 31 december 2021: • Solvabiliteit (EV/TV): 81% • Eigen vermogen (EV): € 116.108 • Vreemd vermogen (VV): € 27.217
(Netto) begrotingstotaal verbonden partij	Het begrotingstotaal 2023 bedraagt € 122.000 Resultaat 2021 voor bestemming: € 6.203 negatief Naast de begroting van de bond worden personele kosten van het secretariaat, de adjunct secretaris en de werkeenheden NNB door waterschap de Dommel, waar de medewerkers in dienst zijn, aan de deelnemers doorgerekend. Voor 2023 worden deze kosten geschat op € 277.000 (waarvan € 100.000 is vrijgesteld van BTW en de overige 177.000 excl. BTW is).
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Behartiging van de waterschapsbelangen in de gehele provincie. De vereniging biedt onder meer de basis voor afstemming (mede beleidsmatig) en gesprekken gericht op het verwerven van subsidies.
Belang waterschap in de verbonden partij	Ieder waterschap heeft één stem
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Bijdrage 2023: € 37.538 (4/13e deel) De doorberekende personele kosten door De Dommel worden volgens dezelfde verdeelsleutel doorgerekend (4/13e deel). Totaal (contributie en personele kosten) komt dit naar schatting voor Brabantse Delta uit op € 134.200. Naar verwachting gaan deze personeelskosten vanaf 2024 onderdeel uitmaken van de begroting van de Noord-Brabantse waterschapsbond.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Continuering koers.
Risico's	Geen significante risico's.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	C.J.G.M. de Vet
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	K. Sloots / M. Musters

Naam verbonden partij	N.V. Slibverwerking Noord-Brabant
Vestigingsplaats	Moerdijk
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Participerende partijen	Waterschap Aa en Maas Waterschap De Dommel Waterschap Vechtstromen Waterschap Scheldestromen Waterschap Brabantse Delta
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Het tot stand brengen van en het in stand houden van de duurzame exploitatie van een slibverwerkingsinstallatie voor de verwerking van zuiveringsslib dat in beginsel afkomstig is van waterschappen.

Ontwikkelingen verbonden partij	SNB heeft als hoofddoel slib te verwerken op de meest duurzame wijze tegen de laagste kosten met minimale emissies naar het milieu en maximale terugwinning van energie en grondstoffen. Om dit te bereiken zet SNB in op een aantal hoofdstrategieën: Continue en betrouwbare verwerking SNB streeft naar maximale betrouwbaarheid en beschikbaarheid van de slibverwerkingsinstallatie (SVI). Continuïteit in verwerking van zuiveringsslib is en blijft de eerste prioriteit. Daarnaast zorgt SNB voor maximale belasting van de SVI, passend binnen de vergunningseisen en het gewenste onderhoudsbeleid zoals voorheen. Meer waterschappen als aandeelhouder Om de ketensamenwerking verder te bevorderen, streeft SNB ernaar om meer waterschappen te laten toetreden als aandeelhouder. Momenteel wordt 40% van de SVI bezet door zuiveringsslib dat niet afkomstig is van de aandeelhouders. Het toetreden van nieuwe aandeelhouders zorgt voor meer zekerheid en stabiliteit en het vergroot daarmee de ondernemingswaarde van SNB. In 2021 is een nieuwe toetredingsstrategie door de aandeelhouders vastgesteld en zijn er gesprekken gestart met geïnteresseerde waterschappen. De verwachting is dat in het najaar van 2022 besloten wordt dat HDSR en WBL toetreden tot SNB per 1 januari 2023. Hergebruik van afval als grondstof Het inzetten van afval als vervangers voor primaire grondstoffen en het terugwinnen van grondstoffen uit afval waarmee deze ingezet kunnen worden als secundaire grondstoffen, zorgt voor een duurzame consumptie en productie. Dit vermindert de impact op het milieu en de afhankelijkheid van primaire grondstoffen. SNB heeft zich als doel gesteld om uit zuiveringsslib grondstoffen terug te winnen zodat hergebruik mogelijk is. De uitdaging ligt er in om steeds meer secundaire grondstoffen met onze ketenpartners terug te winnen. Een uitdaging omdat de verontreiniging in het zuiveringsslib in de komende jaren zal toenemen, wat het hergebruik kan bemoeilijken. Deze uitdaging wordt verder vergroot doordat er meer en strengere wet- en regelgeving komt ten aanzien van hergebruik van afval, en door de problematiek rondom zeer zorgwekkende stoffen (ZZS). Daarnaast streeft SNB naar het minimaliseren van de inzet van grond- en hulpstoffen, rekening houdend met de samenstelling van het aangeleverde zuiveringsslib. Robuuste organisatie De strategie in de periode 2021-2026 kan alleen succesvol worden uitgevoerd wanneer er een robuuste organisatie achter staat. SNB zorgt daarom voor het behoud en de uitbouw van relevante kennis en ervaring in de organisatie, met voldoende en tijdige instroom van jong talent en ervaren krachten op sleutelposities. Dit is van belang gezien de uitstroom van personeel wegens pensioenering. SNB streeft goed werkgeverschap na door het bieden van een stimulerende, gezonde en veilige werkomgeving, waar medewerkers met plezier werken. Doel is een robuuste, toekomstbestendige organisatie. Zo zorgt SNB ervoor dat het ondernemingsplan ten uitvoer gebracht kan worden.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Per 31 december 2021 Solvabiliteitspercentage: 40,1% Eigen vermogen: € 18.038.000 Vreemd vermogen: € 26.892.000
(Netto) begrotingstotaal en verwacht resultaat verbonden partij	Totaal begroting SNB 2023: € 26.814.000 <i>Op basis van de conceptbegroting 2023 d.d. november 2022. In de begroting is rekening gehouden met de toetreding van twee nieuwe aandeelhouders per 1 januari 2023.</i>
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Het verwerken van zuiveringsslib op de meest duurzame wijze tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.
Ontwikkelingen vanaf het laatste ondernemingsplan 2021-2026	In december 2020 is het nieuwe ondernemingsplan "Samen Natuurlijk Beter" vastgesteld. Hierin zijn de uitkomsten van de slibstrategiestudie en de laatste technologische ontwikkelingen in verwerkt. Daarnaast is de governance structuur aangepast en wordt er nu gewerkt met een onafhankelijke Raad van Commissarissen. In 2022 zijn gesprekken gestart met geïnteresseerde waterschappen die toe willen treden per 1 januari 2023.

Belang waterschap in de verbonden partij aan het begin en einde van het begrotingsjaar	Het geplaatste aandelenkapitaal van de NV bedraagt € 4.538.000 en is volledig volgestort. Waterschap Brabantse Delta is voor 22,6% aandeelhouder. Bij toetreding van de 2 waterschappen per 1 januari 2023 wordt het aandeel van het waterschap in SNB 14,51%.
Aandeel waterschap in (netto) totaal verbonden partij	Het aandeel van Waterschap Brabantse Delta in de begroting 2023 bedraagt € 5.733.000. <i>Op basis van de conceptbegroting 2023 van november 2022</i>
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Geen.
Risico's	De voornaamste risico's uit de risicoparaagraaf van de begroting 2023 van SNB zijn: - Fiscale vrijstellingen: SNB is voor de activiteiten ten behoeve van haar aandeelhouders vrijgesteld van Vpb en Omzetbelasting. Afspraken hierover met de Belastingdienst kunnen wijzigen door nieuwe wetgeving, jurisprudentie en verandering van activiteiten. SNB bewaakt de naleving van de afspraken omtrent de Vpb vrijstellingen en voorwaarden om gebruik te kunnen maken van de BTW-koepelvrijstelling intensief. - Nieuwe wet en regelgeving op het gebied van milieu en Arbo: De toenemende maatschappelijke aandacht voor de gevolgen van o.a. klimaatverandering zorgt ervoor dat SNB te maken krijgt met veranderde en complexere wet- en regelgeving. Belangrijke aandachtspunten zijn momenteel de Spoedwet Stikstof, het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) per 2023, de discussie rondom ZZS en PFAS in wet- en regelgeving. SNB volgt de ontwikkelingen in wet- en regelgeving, bewaakt de compliance, onderzoekt de mogelijkheden om milieuprestaties te verbeteren en is aangesloten bij belangenorganisaties.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	N. Mureau (Algemene Vergadering van Aandeelhouders)
Lid van de raad van commissarissen	N.v.t (onafhankelijke RvC)
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	R. Lambregts / M. Musters

Naam verbonden partij	Gemeenschappelijke Regeling Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant
Vestigingsplaats	Breda
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling: centrum regeling
Participerende partijen	Waterschap Aa en Maas Waterschap Brabantse Delta Waterschap De Dommel
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Doelmatige beheer van muskusrat en beverrat en voorkomen van schade door deze soorten aan waterstaatswerken.
Ontwikkelingen verbonden partij	Er zijn geen significante ontwikkelingen binnen de Gemeenschappelijke Regeling.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	N.v.t.
(Netto) begrotingstotaal verbonden partij	Het begrotingstotaal 2023 bedraagt € 2.993.000. De werkelijke netto kosten 2021 bedroegen € 2.724.628. De kosten worden gelijkwaardig (1/3) over de drie deelnemers verdeeld.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Voorkomen van schade door muskusrat en beverrat aan waterstaatswerken.
Belang waterschap in de verbonden partij	Ieder waterschap wordt door één lid van het dagelijks bestuur vertegenwoordigd. De waterschappen nemen financieel voor 1/3 deel.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	€ 895.833
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Er zijn geen beleidsvoornemens ophanden.
Risico's	Geen significante risico's.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	L.H. van der Kallen
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	J. Rombouts / M. Musters

Naam verbonden partij	Gemeenschappelijke Regeling waterschap De Dommel en waterschap Brabantse Delta
Vestigingsplaats	Boxtel
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling: centrumregeling zonder eigenstandige organisatie.
Participerende partijen	Waterschap De Dommel Waterschap Brabantse Delta
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Doelmatige behandeling van het afvalwater en optimale benutting van de beschikbare verwerkingscapaciteit op de rwzi's in de grensgebieden van de twee waterschappen.
Ontwikkelingen verbonden partij	N.v.t.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	N.v.t.
(Netto) begrotingstotaal verbonden partij	N.v.t.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Waterschap De Dommel zuivert afvalwater dat door de gemeente Tilburg wordt ingezameld en vrijkomt in het gebied van waterschap Brabantse Delta. Waterschap Brabantse Delta zuivert afvalwater dat door de gemeenten Baarle Nassau en Loon op Zand wordt ingezameld en vrijkomt in het gebied van waterschap De Dommel.
Belang waterschap in de verbonden partij	N.v.t.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Begroting 2023: € 3.317.000
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Geen, de gemeenschappelijke regeling is in 2010 aangepast en vastgesteld door het algemeen bestuur op 15 december 2010 (waterschap De Dommel) en 13 oktober 2010 (waterschap Brabantse Delta)
Risico's	Geen significante risico's.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	N. Mureau
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	M. Musters

Naam verbonden partij	Vereniging werken voor waterschappen
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Participerende partijen	Alle 21 waterschappen in Nederland, Waternet, Aqualysis. Aquon, BSGW, BSR, GBLT (Lococensus-Tricijn), Noordelijk Belastingkantoor, De RGB, SVHW, Unie van Waterschappen, Waterproef, Het Waterschapshuis, Waterschapsbedrijf Limburg, Stowa en A&O-fonds waterschappen.
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Het behartigen van de gemeenschappelijke sociale en sociaal-economische belangen van de leden van de vereniging die activiteiten verrichten binnen de sector waterschappen.
Ontwikkelingen verbonden partij	De Vwww is opgericht, omdat vanaf 1 januari 2020 de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren van kracht is. Op 1 januari 2020 is de eerste cao Werken voor waterschappen in werking getreden als vervanging voor de Sectorale Arbeidsvoorwaardenregeling Waterschapspersoneel (SAW). Het bestuur heeft besloten lid te worden van de stichting Zelfstandige Publieke Werkgevers (ZPW) welke de belangen in het overleg met de vakcentrales en het Rijk (als werkgever) behartigd over de Pensioenregeling van het ABP in de Pensioenkamer.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen	Per 31 december 2021: Solvabiliteit (EV/TV): 56% EV: € 216.799 VV: € 172.313
(Netto) begrotingstotaal en resultaat verbonden partij	Het begrotingstotaal 2023 bedraagt € 450.000 Resultaat 2021 voor bestemming: € 126.799

Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Het ontzorgen van het waterschap en collectief regelen van: • Het voeren van onderhandelingen en het sluiten van collectieve arbeidsovereenkomsten; • Het geven van advies, verstrekken van inlichtingen, verzorgen van documentatie, geven van voorlichting e.d.; • Het verlenen van informatie betreffende de collectieve arbeidsovereenkomsten; • Verzorgen voorbereiding van wettelijke en andere maatregelen; • Onderhouden van relaties met relevante organisaties.
Belang waterschap in de verbonden partij	Drie van de 67 stemmen.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Bijdrage 2023: De contributie bedraagt € 18.279. Het aandeel van Brabantse Delta in de contributie bedraagt 4,1%.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Continuering koers.
Risico's	Geen significante risico's.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	C.J.G.M. de Vet
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	M. Musters / E. van Ravenstein

6. BIJLAGEN

Bijlage I

STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN

Staat van reserves en voorzieningen <i>(bedragen x € 1.000)</i>	Stand begin 2023	Mutaties 2023				Stand eind 2023	Voorgestelde resul- taat-bestemming begroting 2023	Stand na resultaat- bestemming
		Vermeerderingen		Verminderingen				
		interne		interne exploitatie	externe overige			
		rente	overige					
1. Algemene reserve/calamiteitenreserve								
Alg.reserve/calamiteiten watersysteembeheer	2.037					2.037	48	2.085
Alg.reserve/calamiteiten zuiveringsbeheer	3.069					3.069	-24	3.045
Alg.reserve/werkloosheidsuitkering watersysteembeheer	507					507		507
Alg.reserve/werkloosheidsuitkering zuiveringsbeheer	507					507		507
Totaal algemene/calamiteitenreserves	6.120		0	0		6.120	24	6.144
2. Bestemmingsreserves								
Duurzaam Financieel Beleid WS	4.445					4.445	-628	3.817
Duurzaam Financieel Beleid ZB	989					989	265	1.254
GR Muskusrattenbestrijding NBr	62			-40		23		23
Overdracht waterstaatswerken Rijkswaterstaat	368			-179		189		189
Totaal bestemmingsreserves	5.865		0	-218		5.647	-363	5.283
3. Tariefegalisatiereserves								
Watersysteembeheer	5.887					5.887	-2.343	3.545
Zuiveringsbeheer	697					697	-1.041	-345
Totaal tariefegalisatiereserves	6.584		0			6.584	-3.384	3.200
4. Voorzieningen								
Wachtgelden personeel	150					150		150
Voorziening GR Muskusrattenbestrijding NBr	125			-79		46		46
Pensioenfonds bestuur	2.511					2.511		2.511
Voorziening zandfilter RWZI	32		11			43		43
Totaal voorzieningen	2.817		11	-79	0	2.749		2.749
Totaal reserves en voorzieningen Brabantse Delta	21.386		11	-297	0	21.100	-3.724	17.376

Bijlage II

BBP-PRODUCTENLIJST NAAR TAKEN

PROCES BGD	BBP BEHEERPRODUCT		Watersysteem beheer	Vaarwegen beheer	Zuiverings beheer	2023 Totaal	Watersysteem beheer	Vaarwegen beheer	Zuiverings beheer
Waterbeleid & Plannen	1120	1.2 Waterbeheersplan	90,00%	0,00%	10,00%	74.373	66.935	0	7.437
Waterbeleid & Plannen	1150	1.5 Thema- en gebiedsgerichte plannen	85,00%	0,00%	15,00%	2.416.591	2.054.103	0	362.489
Waterbeleid & Plannen	1155	1.6 Plannen afvalwaterketenbeleid	0,00%	0,00%	100,00%	1.287.000	0	0	1.287.000
Waterbeleid & Plannen	3110	6.1 Peilbesluiten	100,00%	0,00%	0,00%	348.775	348.775	0	0
Waterbeleid & Plannen	3120	6.2 Waterakkoorden	100,00%	0,00%	0,00%	9.641	9.641	0	0
Waterbeleid & Plannen	6110	22.1 Beheer keurkwartet en VTH-beleid	90,00%	10,00%	0,00%	80.678	72.610	8.068	0
Waterbeleid & Plannen	6410	27.1 Rioleringsplannen	50,00%	0,00%	50,00%	19.282	9.641	0	9.641
Waterbeleid & Plannen	6430	27.3 Stimulering derden aanpak diffuse emissies	50,00%	0,00%	50,00%	648.993	324.497	0	324.497
Waterbeleid & Plannen	51000	Bestuursprogramma en Kadernota	50,00%	0,00%	50,00%	182.769	91.384	0	91.384
Organisatie	31000	2 Organisatiebeleid en -beheer	50,00%	0,00%	50,00%	610.992	305.496	0	305.496
Organisatie	32000	3 Personeelsbeleid en -beheer	62,00%	0,00%	38,00%	3.488.635	2.162.953	0	1.325.681
Organisatie	32500	11 Informatiebeleid (en Automatisering)	62,00%	0,00%	38,00%	538.188	333.677	0	204.512
Organisatie	33000	4 Kwaliteitszorg-, arbeidsomstandigheden- en milieuzorgbeleid en -beheer	50,00%	0,00%	50,00%	1.215.156	607.578	0	607.578
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7110	31.1 Kostentoedeling en belastingverordeningen	54,00%	0,00%	46,00%	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7120	31.2 Aanslagen huishoudens en forfaitaire bedrijfsruimten	54,00%	0,00%	46,00%	4.956.300	2.676.402	0	2.279.898
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7130	31.3 Aanslagen zuiveringsheffing overige bedrijven	54,00%	0,00%	46,00%	391.080	211.183	0	179.897
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7140	31.4 Aanslagen watersysteemheffing gebouwd, ongebouwd en natuur	54,00%	0,00%	46,00%	13.980	7.549	0	6.431
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7145	31.5 Aanslagen verontreinigingsheffing	54,00%	0,00%	46,00%	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7150	31.6 Verzoek-, bezwaar- en beroepschriften huish. en forfaitaire bedrijfsruimten	54,00%	0,00%	46,00%	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7160	31.7 Bezwaar- en beroepschriften zuiveringsheffing overige bedrijven	54,00%	0,00%	46,00%	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7170	31.8 Bezwaar- en beroepschriften watersysteemheffing gebouwd, ongebouwd en pachters	54,00%	0,00%	46,00%	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7180	31.9 Bezwaar- en beroepschriften verontreinigingsheffing	54,00%	0,00%	46,00%	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7310	32.1 Betalingsverwerking aanslagen	54,00%	0,00%	46,00%	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7320	32.2 Kwijtschelding	54,00%	0,00%	46,00%	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7330	32.3 Invorderingsmaatregelen aanslagen	54,00%	0,00%	46,00%	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	8130	33.3 Beheer niet-reglementaire zaken	80,00%	0,00%	20,00%	520.401	416.321	0	104.080
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	9110	a Onvoorzien	47,00%	0,00%	53,00%	500.000	235.000	0	265.000
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	9120	b Mutaties 'algemene' reserves	specifiek	specifiek	specifiek	-160.562.788	-79.549.530	0	-81.013.258
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	9130	c Belastingopbrengst	specifiek	specifiek	specifiek	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	9140	e Dividenden en overige algemene opbrengsten	47,00%	0,00%	53,00%	-2.100.000	-987.000	0	-1.113.000
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	9150	Opbrengst CBL en Switchtransactie	47,00%	0,00%	53,00%	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	34000	6 Algemeen-bestuurlijke en -juridische ondersteuning	62,00%	0,00%	38,00%	945.892	586.453	0	359.439
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	41000	7 (Concern)control en) Financieel beleid	50,00%	0,00%	50,00%	284.573	142.287	0	142.287
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	42000	8 Meerjarenraming en begroting	50,00%	0,00%	50,00%	131.260	65.630	0	65.630
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	43000	10 Comptabiliteit	50,00%	0,00%	50,00%	644.603	322.301	0	322.301
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	45000	9 Managements- en bestuursrapportages	50,00%	0,00%	50,00%	263.919	131.960	0	131.960
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	73000	Nieuwbouw projecten	0,00%	0,00%	0,00%	0	0	0	0
Bestuur & Communicatie	8110	33.1 Bestuur	67,00%	0,00%	33,00%	2.433.747	1.630.611	0	803.137
Bestuur & Communicatie	8120	33.2 Bestuursondersteuning	67,00%	0,00%	33,00%	738.202	494.596	0	243.607
Bestuur & Communicatie	8210	34.1 Externe communicatie	55,00%	0,00%	45,00%	906.390	498.514	0	407.875

Bestuur & Communicatie	55000	5 Interne voorlichting	62,00%	0,00%	38,00%	263.525	163.385	0	100.139
Programmeren & Monitoren	1110	1.1 Beheersplan waterkeringen	100,00%	0,00%	0,00%	132.471	132.471	0	0
Programmeren & Monitoren	1125	1.2 Beheersplan watersystemen	100,00%	0,00%	0,00%	211.688	211.688	0	0
Programmeren & Monitoren	1140	1.4 Beheersplan vaarwegenbeheer	0,00%	100,00%	0,00%	33.703	0	33.703	0
Programmeren & Monitoren	1160	1.7 Calamiteitenplannen	66,00%	17,00%	17,00%	339.930	224.354	57.788	57.788
Programmeren & Monitoren	1165	1.6 Beheersplan zuiveren	0,00%	0,00%	100,00%	0	0	0	0
Programmeren & Monitoren	2110	3.1 Legger waterkeringen	100,00%	0,00%	0,00%	168.414	168.414	0	0
Programmeren & Monitoren	2120	3.2 Beheersregister waterkeringen	100,00%	0,00%	0,00%	134.824	134.824	0	0
Programmeren & Monitoren	2130	3.3 Veiligheidstoetsing waterkeringen	100,00%	0,00%	0,00%	2.001.308	2.001.308	0	0
Programmeren & Monitoren	2210	4.1 Aanleg en verwerving primaire waterkeringen	100,00%	0,00%	0,00%	9.797.354	9.797.354	0	0
Programmeren & Monitoren	2230	4.3 Aanleg en verwerving regionale waterkeringen	100,00%	0,00%	0,00%	1.808.101	1.808.101	0	0
Programmeren & Monitoren	2250	4.5 Aanleg en verwerving overige waterkeringen	100,00%	0,00%	0,00%	55.845	55.845	0	0
Programmeren & Monitoren	2410	5.1 Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	100,00%	0,00%	0,00%	6.697	6.697	0	0
Programmeren & Monitoren	3130	6.3 Legger waterlopen en kunstwerken	100,00%	0,00%	0,00%	274.961	274.961	0	0
Programmeren & Monitoren	3140	6.4 Beheersregister waterlopen en kunstwerken	100,00%	0,00%	0,00%	230.817	230.817	0	0
Programmeren & Monitoren	3210	7.1 Aanleg en verwerving waterlopen	100,00%	0,00%	0,00%	4.856.024	4.856.024	0	0
Programmeren & Monitoren	3230	7.3 Bouw en verwerving kunstwerken passieve waterbeheersing	100,00%	0,00%	0,00%	124.425	124.425	0	0
Programmeren & Monitoren	3510	9.1 Bouw en verwerving kunstwerken actieve waterbeheersing	100,00%	0,00%	0,00%	3.974.633	3.974.633	0	0
Programmeren & Monitoren	3610	10.1 Calamiteitenbestrijding watersystemen	100,00%	0,00%	0,00%	354.908	354.908	0	0
Programmeren & Monitoren	3710	11.1 Monitoring waterkwaliteit	100,00%	0,00%	0,00%	788.204	788.204	0	0
Programmeren & Monitoren	3720	11.2 Monitoring waterkwantiteit	100,00%	0,00%	0,00%	2.723.412	2.723.412	0	0
Programmeren & Monitoren	3730	11.2 Monitoring grondwater	100,00%	0,00%	0,00%	264.794	264.794	0	0
Programmeren & Monitoren	4110	12.1 Bouw en verwerving transportstelsels	0,00%	0,00%	100,00%	11.965.523	0	0	11.965.523
Programmeren & Monitoren	4140	Calamiteitenbestrijding transportstelsels	0,00%	0,00%	100,00%	0	0	0	0
Programmeren & Monitoren	4210	13.1 Bouw en verwerving zuiveringsinstallaties	0,00%	0,00%	100,00%	12.481.029	0	0	12.481.029
Programmeren & Monitoren	4270	Calamiteitenbestrijding zuiveringsinstallaties	0,00%	0,00%	100,00%	0	0	0	0
Programmeren & Monitoren	4310	14.1 Bouw en verwerving slibverwerkingsinstallaties	0,00%	0,00%	100,00%	2.329.049	0	0	2.329.049
Programmeren & Monitoren	4350	Calamiteitenbestrijding slibverwerking	0,00%	0,00%	100,00%	0	0	0	0
Programmeren & Monitoren	5110	19.1 Legger vaarwegen, kunstwerken en havens	50,00%	50,00%	0,00%	39.985	19.993	19.993	0
Programmeren & Monitoren	5120	19.2 Beheersregister vaarwegen, kunstwerken en havens	50,00%	50,00%	0,00%	33.266	16.633	16.633	0
Programmeren & Monitoren	5210	20.1 Aanleg en verwerving vaarwegen en havens	50,00%	50,00%	0,00%	6.069	3.035	3.035	0
Programmeren & Monitoren	5240	20.4 Bouw en verwerving kunstwerken vaarwegenbeheer	50,00%	50,00%	0,00%	127.844	63.922	63.922	0
Programmeren & Monitoren	5320	21.2 Calamiteitenbestrijding vaarwegen en havens	50,00%	50,00%	0,00%	0	0	0	0
Programmeren & Monitoren	61000	12 Centrale (geografische informatie	77,33%	2,55%	20,12%	1.623.273	1.255.277	41.393	326.602
Facilitair & ICT	35000	13 Huisvesting (algemeen)	61,39%	1,09%	37,52%	3.008.425	1.840.135	32.858	1.135.432
Facilitair & ICT	36000	14 Interne faciliteiten	62,00%	0,00%	38,00%	6.625.289	4.107.679	0	2.517.610
Facilitair & ICT	44000	11 (Informatiebeleid en) Automatisering	60,90%	1,10%	38,00%	8.355.963	5.088.781	91.916	3.175.266
Onderhouden	2220	4.2 Onderhoud primaire waterkeringen	100,00%	0,00%	0,00%	1.798.140	1.798.140	0	0
Onderhouden	2240	4.4 Onderhoud regionale waterkeringen	100,00%	0,00%	0,00%	610.984	610.984	0	0
Onderhouden	2260	4.6 Onderhoud overige waterkeringen	100,00%	0,00%	0,00%	172.580	172.580	0	0
Onderhouden	2270	4.7 Voorzieningen verwante belangen waterkeringen	100,00%	0,00%	0,00%	0	0	0	0
Onderhouden	2280	4.8 Muskusrattenbestrijding	100,00%	0,00%	0,00%	510.721	510.721	0	0
Onderhouden	3220	7.2 Onderhoud waterlopen	100,00%	0,00%	0,00%	9.940.949	9.940.949	0	0
Onderhouden	3240	7.4 Onderhoud kunstwerken passieve waterbeheersing	100,00%	0,00%	0,00%	238.326	238.326	0	0
Onderhouden	3250	7.5 Kwaliteitsmaatregelen in oppervlaktewater	100,00%	0,00%	0,00%	727.604	727.604	0	0
Onderhouden	3260	7.6 Voorzieningen verwante belangen watersystemen	100,00%	0,00%	0,00%	24.424	24.424	0	0
Onderhouden	3270	7.7 Muskusrattenbestrijding	100,00%	0,00%	0,00%	510.721	510.721	0	0
Onderhouden	3410	8.1 Baggerprogramma	100,00%	0,00%	0,00%	311.126	311.126	0	0
Onderhouden	3420	8.2 Verwijdering en verspreiding van baggerspecie	100,00%	0,00%	0,00%	2.372.679	2.372.679	0	0
Onderhouden	3430	8.3 Verwijdering en verwerking van baggerspecie	100,00%	0,00%	0,00%	286.250	286.250	0	0
Onderhouden	3440	8.4 Bijdragen aan derden voor baggeren	100,00%	0,00%	0,00%	0	0	0	0
Onderhouden	3450	8.5 Saneringsprogramma	100,00%	0,00%	0,00%	0	0	0	0
Onderhouden	3460	8.6 Sanering waterbodems	100,00%	0,00%	0,00%	76.510	76.510	0	0

Onderhouden	3520	9.2 Onderhoud kunstwerken actieve waterbeheersing	100,00%	0,00%	0,00%	2.282.810	2.282.810	0	0
Onderhouden	4120	12.2 Onderhoud transportstelsels	0,00%	0,00%	100,00%	3.816.771	0	0	3.816.771
Onderhouden	4220	13.2 Onderhoud zuiveringsinstallaties	0,00%	0,00%	100,00%	5.773.178	0	0	5.773.178
Onderhouden	4260	13.6 IBA-inrichtingen	0,00%	0,00%	100,00%	141.773	0	0	141.773
Onderhouden	4320	14.2 Onderhoud slibverwerkingsinstallaties	0,00%	0,00%	100,00%	1.722.606	0	0	1.722.606
Onderhouden	5220	20.2 Onderhoud vaarwegen en havens	50,00%	50,00%	0,00%	356.001	178.000	178.000	0
Onderhouden	5221	Onderh vaarweg het Oude Maasje	100,00%	0,00%	0,00%	3.072	3.072	0	0
Onderhouden	5230	20.3 Baggeren vaarwegen en havens	50,00%	50,00%	0,00%	655.544	327.772	327.772	0
Onderhouden	5231	20.3a Wegwerken baggerachterstanden vaarwegen	100,00%	0,00%	0,00%	22.520	22.520	0	0
Onderhouden	5250	20.5 Onderhoud kunstwerken vaarwegenbeheer	50,00%	50,00%	0,00%	661.626	330.813	330.813	0
Onderhouden	5270	20.7 Voorzieningen verwante belangen vaarwegenbeheer	0,00%	100,00%	0,00%	125.789	0	125.789	0
Onderhouden	5310	21.1 Verkeersregeling en verkeersveiligheid vaarwegen en havens	0,00%	100,00%	0,00%	37.398	0	37.398	0
Onderhouden	71000	Muskusrattenbestrijding	100,00%	0,00%	0,00%	0	0	0	0
Bedienen	3530	9.3 Bediening kunstwerken actieve waterbeheersing	100,00%	0,00%	0,00%	2.054.476	2.054.476	0	0
Bedienen	4130	12.3 Beheer transportstelsels	0,00%	0,00%	100,00%	3.771.001	0	0	3.771.001
Bedienen	4230	13.3 Beheer zuiveringsinstallaties	0,00%	0,00%	100,00%	7.367.851	0	0	7.367.851
Bedienen	4240	13.4 WVO-heffing effluent	0,00%	0,00%	100,00%	819.200	0	0	819.200
Bedienen	4250	13.5 Subsidies afhaakproblematiek	0,00%	0,00%	100,00%	0	0	0	0
Bedienen	4330	14.3 Beheer slibverwerkingsinstallaties	0,00%	0,00%	100,00%	3.006.642	0	0	3.006.642
Bedienen	4340	14.4 Afzet slib/restproducten	0,00%	0,00%	100,00%	7.435.231	0	0	7.435.231
Bedienen	4410	15.1 Afvalwaterbehandeling door derden	0,00%	0,00%	100,00%	3.293.827	0	0	3.293.827
Bedienen	5260	20.6 Bediening kunstwerken vaarwegenbeheer	50,00%	50,00%	0,00%	480.643	240.321	240.321	0
	21000	1 Centraal management	62,00%	0,00%	38,00%	684.140	424.167	0	259.973
Bouwen	n.v.t.					0	0	0	0
Concerncontrol	53000	7 Concerncontrol (en financieel beleid)	50,00%	0,00%	50,00%	184.954	92.477	0	92.477
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	1210	2.1 Plannen van derden	100,00%	0,00%	0,00%	1.125.797	1.125.797	0	0
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6210	23.1 Vergunningen en meldingen	92,00%	5,00%	3,00%	1.657.501	1.524.901	82.875	49.725
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6310	24.1 Wabo adviezen	50,00%	0,00%	50,00%	449.494	224.747	0	224.747
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6320	24.2 Adviezen Waterwet aan andere waterbeheerders	95,00%	5,00%	0,00%	43.200	41.040	2.160	0
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6420	27.2 Subsidies lozingen	50,00%	0,00%	50,00%	63.090	31.545	0	31.545
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6610	25.1 Toezicht	66,00%	2,00%	32,00%	2.483.548	1.639.142	49.671	794.735
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6710	26.1 Bestuursrechtelijke handhaving	65,00%	4,00%	31,00%	1.048.422	681.474	41.937	325.011
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6720	26.2 Strafrechtelijke handhaving	66,00%	2,00%	32,00%	234.747	154.933	4.695	75.119
netto lasten						5.514.249	2.922.660	1.790.740	800.849
bijdrage provincie								-1.790.740	
bedrijfsresultaat						3.723.509	2.922.660	0	800.849

Bijlage III

BBP-PRODUCTENLIJST NAAR PROGRAMMA'S

PROCES BGD	BBP BEHEERPRODUCT		Watersystemen	Waterveiligheid	Waterketen	2023 Totaal	Watersystemen	Waterveiligheid	Waterketen
Waterbeleid & Plannen	1120	1.2 Waterbeheersplan	75,00%	15,00%	10,00%	74.373	55.779	11.156	7.437
Waterbeleid & Plannen	1150	1.5 Thema- en gebiedsgerichte plannen	75,00%	10,00%	15,00%	2.416.591	1.812.443	241.659	362.489
Waterbeleid & Plannen	1155	1.6 Plannen afvalwaterketenbeleid	0,00%	0,00%	100,00%	1.287.000	0	0	1.287.000
Waterbeleid & Plannen	3110	6.1 Peilbesluiten	100,00%	0,00%	0,00%	348.775	348.775	0	0
Waterbeleid & Plannen	3120	6.2 Waterakkoorden	100,00%	0,00%	0,00%	9.641	9.641	0	0
Waterbeleid & Plannen	6110	22.1 Beheer keurkwartet en VTH-beleid	80,00%	20,00%	0,00%	80.678	64.542	16.136	0
Waterbeleid & Plannen	6410	27.1 Rioleringsplannen	50,00%	0,00%	50,00%	19.282	9.641	0	9.641
Waterbeleid & Plannen	6430	27.3 Stimulering derden aanpak diffuse emissies	50,00%	0,00%	50,00%	648.993	324.497	0	324.497
Waterbeleid & Plannen	51000	Bestuursprogramma en Kadernota	35,00%	15,00%	50,00%	182.769	63.969	27.415	91.384
Organisatie	31000	2 Organisatiebeleid en -beheer	35,00%	15,00%	50,00%	610.992	213.847	91.649	305.496
Organisatie	32000	3 Personeelsbeleid en -beheer	51,00%	11,00%	38,00%	3.488.635	1.779.204	383.750	1.325.681
Organisatie	32500	11 Informatiebeleid (en Automatisering)	51,00%	11,00%	38,00%	538.188	274.476	59.201	204.512
Organisatie	33000	4 Kwaliteitszorg-, arbeidsomstandigheden- en milieuzorgbeleid en -beheer	35,00%	15,00%	50,00%	1.215.156	425.305	182.273	607.578
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7110	31.1 Kostentoedeling en belastingverordeningen	27,00%	27,00%	46,00%	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7120	31.2 Aanslagen huishoudens en forfaitaire bedrijfsruimten	27,00%	27,00%	46,00%	4.956.300	1.338.201	1.338.201	2.279.898
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7130	31.3 Aanslagen zuiveringsheffing overige bedrijven	27,00%	27,00%	46,00%	391.080	105.592	105.592	179.897
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7140	31.4 Aanslagen watersysteemheffing gebouwd, ongebouwd en natuur	27,00%	27,00%	46,00%	13.980	3.775	3.775	6.431
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7145	31.5 Aanslagen verontreinigingsheffing	27,00%	27,00%	46,00%	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7150	31.6 Verzoek-, bezwaar- en beroepschriften huish. en forfaitaire bedrijfsruimten	27,00%	27,00%	46,00%	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7160	31.7 Bezwaar- en beroepschriften zuiveringsheffing overige bedrijven	27,00%	27,00%	46,00%	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7170	31.8 Bezwaar- en beroepschriften watersysteemheffing gebouwd, ongebouwd en pachters	27,00%	27,00%	46,00%	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7180	31.9 Bezwaar- en beroepschriften verontreinigingsheffing	27,00%	27,00%	46,00%	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7310	32.1 Betalingsverwerking aanslagen	27,00%	27,00%	46,00%	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7320	32.2 Kwijtschelding	27,00%	27,00%	46,00%	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7330	32.3 Invorderingsmaatregelen aanslagen	27,00%	27,00%	46,00%	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	8130	33.3 Beheer niet-reglementaire zaken	60,00%	20,00%	20,00%	520.401	312.241	104.080	104.080
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	9110	a Onvoorzien	33,00%	14,00%	53,00%	500.000	165.000	70.000	265.000
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	9120	b Mutaties 'algemene' reserves	specifiek	specifiek	specifiek	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	9130	c Belastingopbrengst	specifiek	specifiek	specifiek	0			
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	9140	e Dividenden en overige algemene opbrengsten	33,00%	14,00%	53,00%	-2.100.000	-693.000	-294.000	-1.113.000
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	9150	Opbrengst CBL en Switchtransactie	33,00%	14,00%	53,00%	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	34000	6 Algemeen-bestuurlijke en -juridische ondersteuning	51,00%	11,00%	38,00%	945.892	482.405	104.048	359.439
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	41000	7 (Concern)control en) Financieel beleid	35,00%	15,00%	50,00%	284.573	99.601	42.686	142.287
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	42000	8 Meerjarenraming en begroting	35,00%	15,00%	50,00%	131.260	45.941	19.689	65.630
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	43000	10 Comptabiliteit	35,00%	15,00%	50,00%	644.603	225.611	96.690	322.301
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	45000	9 Managements- en bestuursrapportages	35,00%	15,00%	50,00%	263.919	92.372	39.588	131.960
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	73000	Nieuwbouw projecten	0,00%	0,00%	0,00%	0	0	0	0
Bestuur & Communicatie	8110	33.1 Bestuur	52,00%	15,00%	33,00%	2.433.747	1.265.549	365.062	803.137
Bestuur & Communicatie	8120	33.2 Bestuursondersteuning	52,00%	15,00%	33,00%	738.202	383.865	110.730	243.607
Bestuur & Communicatie	8210	34.1 Externe communicatie	45,00%	10,00%	45,00%	906.390	407.875	90.639	407.875
Bestuur & Communicatie	55000	5 Interne voorlichting	51,00%	11,00%	38,00%	263.525	134.398	28.988	100.139

Programmeren & Monitoren	1110	1.1 Beheersplan waterkeringen	0,00%	100,00%	0,00%	132.471	0	132.471	0
Programmeren & Monitoren	1125	1.2 Beheersplan watersystemen	100,00%	0,00%	0,00%	211.688	211.688	0	0
Programmeren & Monitoren	1140	1.4 Beheersplan vaarwegenbeheer	100,00%	0,00%	0,00%	33.703	33.703	0	0
Programmeren & Monitoren	1160	1.7 Calamiteitenplannen	43,00%	40,00%	17,00%	339.930	146.170	135.972	57.788
Programmeren & Monitoren	1165	1.6 Beheersplan zuiveren	0,00%	0,00%	100,00%	0	0	0	0
Programmeren & Monitoren	2110	3.1 Legger waterkeringen	0,00%	100,00%	0,00%	168.414	0	168.414	0
Programmeren & Monitoren	2120	3.2 Beheersregister waterkeringen	0,00%	100,00%	0,00%	134.824	0	134.824	0
Programmeren & Monitoren	2130	3.3 Veiligheidstoetsing waterkeringen	0,00%	100,00%	0,00%	2.001.308	0	2.001.308	0
Programmeren & Monitoren	2210	4.1 Aanleg en verwerving primaire waterkeringen	0,00%	100,00%	0,00%	9.797.354	0	9.797.354	0
Programmeren & Monitoren	2230	4.3 Aanleg en verwerving regionale waterkeringen	0,00%	100,00%	0,00%	1.808.101	0	1.808.101	0
Programmeren & Monitoren	2250	4.5 Aanleg en verwerving overige waterkeringen	0,00%	100,00%	0,00%	55.845	0	55.845	0
Programmeren & Monitoren	2410	5.1 Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	0,00%	100,00%	0,00%	6.697	0	6.697	0
Programmeren & Monitoren	3130	6.3 Legger waterlopen en kunstwerken	100,00%	0,00%	0,00%	274.961	274.961	0	0
Programmeren & Monitoren	3140	6.4 Beheersregister waterlopen en kunstwerken	100,00%	0,00%	0,00%	230.817	230.817	0	0
Programmeren & Monitoren	3210	7.1 Aanleg en verwerving waterlopen	100,00%	0,00%	0,00%	4.856.024	4.856.024	0	0
Programmeren & Monitoren	3230	7.3 Bouw en verwerving kunstwerken passieve waterbeheersing	100,00%	0,00%	0,00%	124.425	124.425	0	0
Programmeren & Monitoren	3510	9.1 Bouw en verwerving kunstwerken actieve waterbeheersing	100,00%	0,00%	0,00%	3.974.633	3.974.633	0	0
Programmeren & Monitoren	3610	10.1 Calamiteitenbestrijding watersystemen	100,00%	0,00%	0,00%	354.908	354.908	0	0
Programmeren & Monitoren	3710	11.1 Monitoring waterkwaliteit	100,00%	0,00%	0,00%	788.204	788.204	0	0
Programmeren & Monitoren	3720	11.2 Monitoring waterkwaliteit	100,00%	0,00%	0,00%	2.723.412	2.723.412	0	0
Programmeren & Monitoren	3730	11.2 Monitoring grondwater	100,00%	0,00%	0,00%	264.794	264.794	0	0
Programmeren & Monitoren	4110	12.1 Bouw en verwerving transportstelsels	0,00%	0,00%	100,00%	11.965.523	0	0	11.965.523
Programmeren & Monitoren	4140	Calamiteitenbestrijding transportstelsels	0,00%	0,00%	100,00%	0	0	0	0
Programmeren & Monitoren	4210	13.1 Bouw en verwerving zuiveringsinstallaties	0,00%	0,00%	100,00%	12.481.029	0	0	12.481.029
Programmeren & Monitoren	4270	Calamiteitenbestrijding zuiveringsinstallaties	0,00%	0,00%	100,00%	0	0	0	0
Programmeren & Monitoren	4310	14.1 Bouw en verwerving slibverwerkingsinstallaties	0,00%	0,00%	100,00%	2.329.049	0	0	2.329.049
Programmeren & Monitoren	4350	Calamiteitenbestrijding slibverwerking	0,00%	0,00%	100,00%	0	0	0	0
Programmeren & Monitoren	5110	19.1 Legger vaarwegen, kunstwerken en havens	100,00%	0,00%	0,00%	39.985	39.985	0	0
Programmeren & Monitoren	5120	19.2 Beheersregister vaarwegen, kunstwerken en havens	100,00%	0,00%	0,00%	33.266	33.266	0	0
Programmeren & Monitoren	5210	20.1 Aanleg en verwerving vaarwegen en havens	100,00%	0,00%	0,00%	6.069	6.069	0	0
Programmeren & Monitoren	5240	20.4 Bouw en verwerving kunstwerken vaarwegenbeheer	100,00%	0,00%	0,00%	127.844	127.844	0	0
Programmeren & Monitoren	5320	21.2 Calamiteitenbestrijding vaarwegen en havens	100,00%	0,00%	0,00%	0	0	0	0
Programmeren & Monitoren	61000	12 Centrale (geografische informatie	49,88%	30,00%	20,12%	1.623.273	809.688	486.982	326.602
Facilitair & ICT	35000	13 Huisvesting (algemeen)	51,00%	11,00%	38,00%	3.008.425	1.544.411	328.582	1.135.432
Facilitair & ICT	36000	14 Interne faciliteiten	51,00%	11,00%	38,00%	6.625.289	3.378.898	728.782	2.517.610
Facilitair & ICT	44000	11 (Informatiebeleid en) Automatisering	51,00%	11,00%	38,00%	8.355.963	4.261.541	919.156	3.175.266
Onderhouden	2220	4.2 Onderhoud primaire waterkeringen	0,00%	100,00%	0,00%	1.798.140	0	1.798.140	0
Onderhouden	2240	4.4 Onderhoud regionale waterkeringen	0,00%	100,00%	0,00%	610.984	0	610.984	0
Onderhouden	2260	4.6 Onderhoud overige waterkeringen	0,00%	100,00%	0,00%	172.580	0	172.580	0
Onderhouden	2270	4.7 Voorzieningen verwante belangen waterkeringen	0,00%	100,00%	0,00%	0	0	0	0
Onderhouden	2280	4.8 Muskusrattenbestrijding	0,00%	100,00%	0,00%	510.721	0	510.721	0
Onderhouden	3220	7.2 Onderhoud waterlopen	100,00%	0,00%	0,00%	9.940.949	9.940.949	0	0
Onderhouden	3240	7.4 Onderhoud kunstwerken passieve waterbeheersing	100,00%	0,00%	0,00%	238.326	238.326	0	0
Onderhouden	3250	7.5 Kwaliteitsmaatregelen in oppervlaktewater	100,00%	0,00%	0,00%	727.604	727.604	0	0
Onderhouden	3260	7.6 Voorzieningen verwante belangen watersystemen	100,00%	0,00%	0,00%	24.424	24.424	0	0

Onderhouden	3270	7.7 Muskusrattenbestrijding	100,00%		0,00%	510.721	510.721	0	0
Onderhouden	3410	8.1 Baggerprogramma	100,00%		0,00%	311.126	311.126	0	0
Onderhouden	3420	8.2 Verwijdering en verspreiding van baggerspecie	100,00%		0,00%	2.372.679	2.372.679	0	0
Onderhouden	3430	8.3 Verwijdering en verwerking van baggerspecie	100,00%		0,00%	286.250	286.250	0	0
Onderhouden	3440	8.4 Bijdragen aan derden voor baggeren	100,00%		0,00%	0	0	0	0
Onderhouden	3450	8.5 Saneringsprogramma	100,00%		0,00%	0	0	0	0
Onderhouden	3460	8.6 Sanering waterbodems	100,00%		0,00%	76.510	76.510	0	0
Onderhouden	3520	9.2 Onderhoud kunstwerken actieve waterbeheersing	100,00%		0,00%	2.282.810	2.282.810	0	0
Onderhouden	4120	12.2 Onderhoud transportstelsels	0,00%		100,00%	3.816.771	0	0	3.816.771
Onderhouden	4220	13.2 Onderhoud zuiveringsinstallaties	0,00%		100,00%	5.773.178	0	0	5.773.178
Onderhouden	4260	13.6 IBA-inrichtingen	0,00%		100,00%	141.773	0	0	141.773
Onderhouden	4320	14.2 Onderhoud slibverwerkingsinstallaties	0,00%		100,00%	1.722.606	0	0	1.722.606
Onderhouden	5220	20.2 Onderhoud vaarwegen en havens	100,00%		0,00%	356.001	356.001	0	0
Onderhouden	5221	Onderh vaarweg het Oude Maasje	100,00%		0,00%	3.072	3.072	0	0
Onderhouden	5230	20.3 Baggeren vaarwegen en havens	100,00%		0,00%	655.544	655.544	0	0
Onderhouden	5231	20.3a Wegwerken baggerachterstanden vaarwegen	100,00%		0,00%	22.520	22.520	0	0
Onderhouden	5250	20.5 Onderhoud kunstwerken vaarwegenbeheer	100,00%		0,00%	661.626	661.626	0	0
Onderhouden	5270	20.7 Voorzieningen verwante belangen vaarwegenbeheer	100,00%		0,00%	125.789	125.789	0	0
Onderhouden	5310	21.1 Verkeersregeling en verkeersveiligheid vaarwegen en havens	100,00%		0,00%	37.398	37.398	0	0
Onderhouden	71000	Muskusrattenbestrijding	50,00%	50,00%	0,00%	0	0	0	0
Bedienen	3530	9.3 Bediening kunstwerken actieve waterbeheersing	100,00%		0,00%	2.054.476	2.054.476	0	0
Bedienen	4130	12.3 Beheer transportstelsels	0,00%		100,00%	3.771.001	0	0	3.771.001
Bedienen	4230	13.3 Beheer zuiveringsinstallaties	0,00%		100,00%	7.367.851	0	0	7.367.851
Bedienen	4240	13.4 WVO-heffing effluent	0,00%		100,00%	819.200	0	0	819.200
Bedienen	4250	13.5 Subsidies afhaakproblematiek	0,00%		100,00%	0	0	0	0
Bedienen	4330	14.3 Beheer slibverwerkingsinstallaties	0,00%		100,00%	3.006.642	0	0	3.006.642
Bedienen	4340	14.4 Afzet slib/restproducten	0,00%		100,00%	7.435.231	0	0	7.435.231
Bedienen	4410	15.1 Afvalwaterbehandeling door derden	0,00%		100,00%	3.293.827	0	0	3.293.827
Bedienen	5260	20.6 Bediening kunstwerken vaarwegenbeheer	100,00%		0,00%	480.643	480.643	0	0
	21000	1 Centraal management	51,00%	11,00%	38,00%	684.140	348.912	75.255	259.973
Bouwen	n.v.t.		0,00%		0,00%	0	0	0	0
Concerncontrol	53000	7 Concerncontrol (en financieel beleid)	34,00%	16,00%	50,00%	184.954	62.884	29.593	92.477
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	1210	2.1 Plannen van derden	80,00%	20,00%	0,00%	1.125.797	900.638	225.159	0
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6210	23.1 Vergunningen en meldingen	77,00%	20,00%	3,00%	1.657.501	1.276.276	331.500	49.725
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6310	24.1 Wabo adviezen	50,00%	0,00%	50,00%	449.494	224.747	0	224.747
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6320	24.2 Adviezen Waterwet aan andere waterbeheerders	50,00%	50,00%	0,00%	43.200	21.600	21.600	0
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6420	27.2 Subsidies lozingen	50,00%	0,00%	50,00%	63.090	31.545	0	31.545
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6610	25.1 Toezicht	40,00%	28,00%	32,00%	2.483.548	993.419	695.393	794.735
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6710	26.1 Bestuursrechtelijke handhaving	59,00%	10,00%	31,00%	1.048.422	618.569	104.842	325.011
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6720	26.2 Strafrechtelijke handhaving	58,00%	10,00%	32,00%	234.747	136.153	23.475	75.119
						166.077.036	59.720.194	24.542.736	81.814.106

Bijlage IV

STAAT VAN VASTE ACTIVA

Staat van activa ingedeeld naar categorieën Waterschapswet Begroting 2023 (alle bedragen x € 1.000)	Aanschafwaarde 1/1		Externe vermeerderingen		Geactiveerde lasten	Externe verminderingen		NETTO UITGAVEN TOTAAL	Aanschafwaarde 31/12	
	Aanschafwaarde	Subsidies/ bijdragen	Overname	Nieuwbouw Derden		Verkoop	Subsidie/Bijdrage lopend jaar		Aanschafwaarde	Subsidies/ bijdragen
Immateriële vaste activa	171.973	7.001	0	15.248	0	0	758	14.491	187.221	7.759
Sluiten geldleningen en saldo agio/disagio	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Uitgaven Onderzoek en Ontwikkeling	29.619	3.979	0	2.068	0	0	75	1.993	31.687	4.054
Subsidies en Bijdragen aan bedrijven	618	0	0	2	0	0	0	2	620	0
Subsidies en bijdragen aan rijk	8.939	0	0	8.705	0	0	0	8.705	17.644	0
Subsidies en bijdragen aan openbare lichamen	9.830	568	0	778	0	0	300	478	10.608	868
Subsidies en bijdragen aan overigen	699	125	0	809	0	0	383	427	1.509	507
Geactiveerde bijdrage rijk	79.254	0	0	0	0	0	0	0	79.254	0
Overige immateriële vaste activa	43.014	2.329	0	2.886	0	0	0	2.886	45.900	2.329
Materiële vaste activa -in exploitatie	998.601	285.961	0	319	0	0	0	319	998.919	285.961
Gronden en terreinen	13.493	5.362	0	6	0	0	0	6	13.499	5.362
Vervoermiddelen	5.598	0	0	0	0	0	0	0	5.598	0
Machines, apparaten en werktuigen	11.712	938	0	0	0	0	0	0	11.712	938
Bedrijfsgebouwen	43.443	837	0	16	0	0	0	16	43.458	837
Dienstwoningen	463	0	0	0	0	0	0	0	463	0
Waterkeringen	166.175	130.964	0	0	0	0	0	0	166.175	130.964
Watergangen, kunstwerken en gemalen	206.525	70.659	0	0	0	0	0	0	206.525	70.659
Zuiveringstechnische Werken Transportsyst.	219.597	42.395	0	297	0	0	0	297	219.894	42.395
Zuiveringstechnische Werken Zuiveringsinst.	253.726	23.395	0	0	0	0	0	0	253.726	23.395
Zuiveringstechnische Werken Slibverw.inst.	51.020	2.084	0	0	0	0	0	0	51.020	2.084
Vaarwegen en havens	24.072	9.328	0	0	0	0	0	0	24.072	9.328
Overige materiële vaste activa	2.775	0	0	0	0	0	0	0	2.775	0
Materiële vaste activa -onderhanden werken	170.470	43.590	2.938	82.243	0	0	12.326	73.856	256.652	55.916
Gronden en terreinen	8.753	0	0	339	0	0	0	339	9.092	0
Vervoermiddelen	29	0	419	0	0	0	0	419	448	0
Machines, apparaten en werktuigen	3.180	0	2.519	0	0	0	0	2.519	5.699	0
Bedrijfsgebouwen	1.521	0	0	1.647	0	0	0	1.647	3.168	0
Dienstwoningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Waterkeringen	21.109	2.521	0	31.996	0	0	3.857	28.140	53.105	6.378
Watergangen, kunstwerken en gemalen	72.744	39.208	0	15.939	0	0	6.408	9.531	88.682	45.616
Zuiveringstechnische Werken Transportsyst.	46.718	1.134	0	16.153	0	0	458	15.696	62.871	1.591
Zuiveringstechnische Werken Zuiveringsinst.	9.881	58	0	11.175	0	0	0	11.175	21.056	58
Zuiveringstechnische Werken Slibverw.inst.	2.685	0	0	587	0	0	0	587	3.272	0
Vaarwegen en havens	3.851	669	0	5.407	0	0	1.604	3.804	9.258	2.273
Overige materiële vaste activa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Financiële vaste activa	42.340	0	0	0	0	0	0	0	42.340	0
Kapitaalverstrekingen bedrijven	42.007	0	0	0	0	0	0	0	42.007	0
Kapitaalverstrekingen overheden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Verstrekte geldleningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige uitzettingen	333	0	0	0	0	0	0	0	333	0
TOTALE VASTE ACTIVA	1.383.384	336.552	2.938	98.810	0	0	13.083	88.665	1.485.132	349.636

Staat van activa ingedeeld naar categorieën Waterschapswet Begroting 2023 (alle bedragen x € 1.000)	Totale afschrijving per 1/1	Afschrijvingen 2023		Totale afschrijving 31/12	Boekwaarde		Rente 2023	Totale kapitaallasten 2023
		Normale afschrijving	Extra afschrijving		Boekwaarde per 1/1	Boekwaarde per 31/12		
Immateriële vaste activa	107.132	13.197	87	120.415	57.839	59.047	996	14.144
Sluiten geldleningen en saldo agio/disagio	0	0	0	0	0	0	0	0
Uitgaven Onderzoek en Ontwikkeling	16.720	2.320	87	19.127	8.920	8.506	152	2.522
Subsidies en Bijdragen aan bedrijven	0	0	0	0	618	620	9	9
Subsidies en bijdragen aan rijk	537	2.095	0	2.632	8.402	15.012	195	2.286
Subsidies en bijdragen aan openbare lichamen	3.494	201	0	3.695	5.768	6.045	92	293
Subsidies en bijdragen aan overigen	260	14	0	274	315	728	8	20
Geactiveerde bijdrage rijk	54.533	6.619	0	61.152	24.721	18.102	378	6.997
Overige immateriële vaste activa	31.589	1.947	0	33.536	9.096	10.034	161	2.017
Materiële vaste activa -in exploitatie	391.546	25.525	0	417.070	321.093	295.887	4.914	30.438
Gronden en terreinen	1.855	87	0	1.942	6.276	6.195	96	183
Vervoermiddelen	4.346	723	0	5.070	1.252	529	19	743
Machines, apparaten en werktuigen	9.350	515	0	9.864	1.424	910	18	532
Bedrijfsgebouwen	17.227	1.200	0	18.427	25.379	24.195	389	1.589
Dienstwoningen	216	9	0	226	247	238	4	13
Waterkeringen	10.814	1.246	0	12.060	24.396	23.150	373	1.619
Watergangen, kunstwerken en gemalen	61.303	5.150	0	66.454	74.563	69.413	1.141	6.292
Zuiveringstechnische Werken Transportsyst.	92.675	6.106	0	98.781	84.527	78.718	1.296	7.402
Zuiveringstechnische Werken Zuiveringsinst.	152.816	8.266	0	161.081	77.516	69.250	1.187	9.452
Zuiveringstechnische Werken Slibverw.inst.	31.363	1.480	0	32.843	17.573	16.093	269	1.749
Vaarwegen en havens	8.354	639	0	8.993	6.390	5.751	98	737
Overige materiële vaste activa	1.227	103	0	1.330	1.548	1.446	24	127
Materiële vaste activa -onderhanden werken	1.648	6.336	0	7.984	125.233	192.753	2.482	8.377
Gronden en terreinen	0	6	0	6	8.753	9.086	137	139
Vervoermiddelen	0	21	0	21	29	427	4	17
Machines, apparaten en werktuigen	67	469	0	536	3.113	5.163	67	451
Bedrijfsgebouwen	14	71	0	86	1.507	3.082	36	92
Dienstwoningen	0	0	0	0	0	0	0	0
Waterkeringen	11	24	0	34	18.578	46.693	500	520
Watergangen, kunstwerken en gemalen	369	1.338	0	1.708	33.167	41.359	581	1.921
Zuiveringstechnische Werken Transportsyst.	1.145	3.251	0	4.396	44.439	56.884	800	3.865
Zuiveringstechnische Werken Zuiveringsinst.	0	706	0	706	9.823	20.292	236	791
Zuiveringstechnische Werken Slibverw.inst.	5	183	0	188	2.681	3.084	46	229
Vaarwegen en havens	37	265	0	302	3.144	6.683	77	351
Overige materiële vaste activa	0	0	0	0	0	0	0	0
Financiële vaste activa	37.216	427	0	37.643	5.124	4.697	229	657
Kapitaalverstrekkingen bedrijven	37.216	427	0	37.643	4.791	4.364	229	657
Kapitaalverstrekkingen overheden	0	0	0	0	0	0	0	0
Verstrekte geldleningen	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige uitkeringen	0	0	0	0	333	333	0	0
TOTALE VASTE ACTIVA	537.541	45.485	87	583.113	509.290	552.384	8.622	53.616

Bijlage V

STAAT VAN GELDLENINGEN (GECOMPRIMEERD)

	SOORT LENING <i>(alle bedragen x € 1.000)</i>	Restantbedrag lening begin boekjaar	MUTATIES IN 2023		Restantbedrag lening einde boekjaar	Aflossing in het volgend boekjaar	Totaal rente ten laste van het boekjaar	Gemiddelde restantlooptijd	Gemiddelde rentevoet
			Vermeerderingen nieuwe leningen	Verminderings aflossingen					
A	Obligatieleningen								
B	Andere geldleningen financiële instellingen	475.168	55.000	30.163	500.006	14.746	8.612	20,9	2,30%
C	Bij waterschap gestorte waarborgsommen								
D	Overig								
	TOTAAL	475.168	55.000	30.163	500.006	14.746	8.612	20,9	2,30%

Bijlage VI

PRINCIPES TOEREKENING KOSTEN EN OPBRENGSTEN AAN DE BEHEERPRODUCTEN

Wijze van doorberekening kostenplaatsen

Sleutel	Toerekening van:	Toerekening aan:	Principe van toerekening
Sleutel A	Kostenplaats 1010 Kapitaallasten	Beheerproducten	Op basis van specifiek nut (staat van activa)
Sleutel B	Kostenplaatsen teams/processen (personeelskosten) 2000 t/m 2999	Beheerproducten	Op basis van begrote uren/fte's per beheerproduct

Wijze van doorberekening ondersteunende beheerproducten

De programma's Buiten Gewoon Doen maken gebruik van 11 processen om de waterschapsdoelen te realiseren. Hierbij is geen onderscheid meer tussen primaire en ondersteunende processen. Met ingang van de gewijzigde Begroting 2020 Buiten Gewoon Doen worden de kosten van de ondersteunende beheerproducten dan ook niet meer toegerekend aan de primaire beheerproducten. Alle beheerproducten kennen een sleutel naar de wettelijke taken (zie bijlage II) en de programma's Buiten Gewoon Doen (zie bijlage III).

Hierop zijn twee uitzonderingen.

1. Er wordt nog steeds op basis van de projecturen een deel van de kosten van huisvesting en ICT doorbelast naar de projecten.
De resterende kosten worden via de verdeelsleutel in de productenlijst direct naar de taken en programma's doorbelast.
2. Vanwege afspraken die gemaakt zijn rondom het muskusrattenbeheer worden er vanuit de ondersteunende processen nog steeds kosten doorbelast naar het product muskusrattenbeheer, ten behoeve van de kostenverrekening naar de drie deelnemende waterschappen (waterschap De Dommel, Waterschap Aa en Maas en Waterschap Brabantse Delta).

Bijlage VII

RESULTATENTABEL PROGRAMMA WATERSYSTEMEN

Resultaat	Einddoel	Jaar	% geprogrammeerd in 2022	% in voorbereiding gedurende 2023	% in uitvoering gedurende 2023	% cumulatief eind 2023 gerealiseerd
KRW-maatregelenpakket						
Realisatie KRW-maatregelenpakket* (% gerealiseerd)	100%	2027	Voor de voortgang van de 812 ha N2000 en 1428 ha primaire natte natuurparels wordt verwezen naar de GGOR maatregelen.			40%
Natte natuurparels (aantal ha gerealiseerd)	2240	2027				20%
Beek en kreekherstel (aantal km gerealiseerd)	61	2027	100%	25%	15%	10%
Bouwen met Natuur (aantal km gerealiseerd)	83	2027	100%	20%	0%	0%
Ecologische verbindingzones (aantal km gerealiseerd)	67	2027	100%	30%	50%	5%
Vispassages (stuks gerealiseerd)	16	2027	100%	45%	0%	55%
Onderzoeken/pilots (stuks uitgevoerd)	20	2027	100%	10%	10%	15%
Akkerrandenbeheer (aantal km met overeenkomst)	999	jaarlijks	100%	-	100%	100%
Extensief onderhoud (aantal km extensief onderhouden)	467	jaarlijks	100%	-	100%	100%
Aanpak wateroverlast						
Eenvoudige aandachtspunten in het landelijk gebied uit de NBW-toetsing 2019 aangepakt (aantal knelpunten aangepakt)	36	2027	50%	10%	0%	0%
Reguliere aandachtspunten in het landelijk gebied uit de NBW-toetsing 2019 aangepakt (aantal knelpunten aangepakt)	48	2027	50%	10%	0%	0%
Aandachtspunten in het stedelijk gebied uit de NBW-toetsing 2019 aangepakt (aantal knelpunten aangepakt)	26	2027	50%	10%	0%	0%
Zoet water in de Zuidwestelijke Delta						
Afgesproken maatregelen 'slimmer regionaal waterbeheer' zijn uitgevoerd (aantal maatregelen uitgevoerd)	10	2027	80%	0%	0%	0%
Afgesproken maatregelen 'hergebruik effluent' zijn uitgevoerd (aantal maatregelen uitgevoerd)	pm	2027	0%	0%	0%	0%
Afgesproken maatregelen 'monitoren en modelleren' zijn uitgevoerd (aantal maatregelen uitgevoerd)	1 + pm	2027	20%	20%	0%	0%
Maatregelen voor hergebruik water aan de voet de Brabantse Wal (samen met Zeeland)	pm	2027	0%	0%	0%	0%
Optimaliseren zoetwatervoorziening in de polders langs het Volkerak-Zoommeer (Prins Hendrikpolder, Auvernepolder en polders van Nieuw-Vossemeer)	pm	2027	0%	0%	0%	0%
Freshem (eenmalige bijdrage)	€ 25.000	2022	-	-	-	100%
GGOR en verdrogingsbestrijding						
Maatregelen genomen voor hydrologisch herstel N2000-gebieden (aantal ha gerealiseerd)	812	2027	100%	40%	0%	50%
Maatregelen genomen voor hydrologisch herstel van de primaire natte natuurparels (aantal ha gerealiseerd)	1428	2027	100%	0%	5%	5%
Maatregelen genomen voor hydrologisch herstel van overige verdroogde natuurgebieden (aantal ha gerealiseerd)	1500	2027	10%	0%	0%	0%
Mogelijke acties vanuit Commissie Droogte (afhankelijk van bestuurlijk commitment waterschap-pen, nog te besluiten en evt. concretiseren in 2023)						
Watersysteem ombouwen naar een watervasthouden systeem	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Toevoegen meer grondwater door meer infiltratie in zowel landelijk als stedelijk gebied	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Eventueel extra zuiveren effluent in verband met hergebruik	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Nemen van vernattingsmaatregelen in bufferzones rondom natuurgebieden	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Gebiedsgerichte strategieën opstellen voor invullen van opgaven met andere partijen	pm	pm	pm	pm	pm	pm

#Toelichting:			
Alle genoemde percentages zijn afgerond op (een veelvoud van) 5%			
% geprogrammeerd in 2023 = % van het einddoel wat is opgenomen in het investeringsprogramma (concreet gekoppeld aan of gereserveerd voor projecten)/de exploitatie (financieel)			
% in voorbereiding gedurende 2023 = % wat in 2023 naar verwachting in voorbereiding is*			
% in uitvoering gedurende 2023 = % wat in 2023 naar verwachting in uitvoering is*			
% cumulatief eind 2023 gerealiseerd = % wat eind 2023 naar verwachting gerealiseerd is (van de totaalopgave)			
<i>* voorbereiding of uitvoering > keuze gemaakt op basis waar het zwaartepunt naar verwachting ligt in het lopende jaar</i>			
			Begroting 2023
Onderdelen risicogestuurd beheer en onderhoud			
Legger op orde - inclusief halfjaarlijkse update en uitgelijnd proces voor doorgeven wijzigingen	werkend	2023	werkend
Assetmanagement is doorontwikkeld tot certificeerbaar niveau op NEN ISO 55000 (status)	certificeerbaar	2024	start
Implementatie PA/PI (procesautomatisering en procesinformatisering)	gereed	2027	Uitrol van het integraal concept over meerdere locaties via andere projecten (o.a. RWZI Bath en een aantal rioolgemalen), daarnaast worden generieke bouwblokken ontwikkeld

BIJLAGE VIII

BEGROTING MUSKUSRATTENBEHEER

Zaaknr. : 553003
Kenmerk : 553004

Gemeenschappelijke regeling Muskusratten- en beverrattenbestrijding Noord-Brabant

Aanleiding

Op grond van de aangepaste Waterwet is de muskus- en beverrattenbestrijding vanaf 1-1-2011 een wettelijke waterschapstaak. Voordien was het beheer provinciaal georganiseerd. Door de waterschappen Aa en Maas, De Dommel en Brabantse Delta is daartoe een gemeenschappelijke regeling getroffen voor uitvoering van het muskus- en beverrattenbeheer in Noord-Brabant.

Muskus- en beverratten worden bestreden om schade aan vooral waterstaatswerken (zoals dijken, kades en oevers van watergangen) te voorkomen. Bij goed beheer is de muskus- en beverrattenpopulatie dermate laag, dat de vraatschade aan natuurlijke vegetaties en gewassen minimaal is of niet voorkomt. Voor zowel de muskusrat als de beverrat is uitroeiing in het binnenland de landelijke doelstelling. De bestrijding geschiedt met louter mechanische vangmiddelen, zoals klemmen en vangkooien. In het gehele gebied zijn 30 personen actief die jaarlijks muskus- en beverratten speuren en vangen. In natuurgebieden worden met de betreffende beheerder afspraken gemaakt over methode en tijdstip van betreden. Sinds 2015 worden de vangstgegevens digitaal in het veld geregistreerd.

De landelijke veldproef is in maart 2017 beëindigd. De afhandeling van de schades in het proefgebied Dinteloord heeft een verloop van 5 jaar met als laatste jaar 2022. De kosten van herstel worden vergoed door de Unie van Waterschappen en over een periode van 5 jaar op een totaal van € 500.000 begroot. De populatie in het proefgebied is teruggebracht tot normaal onderhoudsniveau, waarbij extra inzet niet meer nodig is.

Naar aanleiding van voornoemde veldproef heeft de Commissie Muskus en Beverratten een vervolgonderzoek laten uitvoeren naar de haalbaarheid van een nieuwe strategie. De uitkomst hiervan was dat in juni 2019 de 21 waterschappen in Nederland hebben besloten tot een strategie, waarbij de muskusrat wordt teruggedrongen tot aan de landsgrens. Het project "Terugdringen tot aan de Landsgrens" is derhalve het nieuwe ijkpunt voor de bestrijding in Nederland. In 2034 willen de gezamenlijke 8 bestrijdingsorganisaties, verantwoordelijk voor de uitvoering van de muskus- en beverrattenbestrijding, hieraan voldoen. Om dit te realiseren moet het aantal velduren voor Brabant op jaarbasis op 30.000 uitkomen. Dit is omgerekend 1,25 velduur per kilometer water per jaar overeenkomstig het landelijk vastgestelde uitgangspunt. Vanaf 2021 is hiertoe een impuls gegeven door 2 extra fte in te zetten. Op termijn kunnen deze via natuurlijke afvloeiing weer afnemen. Belangrijk hierbij is dat we de neergaande lijn door kunnen zetten en in staat zijn operende en verborgen populaties te elimineren om zodoende richting de nul optie te gaan.

Door de muskusrattenpopulatie zo laag mogelijk te houden, kan het aantal uitstaande vangmiddelen laag worden gehouden. De vangmiddelen en -methoden zijn zodanig aangepast dat bijvangsten (vangsten niet zijnde muskus- of beverrat) tot een minimum worden beperkt. Mede daardoor is het aantal bijvangsten ook relatief laag en vormen de bijvangsten daardoor geen bedreiging voor het voortbestaan van de betreffende diersoorten.

In 2021 zijn 4519 muskusratten en 11 beverratten gevangen met een inzet van 29.444 velduren. In 2020 was het aantal vangsten 5080 muskusratten en 9 beverratten met een inzet van 27.073 velduren. In 2019 was het aantal vangsten 5098 tegen 26.490 velduren. De noodzakelijk neergaande vangsttrend in relatie tot de landelijk vastgestelde strategische doelstelling van terugdringing tot de landsgrenzen in 2034 is hiermee in 2021 goed ingezet. Vanwege langdurig ziekteverzuim is de doelstelling van 30.000 velduren net niet gehaald in 2021. Normaliter zal het voorwaardelijk aantal velduren van 30.000 op jaarbasis gerealiseerd worden. Uit de resultaten van zowel vangsten als inzet aan uren blijkt dat we op koers liggen in relatie tot de landelijke strategie.

Solidariteitsfinanciering muskusratten

Op verzoek van de ledenvergadering van de Unie van Waterschappen van 14 juni 2019 heeft de Commissie Muskus- en Beverratten een advies opgesteld voor de financiering van het project "Terugdringen tot aan de landsgrens" op basis van solidariteit tussen de waterschappen. De Ledenvergadering van de Unie heeft op 24 juni 2022 ingestemd met de solidariteitsfinanciering muskusratten. Dit betekent dat:

- De kosten van de grens- en rivierbewaking volgens een verdeelsleutel die bestaat uit 50% gelijkelijk worden verdeeld over de waterschappen en 50% naar rato van de WOZ waarde.
- De solidariteitsbijdrage stapsgewijs wordt ingevoerd: 25% in 2023, vermeerderd met 25% in 2027 en vermeerderd met 50% in 2031.

De uiteindelijke verwachte besparing (na 2031) voor alle waterschappen wordt geraamd op € 15 miljoen per jaar, waarvan ca € 835.000 per jaar voor de waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta en De Dommel tezamen.

De solidariteitsbijdrage wordt door de Unie bij de individuele waterschappen in rekening gebracht volgens onderstaand overzicht.

waterschap	per jaar te betalen solidariteitsbijdrage 2023 t/m 2026 25%	per jaar te betalen solidariteitsbijdrage 2027 t/m 2030 50%	per jaar te betalen solidariteitsbijdrage vanaf 2031 100%
Aa en Maas	€ 49.876	€ 99.751	€ 199.502
Brabantse Delta	€ 51.826	€ 103.652	€ 207.303
Dommel	€ 55.815	€ 111.629	€ 223.258
Totaal	€ 157.516	€ 315.032	€ 630.063

In 2023 zal daarvan 25% in rekening worden gebracht door de Unie bij de waterschappen.

Dit loopt dus niet via de gemeenschappelijke regeling. Dit komt overeen met de werkwijze die al gehanteerd wordt voor de bijdrage landelijke kosten coördinatie en beverratten-bestrijding.

De vergoeding voor de meerkosten van de rivier- en grensbewaking is gebaseerd op de benodigde inzet, dus het aantal uren en wordt voor de jaren vanaf 2023 als volgt geraamd.

waterschap	per jaar te ontvangen solidariteitsfinanciering 2023 t/m 2026 25%	per jaar te ontvangen solidariteitsfinanciering 2027 t/m 2030 50%	per jaar te ontvangen solidariteitsfinanciering vanaf 2031 100%
Aa en Maas	€ 26.583	€ 53.165	€ 106.330
Brabantse Delta	€ 85.018	€ 170.035	€ 340.070
Dommel	€ 60.373	€ 120.745	€ 241.490
Totaal	€ 171.973	€ 343.945	€ 687.890

De vergoeding wordt uitgekeerd aan de gemeenschappelijke regeling (GR), dus niet aan de individuele waterschappen.

De GR factureert bij de Unie de daadwerkelijke extra uren inzet aan de grens en de migratieroutes via beken en rivieren.

Voor 2023 wordt 25% geraamd: € 172.000.

Opgemerkt wordt dat de ramingen in het advies van de Commissie Muskus- en Beverratten gebaseerd zijn op de cijfers uit de begroting 2019 en dat bij bovenvermelde bedragen geen rekening is gehouden met inflatie in de periode 2019-2031.

Samengevat moeten de individuele waterschappen in de begroting 2023 rekening houden met:

- Bijdrage aan de GR Muskusrattenbestrijding NBR (via Brabantse Delta);
- Solidariteitsbijdrage 25% (via Unie);
- Landelijke vergoeding coördinatie en beverrattenbestrijding (via Unie) (in Unie begroting 2022 ca € 92.000 per waterschap).

Context

In de gemeenschappelijke regeling is opgenomen dat waterschap Brabantse Delta verantwoordelijk is voor het opstellen van een begroting. Volgens artikel 4, lid 1 van deze regeling dient het ontwerp van de begroting vooraf ter goedkeuring te worden voorgelegd aan de overige deelnemende waterschappen. Bestuurlijke afstemming heeft op 2 juni 2022 plaatsgevonden. Daarbij zijn twee conceptbegrotingen (versie 1 en 2) gepresenteerd. Tijdens de ledenvergadering van de Unie van 24 juni j.l. is besloten om de solidariteitsfinanciering in te voeren. Hiermee is inmiddels de definitieve versie 1 van de begroting 2023 bepaald. Hierna zal de begroting 2023 formeel ter goedkeuring aan de besturen van de waterschappen worden gestuurd.

Gemeenschappelijke Regeling Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant Begroting 2023

Kosten	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Salarissen en sociale lasten	€ 1.881.471	€ 1.962.000	€ 2.109.500
Overige personeelslasten	€ 77.091	€ 45.500	€ 62.500
Personeel van derden	€ - 0	€ 15.000	€ - 0
Duurzame gebruiksgoederen	€ 40.203	€ 45.000	€ 45.000
Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	€ 72.104	€ 80.000	€ 80.000
Energie	€ 185	€ 1.000	€ 1.000
Verzekering	€ 1.608	€ 2.500	€ 2.800
Onderhoud door derden	€ 12.121	€ 29.000	€ 20.000
Overige diensten door derden	€ 17.861	€ 27.000	€ 25.500
Doorbelaasting dienstauto's	€ 325.610	€ 314.000	€ 342.500
Doorbelaasting dienstkleiding	€ 28.000	€ 28.000	€ 29.000
Doorbelaasting ondersteunende beheerproducten	€ 268.373	€ 275.500	€ 275.200
Totaal kosten	€ 2.724.628	€ 2.825.500	€ 2.993.000
Opbrengsten			
Vergoeding beverrattenbeheer	€ 14.746	€ 10.000	€ 15.000
Vergoeding uit solidariteitsfinanciering	€	€	€ 172.000
Nog te dekken door waterschappen	€ 2.709.882	€ 2.815.500	€ 2.806.000
Totaal opbrengsten	€ 2.724.628	€ 2.825.500	€ 2.993.000
Te dekken per waterschap	€ 903.294	€ 938.500	€ 935.333
Inzet voorziening of bestemmingsreserve *)	-65.000	-48.000	-39.500
Bijdrage per waterschap	€ 838.294	€ 890.500	€ 895.833

*) voor waterschappen Aa en Maas en De Dommel voorziening; voor waterschap Brabantse Delta bestemmingsreserve

Toelichting op de begroting 2023

Salarissen en sociale lasten (raming 2023 € 2.109.500)

Begroting	2022	2023	Verschil
Salarissen	€ 1.255.000	€ 1.321.847	€ 66.847
Individueel Keuze Budget	€ 244.000	€ 276.208	€ 32.208
Sociale lasten	€ 353.000	€ 391.196	€ 38.196
Werkgeversaandeel ZVW	€ 99.000	€ 103.749	€ 4.749
Ambtsjubilea/bijzonder belonen	€ 9.000	€ 15.500	€ 6.500
Overwerk	€ 2.000	€ 1.000	€ -1000
Salarissen en sociale lasten	€ 1.962.000	€ 2.109.500	€ 147.500

De toegestane formatie bedraagt momenteel 32,8 fte, waarvan 2 tijdelijke fte in het kader het project "Terugdringen tot aan de landsgrens". Voorgesteld wordt de formatie uit te breiden met:

- 1 fte voor het uitvoeren van extra activiteiten voor muskusrattenbeheer als gevolg van de aanwezigheid van bevers.
 - 1 tijdelijke fte gedurende de periode medio 2023 tot medio 2024; dus 0,5 fte gerekend over 2023 en 0,5 fte gerekend over 2024.
- Dit houdt verband met het opnemen van IKB verlof voorafgaand aan de pensionering van een medewerker in 2024.

Voor de begroting 2023 is uitgegaan van de werkelijke salarissen per 1 mei 2022 vermeerderd met een stijging van 3,1%, waarvan 0,1% autonome loonstijging. Bij de raming voor de sociale lasten is rekening gehouden met een stijging van de premie ABP van 0,83%.

Overige personeelslasten (raming 2023 € 62.500)

Dit betreft de opleidingskosten, Arbozorg en vergoedingen voor de opslag van materieel. Van de totale raming van € 46.500 is € 35.000 bestemd voor opleidingskosten. In 2022 was hiervoor een raming van € 15.000 opgenomen. Vanwege de verplichtingen die voor 2023 al zijn aangegaan, is deze raming voor 2023 verhoogd. Voor Arbo is € 15.000 geraamd.

Personeel van derden

In verband met de tijdelijke fte uitbreiding wordt voor 2023 geen raming voor vervanging wegens ziekte opgenomen.

Duurzame gebruiksgoederen (raming 2023 € 45.000)

Deze raming betreft de aanschaf/inruil van quads, boten en aanhangwagens.

Overige gebruiks- en verbruiksgoederen (raming 2023 € 80.000)

Dit betreft de aanschafkosten van klemmen, gaas en kooien.

Energie (raming 2023 € 1.000)

Dit betreft de brandstofkosten van de vaar- en voertuigen.

Verzekering (raming 2023 € 2.800)

Dit betreft de kosten van de ongevallenverzekering en de materieelverzekering.

Onderhoud door derden (raming 2023 € 20.000)

Dit betreft de onderhoudskosten en keuringen van boten, aanhangwagens en quads. De kosten voor het onderhoud software van het digitale registratiesysteem zijn via het Waterschapshuis overgeheveld naar de individuele waterschappen.

Overige diensten door derden (raming 2023 € 25.500)

Dit betreft o.a. de kosten van telefoon, verblijfkosten en vergunningen. In vergelijking met de begroting 2022 is de raming voor telefoonkosten met € 3.000 verlaagd op grond van de werkelijke uitgaven in 2021 en reis-en verblijfkosten met € 2.500 verhoogd.

Doorbelasting dienstauto's (raming 2023 € 342.500)

De doorbelasting betreft de kapitaallasten en de overige jaarlijkse lasten. Bij de overige jaarlijkse lasten gaat het om brandstof, onderhoud, verzekering en houderschapsbelasting.

Doorbelasting van de kosten van ondersteunende beheerproducten (raming 2023 € 275.200)

De kosten van de ondersteunende beheerproducten worden op basis van bestede uren of directe kosten toegerekend aan het muskusrattenbeheer. Per ondersteunend beheerproduct is beoordeeld in welke mate het bijdraagt aan de taak en wat een realistische vergoeding is. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven.

Toerekening aan GR muskusrattenbeheer Noord-Brabant		
Ondersteunend beheerproduct	Kosten	Grondslag *)
Ontwikkeling, implementatie en onderhoud informatieplan (ICT)	€ 46.700	2,0 fte
Huisvesting	€ 9.000	2,0 fte
Centraal management	€ 4.300	2,0 fte
Personeelsbeleid en -beheer	€ 133.500	32,0 fte
Interne voorlichting	€ 16.000	32,0 fte
Algemeen bestuurlijke en juridische ondersteuning	€ 4.000	2,0 fte
Interne faciliteiten	€ 17.800	2,0 fte
Organisatiebeleid en -beheer	€ 9.600	1,6%
Financieel beleid	€ 4.800	1,6%
Meerjarenraming en begroting	€ 2.100	1,6%
Comptabiliteit	€ 10.000	1,6%
Bestuursprogramma en Kadernota	€ 2.800	1,6%
KAM	€ 7.300	1,6%
Concerncontrol	€ 3.000	1,6%
Managements- en bestuursrapportages	€ 4.300	1,6%
Totale doorberekeningen	€ 275.200	

*) 1,6% van de totale kosten van het ondersteunend beheerproduct

Doorbelasting op basis van directe uren

De volgende ondersteunende beheerproducten worden doorgerekend op basis van de directe uren per primair beheerproduct.

- Ontwikkeling, implementatie en onderhoud informatieplan (ICT)
- Huisvesting
- Centraal management
- Personeelsbeleid en –beheer
- Interne voorlichting
- Algemeen bestuurlijke en juridische ondersteuning
- Interne faciliteiten

De kosten van personeelsbeleid en -beheer en interne voorlichting worden gemaakt ten behoeve van alle medewerkers. Er wordt bij deze ondersteunende beheerproducten daarom gerekend met 32 fte. Van het kantoor, ICT en interne faciliteiten wordt uitsluitend door de teammanager en de opzichters gebruik gemaakt. Hierbij wordt gerekend met slechts 2 fte's (2.800 uur). Ook voor Centraal management en Bestuurlijke en juridische ondersteuning wordt gerekend met 2 fte. Als voorbeeld volgt de berekening van centraal management. In de jaarrekening 2021 bedroeg het totaal aantal directe uren op de eindproducten 505.939 uur. De kosten van de Centraal management worden geraamd op € 774.000 waarvan $(2.800/505.939) \times € 774.000 = € 4.300$ aan de GR muskusrattenbestrijding wordt toegerekend.

Doorbelasting op basis van directe kosten

De volgende ondersteunende beheerproducten worden doorgerekend op basis van de directe kosten per primair beheerproduct.

- Organisatiebeleid en –beheer
- Financieel beleid
- Meerjarenraming en begroting
- Comptabiliteit
- Bestuursprogramma en Kadernota
- Concern control
- Management- en bestuursrapportages

De directe kosten van het muskusrattenbeheer bedroegen in de jaarrekening 2021 1,58% van de totale directe kosten van alle primaire beheerproducten. Van de totale kosten van bijvoorbeeld het ondersteunend beheerproduct Financieel beleid wordt daarom 1,58% toegerekend aan de GR Muskusrattenbestrijding. De kosten van het ondersteunend beheerproduct Financieel beleid worden geraamd op : $1,58\% \text{ van } € 301.000 = € 4.800$.

Vergoeding beverrattenbestrijding (bijdrage 2023 € 15.000)

Dit betreft een vergoeding van de Unie van Waterschappen uit het landelijk budget voor de bestrijding van beverratten.

Vergoeding uit solidariteitsfinanciering (€ 172.000)

Wanneer door de ledenvergadering van de Unie wordt ingestemd met het voorstel van de Commissie Muskus en Beverratten dan wordt in 2023 door de GR te ontvangen vergoeding geraamd op € 172.000.

Bijdrage deelnemers (bijdrage 2023 € 895.833)

Ten opzichte van de begroting 2022 stijgt de bijdrage per deelnemer in 2023 met € 5.333 (0,6%).

De te dekken kosten per waterschap bedragen € 935.333. Daarop wordt een bedrag van € 39.500 uit de voorziening of bestemmingsreserve in mindering gebracht.

Meerjarenraming 2023-2027

Bij het opstellen van de meerjarenbegroting is gerekend met een inflatiepercentage van 2,4% in 2024. Voor de jaren vanaf 2025 is gerekend met een inflatiepercentage van 2,0%. Voor de salariskosten is vanaf 2024 uitgegaan van een stijging van 2,1% per jaar.

Om te kunnen voldoen aan de nieuwe strategie "Terugdringen tot aan de Landsgrens" is vanaf 2021 een tijdelijke impuls van 2 extra fte voorzien in de begroting en de meerjarenraming. Daarbij was eerder aangegeven dat de formatie na 2024 zou afnemen via natuurlijk verloop. De verwachting is nu echter dat de tijdelijke uitbreiding gedurende een langere periode nodig zal zijn om de velduren weer op een acceptabel peil (richting 30.000 velduren) te brengen en daarop te handhaven. In de meerjarenraming is ervan gegaan dat de tijdelijke fte uitbreiding in ieder geval tot 2028 nodig zal zijn.

Meerjarenraming	2023	2024	2025	2026	2027
Kosten					
Salarissen en sociale lasten	€ 2.109.500	€ 2.136.582	€ 2.181.761	€ 2.228.818	€ 2.270.459
Overige personeelslasten	€ 62.500	€ 64.000	€ 65.316	€ 66.659	€ 68.029
Personeel van derden	€ - 0	€ - 0	€ - 0	€ - 0	€ - 0
Duurzame gebruiksgoederen	€ 45.000	€ 46.080	€ 47.002	€ 47.942	€ 48.900
Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	€ 80.000	€ 81.920	€ 83.558	€ 85.230	€ 86.934
Energie	€ 1.000	€ 1.024	€ 1.044	€ 1.065	€ 1.087
Verzekering	€ 2.800	€ 2.867	€ 2.925	€ 2.983	€ 3.043
Onderhoud door derden	€ 20.000	€ 20.480	€ 20.890	€ 21.307	€ 21.734
Overige diensten door derden	€ 25.500	€ 26.112	€ 26.634	€ 27.167	€ 27.710
Doorbelasting dienstauto's	€ 342.500	€ 358.400	€ 373.400	€ 400.700	€ 398.400
Doorbelasting dienstkleding	€ 29.000	€ 29.696	€ 30.290	€ 30.896	€ 31.514
Doorbelasting ondersteunende beheerproducten	€ 275.200	€ 281.805	€ 287.441	€ 293.190	€ 299.054
Totaal kosten	€ 2.993.000	€ 3.048.966	€ 3.120.260	€ 3.205.956	€ 3.256.863
Kosten					
Vergoeding beverrattenbestrijding	€ 15.000	€ 15.315	€ 15.637	€ 15.965	€ 16.300
Vergoeding uit solidariteitsfinanciering	€ 172.000	€ 172.000	€ 172.000	€ 172.000	€ 344.000
Nog te dekken door waterschappen	€ 2.806.000	€ 2.876.651	€ 2.932.624	€ 3.017.991	€ 2.896.563
Totaal opbrengsten	€ 2.993.000	€ 2.876.966	€ 2.948.260	€ 3.033.956	€ 2.912.863
Te dekken per waterschap	€ 935.333	€ 953.884	€ 977.541	€ 1.005.997	€ 965.521
Inzet voorziening of bestemmingsreserve *)	€ -39.500	€ -22.887			
Bijdrage per waterschap wordt	€ 895.883	€ 930.996	€ 977.541	€ 1.005.997	€ 965.521
Stijging t.o.v. voorgaande jaar	€ 5.333	€ 35.163	€ 46.545	€ 28.456	€ (40.476)
Stijging t.o.v. voorgaande jaar	0,6 %	3,9 %	5,0 %	2,9 %	-4,0 %
*) voor waterschappen Aa en Maas en De Dommel voorziening; voor waterschap Brabantse Delta bestemmingsreserve					
Vergelijking met MJR 2023-2027 en MJR 2022-2026	2023	2024	2025	2026	2027
Begroting 2023 en MJR 2023-2027	€ 895.883	€ 930.996	€ 977.541	€ 1.005.997	€ 965.521
Begroting 2022 en MJR 2022-2026	€ 914.753	€ 948.114	€ 966.961	€ 976.794	
Voordeel/nadeel t.o.v. vorige begr/MJR	€ -18.920	€ -17.118	€ 10.580	€ 29.203	